

A – Esimese Astme Kohtu tegevus 2005. aastal

President Bo Vesterdorf

2005. aastat iseloomustavad Esimese Astme Kohtu jaoks mitmed olulised edasiminekuks temale esitatud vaidluste hulga ja vormi osas.

2005. aasta kohtustatistikast ilmneb esmalt lahendatud kohtuasjade arvu märkimisväärne suurenemine. Esimese Astme Kohus lõpetas 2005. aastal 610 kohtuasja, mis moodustab 69%-lise tõusu, võrreldes eelmise aastaga, mil lahendati 361 kohtuasja. Seda väga olulist edu tuleb lugeda suhteliseks, kuna 117 Esimese Astme Kohtu poolt 2005. aastal lõpetatud kohtuasja olid lõpetatud seoses Euroopa Liidu Avaliku Teenistuse Kohtule saatmisega. Siiski, kui seda üleandmist mitte arvestada, jätkub oluline lahendatud kohtuasjade arvu tõus (37%) 2004. aastaga võrreldes. Tuleb märkida, et sarnaselt varasematele aastatele lahendasid 2005. aastal väga suure osa (s.o 83%) kohtuasjadest kolmeliikmelised kojad. 10% kohtuasjadest lahendasid viieliikmelised kojad ning 1% ainukohtunik, kusjuures Esimese Astme Kohus tegi 2005. aastal oma esimesed (üheteistkümnest kohtunikust koosneva) suurkoja otsused ühenduse vastu esitatud kahju hüvitamise hagide kohta kuues kohtuasjas (III jagu).

Sellele lahendatud kohtuasjade arvu märgatavale tõusule, mis on suurel määral tingitud kümne uue kohtuniku ametisse asumisest 2004. aastal, lisandus 2005. aastal registreeritud kohtuasjade arvu vähenemine. See arv on 469, võrreldes 536 kohtuasjaga 2004. aastal, mis moodustab 12%-lise languse. Seda vähenemist tuleb siiski lugeda suhteliseks, kuna seoses Esimese Astme Kohtule volituste üleminekuga otsustada liikmesriikide esitatud otsuste hagide üle, saatis Euroopa Kohus 2004. aastal Esimese Astme Kohtule 21 asja. Sel aastal registreeritud kohtuasjade arv langes tegelikkuses 2003. aasta tasemele (466 kohtuasja). Peale selle stabiliseerub ühenduse kaubamärgiga seotud vaidluste hulk – 2005. aastal esitati 98 kohtuasja (võrreldes 110 kohtuasjaga 2004. aastal), mis moodustab siiski, nagu eelmisel aastal, ligikaudu 20% esitatud kohtuasjadest. Avaliku teenistuse asjade arv on seevastu jätkuvalt tõusnud nii arvukselt (151 kohtuasja, võrreldes 146 kohtuasjaga 2004. aastal) kui ka suhteliselt (32%, võrreldes 27%-ga eelmisel aastal).

Menetluses olevate kohtuasjade arv ulatub 2005. aastal seevastu 1033-ni, mis tähendab, et need on eelmise aastaga võrreldes vähenenud 141 kohtuasja võrra, s.o 12%. Pärast 117 kohtuasja saatmist Euroopa Liidu Avaliku Teenistuse Kohtule on Esimese Astme Kohtu menetluses 152 avaliku teenistuse asja, mis vastab kohtu veidi rohkem kui ühe aasta töökoormusele selles valdkonnas.

Kui 2005. aasta kohtustatistikast ilmneb seega väga lootustandev kohtuasjade voolavuse kasv, siis menetluse keskmine kestus on 2005. aastal siiski tunduvalt pikenenud, kuna see ulatub 25,6 kuuni (võrreldes 22,6 kuuga 2004. aastal), välja arvatud avaliku teenistuse ja intellektuaalomandi asjad.

Selle aasta statistika analüüsimisel tuleb samuti pöörata tähelepanu asjaolule, et Euroopa Liidu Avaliku Teenistuse Kohtu asutamine mõjutab alates järgmisest aastast oluliselt Esimese Astme Kohtus lahendatavate kohtuvaidluste hulka ja profiili, võimaldades tal seega keskenduda rohkem majanduslike kohtuvaidluste teatud valdkondadele. Euroopa Liidu

Avaliku Teenistuse Kohus on esimene kohtukolleegium, kes on pädev esimese astmena arutama ja lahendama teatavates valdkondades algatatud teatud liiki hagisid, nagu seda võimaldab alates Nice'i lepingu jõustumisest EÜ artikkel 225a. Selle kohtu seitse uut kohtunikku, kes on seotud Esimese Astme Kohtuga, andsid ametivande 5. oktoobril 2005. Euroopa Kohtu president teatas 2. detsembril 2005, et Avaliku Teenistuse Kohus on ettenähtud korras asutatud. See otsus avaldati 12. detsembril 2005 Euroopa Liidu Teatajas.¹ Sellest tulenevalt suunati 15. detsembril 2005. aastal, kohaldades nõukogu 2. novembri 2004. aasta otsust 2004/752/EÜ, Euratom Euroopa Liidu Avaliku Teenistuse Kohtu asutamise kohta,² 117 algselt Esimese Astme Kohtule esitatud kohtuasja, mille kirjalik menetlus ei olnud veel lõppenud, määrustega Avaliku Teenistuse Kohtusse.

Avaliku Teenistuse Kohtu asutamine sundis Esimese Astme Kohut samuti muutma oma kodukorda, et lisada sinna sätteid uue kohtu otsuste peale esitatud apellatsioonkaebuste kohta.³ Kodukorra muutmine võimaldas peale selle ühelt poolt kohandada õigusabi käsitlevaid sätteid, mille nimetus on „õigusabi“, nagu need on sätestatud nõukogu 27. jaanuari 2003. aasta direktiivis 2003/8/EÜ, millega parandatakse õiguskaitse kättesaadavust piiriüleste vaidluste korral, kehtestades sellistes vaidlustes antava tasuta õigusabi kohta ühised miinimumeeskirjad,⁴ ning teiselt poolt täpsustada nende ulatust või kohandada neid teiste kodukorra sätetega, eelkõige muuta kodukorra artiklis 76a ette nähtud kiirendatud menetlus veelgi paindlikumaks. Viimati nimetatud sätte osas tuleb märkida, et 2005. aastal esitati kaksteist kiirendatud menetluse kohaldamise taotlust ning need rahuldati kuues asjas. Esimese Astme Kohus lõpetas lisaks sellele 2005. aastal seda menetlust kasutades kolm kohtuasja,⁵ välja arvatud registrist kustutamised. Kiirendatud menetlus suutis veel kord tõestada oma tõhusust, kuna kõik need kohtuasjad lahendati tähtaja jooksul, mis ei ületanud seitset kuud.⁶

Peale olulise muutuse, mida kujutab endast Esimese Astme Kohtu juurde Nice'i lepinguga ette nähtud kohtukolleegiumide moodustamine, pööras Esimese Astme Kohus 6. oktoobril 2005 uue olulise lehekülje oma ajaloos. Hans Jung lahkus Esimese Astme Kohtu kohtusekretäri ametikohalt, millel ta oli tegutsenud alates kohtu loomisest 1989. aastal. Tema lahkumise puhul peetud pidulikul istungil avaldati austust tema hindamatule panusele Esimese Astme Kohtu loomisel ja hiljem selle arengus. Sellel istungil kuulati ära samuti tema ametijärglase, Emmanuel Couloni ametivanne.

Lõpetuseks, järgmistes osades on käsitletud kohtupraktika peamisi suundumusi, alustades teatud üldiste menetlusküsimustega (I), millele järgnevad seaduslikkust (II), kahju hüvitamist (III) ning ajutisi meetmeid käsitlevad asjad (IV).

¹ ELT L 325, lk 1.

² ELT L 333, lk 7.

³ Esimese Astme Kohtu kodukorra muutmine, vastu võetud 12. oktoobril 2005 (ELT L 298, lk 1).

⁴ EÜT L 26, lk 41.

⁵ Esimese Astme Kohtu 10. jaanuari 2005. aasta määrus kohtuasjas T-209/04: Hispaania v. komisjon; Esimese Astme Kohtu 21. septembri 2005. aasta otsus kohtuasjas T-87/05: EDP v. komisjon ning 23. novembri 2005. aasta otsus kohtuasjas T-178/05: Ühendkuningriik v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata.

⁶ *Idem*.

I. *Menetlusküsimused*

a) *Menetlusse astumine*

Vastavalt Euroopa Kohtu põhikirja artikli 40 neljandale lõigule, mida kohaldatakse Esimese Astme Kohtu suhtes, peab menetlusse astumise avaldus piirduma ühe poole nõuete toetamisega. Liiatigi, Esimese Astme Kohtu kodukorra artikli 116 lõikest 3 tulenevalt peab menetlusse astuja nõustuma kohtuasja staadiumiga menetlusse astumise ajal. Nende kahe keeruliselt rakendatava sätte kohta on olemas rikkalik kohtupraktika,⁷ mis on täiendunud kahe sel aastal tehtud kohtuotsusega.

Nii esitasid menetlusse astujad ühelt poolt kohtuasjas **VKI v. komisjon** argumente, mida komisjon – menetluspool, kelle toetuseks nad olid menetlusse astunud –, ei olnud esitanud ning mis oleks siis, kui kohus oleks nad lugenud põhjendatuks, viinud vaidlustatud otsuse tühistamiseni, s.o komisjoni nõuetele vastupidise tulemuseni.⁸ Esimese Astme Kohus tuletas sellest, et need argumendid muutsid vaidluse piire ning olid seetõttu vastuvõetamatud.

Teiselt poolt, kohtuasjas **Regione autonoma della Sardegna v. komisjon** esitasid mõned hageja toetuseks menetlusse astujad väiteid, mida hageja ei olnud esitanud.⁹ Komisjon vaidlustas nende väidete vastuvõetavuse, leides, et üldiselt ei ole menetlusse astujatel õigust esitada väiteid, mis erinevad väidetest, millele tugineb menetluspool, kelle toetuseks nad on menetlusse astunud. Esimese Astme Kohus otsustas siiski, et menetlusse astujatel on õigus esitada väiteid sõltumatult, „kuid seda ainult siis, kui need toetavad kohtuasja ühe poole nõudeid ega ole hageja ja kostja vahelise vaidluse aluseks olevate kaalutluste kontekstist niivõrd eraldatud, et muudaksid kohtuvaidluse eset“. Kõnesolevas asjas olid mõned menetlusse astujate väited, kuigi need erinesid hageja esitatud väidetest, vaidluse esemega seotud ning olid seega Esimese Astme Kohtus vastuvõetavad.

b) *Asja läbivaatamist takistavate asjaolude kaalumise kohtu omal algatusel*

2005. aastal kohaldas Esimese Astme Kohus asja läbivaatamist takistavate asjaolude omal algatusel kaalumise seotud põhimõtteid üsna klassikalisel kujul.

Nii pidi Esimese Astme Kohus kohtuasjas **Freistaat Thüringen v. komisjon** komisjoni faktivea tõttu tõstatama otsuse põhjendamata jätmisest tuleneva väite omal algatusel.¹⁰ Sa-

⁷ Vt näiteks Euroopa Kohtu 23. veebruari 1961. aasta otsus kohtuasjas 30/59: De Gezamenlijke Steenkolenmijnen in Limburg v. Ülemamet, EKL 1961, lk 3, 37, ning Esimese Astme Kohtu 3. aprilli 2003. aasta otsus kohtuasjas T-119/02: Royal Philips Electronics v. komisjon, EKL 2003, lk II-1433, punktid 203 ja 212.

⁸ Esimese Astme Kohtu 13. aprilli 2005. aasta otsus kohtuasjas T-2/03: Verein für Konsumenteninformation v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata.

⁹ Esimese Astme Kohtu 15. juuni 2005. aasta otsus kohtuasjas T-171/02: Regione autonoma della Sardegna v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata.

¹⁰ Esimese Astme Kohtu 19. oktoobri 2005. aasta otsus kohtuasjas T-318/00: Freistaat Thüringen v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata.

mas, kohtuasjas **Suproco v. komisjon** tõstatas Esimese Astme Kohus omal algatusel kahe põhjendamisvea olemasolu komisjoni otsuses, millega keelduti erandi tegemisest Hollandi Antillide päritoluga suhkrule kohaldatavatest päritolu eeskirjadest.¹¹ Lõpetuseks, kohtuasjas **CIS v. komisjon** esitas ta samuti omal algatusel väite põhjendamisvea kohta otsuses, millega tühistati Euroopa Regionaalarengu Fondi (ERF) abi, kuna selles otsuses ei olnud kommenteeritud erinevaid olulisi fakte ja argumente, mis oleks võimaldanud kontrollida hageja esitatud väiteid arvesse võttes selle seaduslikkust.¹²

Peale selle sedastas Esimese Astme Kohus kohtuasjas **Corsica Ferries France v. komisjon**, et kaitseõiguste rikkumine ei kujuta endast oluliste menetlusnormide rikkumist ja seega ei saa seda omal algatusel tõstatada, kinnitades nii juba 2004. aasta aastaaruandes esitatud kohtupraktikat.¹³ Samamoodi keeldus Esimese Astme Kohus kohtuotsuses **Common Market Fertilizers v. komisjon** omal algatusel tõstatamast tollimäärustiku sätte vastu suuna- tud vastuväidet selle seaduslikkusele selles osas, milles see ei põhinenud vaidlustatud akti autori pädevuse puudumisel.¹⁴

c) *Dokumentide kohtutoimikust väljajätmine*

Hagejad esitasid kohtuasjas **Gollnisch jt v. parlament** Esimese Astme Kohtule parlamendi õigustalituse arvamuse, mis oli koostatud selle institutsiooni nimel. Parlament nõudis selle dokumendi kohtutoimikust väljajätmist. See taotlus andis Esimese Astme Kohtule võimaluse parlamendi nõuet rahuldades korrata nüüd juba välja kujunenud kohtupraktikat, mille kohaselt selliste sisedokumentide esitamise lubamine vaidluses Esimese Astme Kohtus muude isikute kui nende koostamist taotlenud talituste poolt – ning seda ilma, et asjaomane institutsioon oleks nende esitamiseks loa andnud või kohus oleks nende esitamist nõudnud – on vastuolus avaliku huviga võimaldada institutsioonidel tugineda oma õigustalituse täielikult sõltumatult antud arvamustele.¹⁵

Kohtuasjas **Entorn v. komisjon** jättis Esimese Astme Kohus seevastu rahuldamata taotluse jätta kohtutoimikust välja pettusevastase võitluse koordineerimisüksuse (UCLAF) amet-

¹¹ Esimese Astme Kohtu 22. septembri 2005. aasta otsus kohtuasjas T-101/03: Suproco v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata.

¹² Esimese Astme Kohtu 22. juuni 2005. aasta otsus kohtuasjas T-102/03: CIS v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata.

¹³ Esimese Astme Kohtu 15. juuni 2005. aasta otsus kohtuasjas T-349/03: Corsica Ferries France v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, mis viitab Esimese Astme Kohtu 8. juuli 2004. aasta otsusele liidetud kohtuasjades T-67/00, T-68/00, T-71/00 ja T-78/00: JFE Engineering v. komisjon (apellatsioonimenetluses kohtuasjad C-403/04 P ja C-405/04 P), kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, punkt 425.

¹⁴ Esimese Astme Kohtu 27. septembri 2005. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-134/03 ja T-135/03: Common Market Fertilizers v. komisjon (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-443/05 P), kohtulahendite kogumikus veel avaldamata.

¹⁵ Esimese Astme Kohtu 10. jaanuari 2005. aasta määrus kohtuasjas T-357/03: Gollnisch jt v. parlament, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, mis viitab Euroopa Kohtu 23. oktoobri 2002. aasta määrusele kohtuasjas C-445/00: Austria v. nõukogu, EKL 2002, lk I-9151, punkt 12, ning Esimese Astme Kohtu 8. novembri 2000. aasta otsusele kohtuasjas T-44/97: Ghignone jt v. nõukogu, EKL AT 2000, lk I-A-223 ja II-1023, punkt 48.

nikele esitatud kolmanda isiku avaldused.¹⁶ Esimese Astme Kohtu arvamuse kohaselt esitas hageja tõepärase selgituse, mille kohaselt ta sai nimetatud dokumendi oma valdusesse, panemata toime õigusrikkumisi, mis võiksid takistada nimetatud dokumendi kasutamist Esimese Astme Kohtu menetluses.

II. Seaduslikkusega seotud vaidlused

Käesolevas jaos käsitletakse peamisi kohtuotsuseid, mis on tehtud EÜ artikli 230 alusel algatatud tühistamishagide osas.¹⁷ Tuleb rõhutada, et käsitletavate asjade valikus esineb tingimata teatud subjektiivsust ning et seetõttu ei käsitleta selles aruandes eraldi mitmeid Esimese Astme Kohtu 2005. aastal puudutatud küsimusi, hoolimata täpsustustest, mida mõned kuulutatud kohtuotsused oleks võinud lisada. Tegemist on ERF-i,¹⁸ Euroopa Põllumajanduse Arendus- ja Tagatisfondi (EAGGF),¹⁹ Euroopa Sotsiaalfondi (ESF),²⁰ teatud parlamendi assigneeringute kasutamist puudutavate normidega²¹ seotud ning kalanduse,²² taimekaitsevahendite,²³ riigihanke,²⁴ kaubanduse kaitsemeetmete,²⁵ keskkonna²⁶ ning keskkonnavalaste õigusaktide ühtlustamise²⁷ valdkonnas tehtud kohtuotsustega.

¹⁶ Esimese Astme Kohtu 18. jaanuari 2005. aasta otsus kohtuasjas T-141/01: Entorn v. komisjon (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-162/05 P), kohtulahendite kogumikus veel avaldamata.

¹⁷ Samas võib viidata muuseas ka teatud kahju hüvitamise hagide kohta tehtud kohtuotsustele (ja määrustele). Arvestades ühenduse vastutuse kohaldamist ebaseadusliku õigusakti andmise korral, mis on seotud ebaseadusliku käitumise tuvastamisega, käsitletakse neis kohtuotsustes (ja määrustes) vahel samuti institutsioonide õigusaktide seaduslikkust.

¹⁸ Esimese Astme Kohtu 18. oktoobri 2005. aasta otsus kohtuasjas T-60/03: Regione Siciliana v. komisjon ning 31. mai 2005. aasta otsus kohtuasjas T-272/02: Comune di Napoli v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata.

¹⁹ Eespool 16. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Entorn v. komisjon.

²⁰ Esimese Astme Kohtu 30. juuni 2005. aasta otsus kohtuasjas T-347/03: Branco v. komisjon ning Esimese Astme Kohtu 13. oktoobri 2005. aasta määrus kohtuasjas T-249/02: Fintecna v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata.

²¹ Eespool 15. joonealuses märkuses viidatud määrus kohtuasjas Gollnisch jt v. parlament.

²² Eespool 5. joonealuses märkuses viidatud määrus kohtuasjas Hispaania v. komisjon ning Esimese Astme Kohtu 19. oktoobri 2005. aasta otsus kohtuasjas T-415/03: Cofradía de pescadores de „San Pedro“ de Bermeo jt v. nõukogu, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata.

²³ Esimese Astme Kohtu 28. juuni 2005. aasta otsus kohtuasjas T-158/03: Industrias Químicas del Vallés v. komisjon (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-326/05 P), kohtulahendite kogumikus veel avaldamata.

²⁴ Vt näiteks Esimese Astme Kohtu 6. juuli 2005. aasta otsus kohtuasjas T-148/04: TQ3 Travel Solutions Belgium v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata.

²⁵ Esimese Astme Kohtu 17. märtsi 2005. aasta otsused kohtuasjas T-192/98: Eurocoton v. nõukogu; kohtuasjas T-195/98: Ettlín Gesellschaft für Spinnerei und Weberei jt v. nõukogu ning kohtuasjas T-177/00: Philips v. nõukogu, kohtulahendite kogumikus avaldamata.

²⁶ Eespool 5. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Ühendkuningriik v. komisjon.

²⁷ Esimese Astme Kohtu 5. oktoobri 2005. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-366/03 ja T-235/04: Land Oberösterreich v. komisjon (apellatsioonimenetluses kohtuasjad C-439/05 P ja C-454/05 P), kohtulahendite kogumikus veel avaldamata.

A. EÜ artikli 230 alusel esitatud hagide vastuvõetavus

Esimese Astme Kohus kontrollis 2005. aastal sarnaselt 2004. aastale nii omal algatusel kui ka mõne menetluspoole nõudel tühistamishagide vastuvõetavuse tingimusi.²⁸

1. Aktid, mille peale võib esitada hagi

Peale väljakujunenud kohtupraktika kohaldamist, mille kohaselt tühistamishagi võib esitada üksnes aktide peale, millel on kohustuslikud õiguslikud tagajärjed,²⁹ oli sel aastal võimalus käsitleda harvemini esinevat küsimust tühistamishagi ja lepingust tulenevate vaidluste vaheliste seoste kohta. Nii kinnitas Esimese Astme Kohus kohtuasjas **Helm Düngemittel v. komisjon**, et institutsioonide aktid, mis kuuluvad puhtalt lepinguliste suhete valdkonda, millest nad on lahutamatud, ei kuulu EÜ artiklis 249 silmas peetud aktide hulka, mille peale võib esitada tühistamishagi.³⁰ Tuginedes hageja ja komisjoni vahelise suhte lepingulisele iseloomule, jättis Esimese Astme Kohus vastuvõetamatusesse tõttu läbi vaatamata tühistamishagi, mis oli suunatud sellest suhtest lahutamatu akti vastu, ning keeldus hagi ümber kvalifitseerimast EÜ artikli 238 alusel esitatud nõudeks (mis annab ühenduse kohtutele pädevuse teha otsus ühenduse poolt sõlmitud lepingus sisalduva vahekohtuklausli alusel).

2. Hagi esitamise tähtaeg

EÜ artikli 230 viienda lõigu kohaselt tuleb tühistamishagid esitada kahe kuu jooksul, sõltuvalt olukorrast kas alates akti avaldamisest, selle hagejale teatavaks tegemisest või nende puudumisel päevast, mil hageja sellest teada sai. Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on aktist teadasaamise kuupäev hagi esitamise tähtaja kulgema hakkamise kriteeriumina akti avaldamise ja selle teatavakstegemise kõrval teisejärgulise tähtsusega. Veelgi enam, avaldamata või teatavaks tegemata jätmise korral hakkab hagi esitamise tähtaeg kulgema alles sellest hetkest, kui kolmas puudutatud isik on kõnealuse akti sisust ja põhjendustest nii täpselt teadlik, et saab oma hagi esitamise õigust kasutada. Siiski peab isik, kes teab teda puudutava akti olemasolust, mõistliku tähtaja jooksul nõudma selle tervikteksti.

²⁸ Omal algatusel kontrollimise kohta vt näiteks Esimese Astme Kohtu 14. aprilli 2005. aasta otsus kohtuasjas T-88/01: Sniace v. komisjon (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-260/05 P); eespool 27. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Land Oberösterreich v. komisjon ning 25. oktoobri 2005. aasta otsus kohtuasjas T-43/04: Fardoom ja Reinard v. komisjon, samuti Esimese Astme Kohtu 7. septembri 2005. aasta määrus kohtuasjas T-358/03: Krahl v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata.

²⁹ Vt näiteks Esimese Astme Kohtu 16. novembri 2005. aasta määrus kohtuasjas T-343/03: Deutsche Post ja Securicor Omega Express v. komisjon, kohtulahendite kogumikus avaldamata, ning 15. detsembri 2005. aasta otsus kohtuasjas T-33/01: Infront WM v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata. Vt samuti võimatuse kohta esitada ettevalmistava dokumendi peale tühistamishagi Esimese Astme Kohtu 22. juuli 2005. aasta määrus kohtuasjas T-376/04: Polyelectrolyte Producers Group v. nõukogu ja komisjon (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-368/05 P), kohtulahendite kogumikus veel avaldamata.

³⁰ Esimese Astme Kohtu 9. juuni 2005. aasta määrus kohtuasjas T-265/03: Helm Düngemittel v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata.

Esimese Astme Kohus otsustas samuti, et EAGGF-i raames rakendatud projekti abikõlblike kulutuste välistamise kohta tehtud otsuse teatavaks tegemise nõudmine hageja poolt neli kuud pärast sellest teada saamist ületas mõistlikku tähtaega eespool viidatud kohtupraktika tähenduses.³¹

Kohtuasjas **Olsen v. komisjon**³² sai Esimese Astme Kohus teha olulise täpsustuse nende põhimõtete kohaldamise kohta riigiabi vaidlustele.³³ Hageja vaidlustas selles asjas otsuse, millega komisjon kiitis heaks Hispaania konkurendile antud riigiabi. Tema hagi oli esitatud veidi rohkem kui kuus kuud pärast otsuse teatavaks tegemist Hispaania Kuningriigile, kes oli ainus vaidlustatud otsuse adressaat. Kuna hageja ei olnud vaidlustatud otsuse adressaat, otsustas Esimese Astme Kohus, et akti teatavakstegemise kriteerium ei ole tema suhtes kohaldatav. Küsimuse kohta, kas selles asjas kuulub kohaldamisele avaldamise või teadasaamise kriteerium, tuletas Esimese Astme Kohus seejärel meelde kohtupraktikat, mille kohaselt õigusaktide kohta, mis institutsiooni väljakujunenud tava kohaselt kuuluvad avaldamisele Euroopa Liidu Teatajas, ei ole teadasaamise kuupäev kriteeriumina kohaldatav; hagi esitamise tähtaeg hakkab sel juhul kulgema avaldamisest.³⁴

Riigiabi valdkonnas avaldatakse otsuste kohta, milles komisjon pärast esialgset uurimist leiab, et teatatud meetme ühisturuga kokkusobivuse kohta ei ole ilmnenud mingisuguseid kahtlusi, ja otsustab, et nimetatud meede sobib ühisturuga kokku, Euroopa Liidu Teatajas lühike teade.³⁵ Veelgi enam, komisjoni hiljutise, kuid väljakujunenud tava kohaselt sisaldab lühike teade viidet komisjoni peasekretariaadi veebilehele koos märkusega, et seal on autentsetes keeles või autentsetes keeltes kättesaadav kõnealuse otsuse terviktekst, millest on välja jäetud konfidentsiaalsed andmed. Esimese Astme Kohus otsustas järelikult, et asjaolu, et komisjon annab kolmandatele isikutele oma veebilehel otsusele täieliku juurdepääsu ja avaldab Euroopa Liidu Teatajas lühiteate, mis võimaldab huvitatud isikel kõnealust otsust ära tunda ja informeerib neid sellest internetipõhisest juurdepääsu võimalusest, tuleb käsitleda avaldamisena EÜ artikli 230 viienda lõigu tähenduses. Selles asjas võis hageja seega õiguspäraselt oodata vaidlustatud otsuse avaldamist Euroopa Liidu Teatajas. Kuna tema hagi on esitatud isegi enne vaidlustatud otsuse avaldamist, on see tunnistatud vastuvõetavaks.

³¹ Esimese Astme Kohtu 27. mai 2005. aasta määrus kohtuasjas T-485/04: COBB v. komisjon, kohtulahendite kogumikus avaldamata.

³² Esimese Astme Kohtu 15. juuni 2005. aasta otsus kohtuasjas T-17/02: Olsen v. komisjon (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-320/05 P), kohtulahendite kogumikus veel avaldamata.

³³ Seda täpsustust on korratud kolmes kohtumääruses: Esimese Astme Kohtu 15. juuni 2005. aasta määruses kohtuasjas T-98/04: SIMSA jt v. komisjon, kohtulahendite kogumikus avaldamata; 19. septembri 2005. aasta määruses kohtuasjas T-321/04: Air Bourbon v. komisjon ning 21. novembri 2005. aasta määruses kohtuasjas T-426/04: Tramarin v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata.

³⁴ Euroopa Kohtu 10. märtsi 1998. aasta otsus kohtuasjas C-122/95: Saksamaa v. nõukogu, EKL 1998, lk I-973, punkt 39.

³⁵ Nõukogu 22. märtsi 1999. aasta määrus (EÜ) nr 659/1999, millega kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad [EÜ artikli 88] kohaldamiseks (EÜT 1999, L 83, lk 1).

3. Huvi esitada hagi

Huvi esitada hagi tuleb hinnata hagi esitamise päeva seisuga.³⁶ Esimese Astme Kohus on otsustanud kohtuasjas **First Data v. komisjon**, et see hagi vastuvõetavuse hindamise hetke puudutav kaalutlus ei takista korra kohase õigusemõistmise huvides siiski Esimese Astme Kohtul sedastamast, et juhul, kui hageja, kellel oli algselt huvi esitada hagi, on pärast nimetatud hagi esitamist toimunud sündmuse tagajärjel kaotanud igasuguse isikliku huvi vaidlustatud otsuse tühistamiseks, puudub vajadus hagi kohta otsuse tegemiseks.³⁷ Selles asjas vaidlustasid hagejad otsuse, millega komisjon ei esitanud EÜ artikli 81 alusel vastuvaiteid teatud normidele, mis reguleerisid pangakaartide süsteemi kuulumist. Need normid tühistati pärast hagi esitamist, nii et Esimese Astme Kohus otsustas, et hagejate huvi esitada hagi selles osas, milles see varem eksisteeris, oli ära langenud.

Sama kohtuasja faktilistele asjaoludele, nagu ka 2005. aastal lõpetatud nelja muu kohtuasja faktidele sai Esimese Astme Kohus samuti kohaldada väljakujunenud põhimõtet, mille kohaselt hagi esitamise huvi olemasolu ei hinnata tuleviku või oletatavat sündmust arvestades. Täpsemini, kui huvi, millele hageja tugineb, puudutab õiguslikku olukorda tulevikus, peab hageja tõendama, et selle olukorra tekkimine on juba olevikus kindel.³⁸

Nii kohaldas Esimese Astme Kohus kolmes 10. märtsi 2005. aasta määruses neid põhimõtteid, et tunnistada vastuvõetamatuks mitu hagi, mille esitasid Itaalia ettevõtjad komisjoni otsuse peale, millega tunnistati ühisturuga kokkusobimatuks teatud Veneetsia ja Chioggia territooriumil asuvate ettevõtete kasuks võetud meetmed.³⁹ Esimese Astme Kohus tuvas tas, esitades omal algatusel ühe vastuvõetamatuse aluse, hagi esitamise huvi puudumise, tuginedes peamiselt Itaalia Vabariigi otsusele mitte nõuda hagejatelt abi tagastamist. Hagejad piirdusid hagi esitamise huvi olemasolu põhjendamisel tuleviku ja ebakindlate asjaoludega, s.o võimalusega, et komisjon jõuab Itaalia Vabariigi omast erinevale järeldusele ning kohustab teda hagejaks olevatelt ettevõtjatelt viidatud abi tagasi nõudma.

Seega esiteks, kui hagejaks olevate ettevõtjate õiguslikku seisundit võib mõjutada üksnes Itaalia Vabariigi rakendusotsust kahtluse alla seadva komisjoni hilisema ja oletatava otsuse tegemine, siis ei saa hagejaks olevad ettevõtjad vaidlustatud otsuse tühistamist põhjendada tekkinud ja tegeliku huvi olemasoluga. Peale selle, isegi kui see oletus peaks teoks saama, ei ole hagejaks olevatelt ettevõtjatelt võetud kõiki tõhusaid kohtuliku kaitse vahendeid,

³⁶ Esimese Astme Kohtu 30. aprilli 1998. aasta otsus kohtuasjas T-16/96: Cityflyer Express v. komisjon, EKL 1998, lk II-757, punkt 30.

³⁷ Esimese Astme Kohtu 17. oktoobri 2005. aasta määrus kohtuasjas T-28/02: First Data jt v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata.

³⁸ Esimese Astme Kohtu 17. septembri 1992. aasta otsus kohtuasjas T-138/89: NBV ja NVB v. komisjon, EKL 1992, lk II-2181, punkt 33.

³⁹ Esimese Astme Kohtu 10. märtsi 2005. aasta määrused liidetud kohtuasjades T-228/00, T-229/00, T-242/00, T-243/00, T-245/00–T-248/00, T-250/00, T-252/00, T-256/00–T-259/00, T-267/00, T-268/00, T-271/00, T-275/00, T-276/00, T-281/00, T-287/00 ja T-296/00: Gruppo ormeggiatori del porto di Venezia jt v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata; kohtuasjas T-269/00: Sagar v. komisjon ning kohtuasjas T-288/00: Gardena Hotels ja Comitato Venezia Vuole Vivere v. komisjon, kohtulahendite kogumikus avaldamata. Vt samuti Esimese Astme Kohtu 20. septembri 2005. aasta määrus kohtuasjas T-258/99: Makro Cash & Carry Nederland v. komisjon, kohtulahendite kogumikus avaldamata.

arvestades nende võimalust pöörduda siseriikliku pädeva ametiasutuse võimalike otsuste vastu, mis kohustavad neid viidatud abi tagastama, siseriiklikusse kohtusse. Teiseks, mis puudutab hagejate argumente vaidlustatud otsuse hilisemate mõjude kohta selles osas, milles see tunnistab asjaomased abimeetmed ühisturuga kokkusobimatuks ning takistab nii nende kohaldamist tulevikus, tuletas Esimese Astme Kohus meelde, et abimeetmete võimalikke adressaate ei saa ainuüksi nende adressaadiks olemisest tulenevalt lugeda isiklikult puudutatuks komisjoni otsusest, milles need meetmed on tunnistatud ühisturuga kokkusobimatuks.⁴⁰ Järelikult ei saa nende hagide vastuvõetavuse hindamisel mingil juhul arvesse võtta tuginemist ainuüksi sel põhjendusel võimalikule hagi esitamise huvi olemasolule.

Kohaldades veelkord hagi esitamise huvi puuduvat kohtupraktikat, tunnistas Esimese Astme Kohus ühes samuti riigiabi valdkonnas tehtud 14. aprilli 2005. aasta kohtuotsuses **Sniace v. komisjon** vastuvõetamatuks Sniace esitatud hagi, millega see ettevõtja vaidlustas komisjoni otsuse temale antud riigiabi ühisturuga kokkusobimatuks tunnistamise kohta.⁴¹ Sniace soovis vaidlustada otsuses kasutatud riigiabi määratlust, mis tema arvates oli tema suhtes kahjulik eelkõige kohtuasjade algatamise riski tõttu ning teatud mõjude tõttu tema suhetele krediidasutusega, kes temale abi oli andnud. Esimese Astme Kohus jättis hagi selle esitamise huvi puudumise tõttu läbi vaatamata, tuginedes eespool esitatud kohtupraktikale, mille kohaselt juhul, kui hageja tugineb huvile, mis puudutab tulevikus tekkivat õiguslikku olukorda, peab hageja tõendama, et selle olukorra tekkimine on juba olevikus kindel.⁴² Selles asjas ei olnud hageja tõendanud esmalt ei seda, et tema poolt viidatud kohtuasjade algatamise risk oli juba tekkinud ja tegelik, ega seejärel seda, et riigiabi määratlus selles asjas oleks võinud tulevikus tekitada kohustuse teatada kõikidest selle krediidasutuse poolt tema kasuks võetud meetmetest, ega lõpetuseks seda, et hageja arvamus kohaselt on haldusmenetlusest tulenev kahju seostatav vaidlustatud otsuses sisalduva riigiabi määratlusega.

4. Õigus esitada hagi

EÜ artikli 230 neljandas lõigus on sätestatud, et „[i]ga füüsiline või juriidiline isik võib [...] algatada menetluse temale adresseeritud otsuse vastu ja sellise otsuse vastu, mis teda otseselt ja isiklikult puudutab, kuigi vormiliselt on see teisele isikule adresseeritud määrus või otsus”.

a) Otseselt puudutatud

Mitmes kohtuasjas, mis käsitlevad parlamendi ja nõukogu 4. novembri 2003. aasta määrust (EÜ) nr 2004/2003 Euroopa tasandi erakondi reguleerivate määruste ja erakondade

⁴⁰ Vt selle kohta Euroopa Kohtu 2. veebruari 1988. aasta otsus liidetud kohtuasjades 67/85, 68/85 ja 70/85: Van der Kooy jt v. komisjon, EKL 1988, lk 219, punkt 15, ning Esimese Astme Kohtu 22. novembri 2001. aasta otsus kohtuasjas T-9/98: Mitteldeutsche Erdöl-Raffinerie v. komisjon, EKL 2001, lk II-3367, punkt 77.

⁴¹ Esimese Astme Kohtu 14. aprilli 2005. aasta otsus kohtuasjas T-141/03: Sniace v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata.

⁴² Eespool 38. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus NBV ja NVB v. komisjon, punkt 33.

rahastamise eeskirjade kohta,⁴³ otsustas Esimese Astme Kohus, et saadikud, kes tegutsevad sõltumatult (mitte aga seotult erakonnaga, mille ridadesse nad kuuluvad), ei ole otseselt puudutatud määrusest, milles on kehtestatud erakondade rahastamise tingimused, eelkõige kuna selle määruse majanduslikud tagajärjed ei puudutanud nende õiguslikku seisundit, vaid ainult nende faktilist seisundit.⁴⁴ Kahes neist kohtuasjadest leidis Esimese Astme Kohus vastupidi, et asjaomane määrus, mis kehtestab Euroopa tasandi erakondi reguleerivad määrused, mõjutab otseselt teatud poliitilisi ühendusi. Ühelt poolt võib soodsas juriidilise staatuse loomine, millest osa poliitilisi ühendusi võib kasu saada, samas kui teised on välja jäetud, mõjutada erakondade võimaluste võrdsust. Teiselt poolt kuuluvad erakondade rahastamise otsused, mis on võetud vastavalt vaidlusaluses määruses kehtestatud kriteeriumidele, pädeva ametiasutuse piiratud pädevuse valdkonda. Need otsused on seega puhtautomaatselt iseloomuga, mis tuleneb ainuüksi vaidlustatud määrusest, kohaldamata vahenorme.⁴⁵

Peale selle täpsustas Esimese Astme Kohus kohtuotsuses **Regione Siciliana v. komisjon** teatavaid otseselt puudutatuse kriteeriumi elemente ERF-i riigiabiga seotud otsuste vastuvõtmise korral.⁴⁶ See kohtuotsus tähistab teatud edasiminekut, võrreldes varasemate kohtuotsustega, mis on tehtud veidi erinevas kontekstis.⁴⁷ Selles kohtuasjas vaidlustas hageja otsuse tühistada Itaalia Vabariigile ning hiljem hagejale antud abi tammi ehitamiseks. Komisjon väitis, et see otsus ei puudutanud hagejat otseselt, kuna liikmesriigid on komisjoni ja abisaaja vaheliseks filtriks. Esimese Astme Kohus lükkas siiski selle vastuvõetamatuse vastuväite tagasi, kohaldades kohtupraktikat, mille kohaselt peab meede, avaldamaks otsest mõju erasikule, kes ei ole selle adressaat, tekitama huvitatud isiku õiguslikule seisundile otsest mõju õigusmõjusid ja tema kohaldamine peab olema puhtautomaatne ning tulenema üksnes ühenduse õigusnormidest, jättes kõrvale muud vahenormid.⁴⁸

Esiteks, mis puudutab hageja õigusliku seisundi muutmist, siis vaidlustatud otsus mõjutas hageja varalist seisundit, jättes ta ilma ülejäänud abisummast, mida komisjon ei olnud veel maksnud, ning kohustades teda ettemaksuna ülekantud summad tagasi maksma. Mis puudutab teiseks vaidlustatud otsuse automaatset kohaldamist, märkis Esimese Astme Kohus, et vaidlustatud otsus tekitab hageja suhtes õiguslikke mõjusid puhtautomaatselt, mis tuleneb üksnes ühenduse õigusnormidest ning ilma et siseriiklikel ametivõimudel oleks selle otsuse täitmisel kaalutusõigust. Seoses sellega lükkas Esimese Astme Kohus

⁴³ ELT 2003, L 297, lk 1.

⁴⁴ Esimese Astme Kohtu 11. juuli 2005. aasta määrused kohtuasjas T-13/04: Bonde jt v. parlament ja nõukogu, kohtulahendite kogumikus avaldamata; kohtuasjas T-40/04: Bonino jt v. parlament ja nõukogu ning kohtuasjas T-17/04: Front national jt v. parlament ja nõukogu (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-338/05 P), kohtulahendite kogumikus veel avaldamata.

⁴⁵ Eespool 44. joonealuses märkuses viidatud määrused kohtuasjas Bonino jt v. parlament ja nõukogu ning kohtuasjas Front national jt v. parlament ja nõukogu.

⁴⁶ Eespool 18. joonealuses märkuses viidatud otsus kohtuasjas Siciliana v. komisjon.

⁴⁷ Esimese Astme Kohtu 6. juuni 2002. aasta määrus kohtuasjas T-105/01: SLIM Sicilia v. komisjon, EKL 2002, lk II-2697, ning 8. juuli 2004. aasta määrus kohtuasjas T-341/02: Regione Siciliana v. komisjon (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-417/04 P), kohtulahendite kogumikus veel avaldamata.

⁴⁸ Euroopa Kohtu 5. mai 1998. aasta otsus kohtuasjas C-386/96 P: Dreyfus v. komisjon, EKL 1998, lk I-2309, punkt 43.

tagasi argumendid, mille kohaselt siseriiklikud ametivõimud võivad teoreetiliselt otsustada vabastada hageja vaidlustatud otsuse tõttu temal lasuvatest finantstagajärgedest. Tõepoolest, selline võimalik siseriiklik otsus jääks ühenduse õiguses vaidlustatud otsuse kohaldamisest õiguslikult väljapoole ning sellega kaasneb üksnes hageja asetamine olukorda, milles ta oli juba enne vaidlustatud otsuse vastuvõtmist, muutes omakorda vaidlustatud otsusega kord juba automaatselt muudetud hageja õiguslikku seisundit teistkordselt.

b) *Isiklikult puudutatud*

Kohaldades väljakujunenud kohtupraktikast tulenevaid põhimõtteid, on Esimese Astme Kohus eelkõige sedastanud, et järgmised nende hagidega vaidlustatud aktid ei puudutanud isiklikult järgmisi isikuid: poliitilistele fraktsioonidele ja sõltumatutele saadikutele kohaldatavate assigneeringute kasutamistingimuste muutmine Euroopa Parlamendi sõltumatuid saadikuid;⁴⁹ kaks määrust, millega kehtestatakse teatud tingimused nende toodete ühendusse importimise korra kohta, banaanitootjaid;⁵⁰ määrus, mis muudab traditsioonilisi nimetusi puudutatavat korda, Itaalia veinivõitjaid ning nende ühendusi;⁵¹ määrus, millega kehtestatakse valge suhkru tuletatud sekkumishinnad, Itaalia suhkursektori ettevõtjaid⁵² ning otsus, millega kiidetakse heaks Austria Vabariigi maaelu arengukava, metsandusettevõtte omanikku.⁵³

Kohtuasi **Sniace v. komisjon**, milles Esimese Astme Kohus sai veelkord täpsustada EÜ artikli 230 neljanda lõigu kohaldamise tingimusi riigiabi valdkonnas, nõuab pikemaid kommentaare.⁵⁴ Selles kohtuasjas vaidlustas Sniace komisjoni otsuse, millega viimane tunnistas ühisturuga kokkusobimatuks mitmed Lenzing Lyocelli, ühe Austria äriühingu kasuks võetud meetmed. Esimese Astme Kohus tõstas omal algatusel küsimuse, mis käsitles hageja õigust esitada selle otsuse peale hagi ning eelkõige seda, kas ta oli isiklikult puudutatud vastavalt esimest korda kohtuotsuses COFAZ jt v. komisjon⁵⁵ esitatud kriteeriumidele. Nende kriteeriumide kohaselt on riigiabi valdkonnas EÜ artikli 88 lõike 2 alusel algatatud menetlust lõpetavast komisjoni otsusest isiklikult puudutatuks tunnistatud lisaks abisaavale ettevõtjale ka selle ettevõtjaga konkureerivad ettevõtjad, kes on osundatud menetluses aktiivselt osalenud, kuid seda eeldusel, et vaidlustatud otsuse objektiks olev abi on nende positsiooni turul oluliselt kahjustanud. Kuid kõnesolevas kohtuasjas ei olnud

⁴⁹ Eespool 15. joonealuses märkuses viidatud määrus kohtuasjas Gollnisch jt v. parlament.

⁵⁰ Esimese Astme Kohtu 3. veebruari 2005. aasta otsus kohtuasjas T-139/01: Comafria ja Dole Fresh Fruit Europe v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata.

⁵¹ Esimese Astme Kohtu 28. juuni 2005. aasta määrus kohtuasjas T-170/04: FederDoc jt v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata.

⁵² Esimese Astme Kohtu 28. juuni 2005. aasta määrus kohtuasjas T-386/04: Eridania Sadam jt v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata.

⁵³ Esimese Astme Kohtu 28. veebruari 2005. aasta määrus kohtuasjas T-108/03: von Pezold v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata.

⁵⁴ Eespool 28. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Sniace v. komisjon.

⁵⁵ Euroopa Kohtu 28. jaanuari 1986. aasta otsus kohtuasjas 169/84: COFAZ jt v. komisjon, EKL 1986, lk 391, punkt 25.

see nii. Ühelt poolt osales hageja kohtueelses menetluses vaid minimaalselt, kuna ta ei olnud esitanud komisjonile kaebust või märkusi, mis mõjutas oluliselt menetluse käiku. Teiselt poolt ei saanud Esimese Astme Kohus hageja ning Lenzing Lyocelli müüdüd toodete füüsiliste näitajate hinna ja tootmisprotsessi analüüsi tulemusel leida, et nende vahel eksisteeris otsene konkurentsisuhe, kuna hageja ei olnud peale selle tõendanud ka seda, et vaidlustatud otsus võib tema turupositsiooni olulisel määral kahjustada.

Esimese Astme Kohus otsustas teises kontekstis, kohtuotsuses **Infront WM v. komisjon**⁵⁶, et hageja oli Ühendkuningriigi poolt direktiivi 89/552/EMÜ⁵⁷ tähenduses riikliku tähtsusega sündmuseks peetud sündmuse teleülekandeõiguste ainuomanikuna isiklikult puudutatud komisjoni otsusest, mis lubas Ühendkuningriigi meetme kohaldamist teise liikmesriigi ringhäälinguorganisatsioonidele, kuna see otsus piirab tema varasemate õiguste vaba kasutamist.

B. Ettevõtjatele kohaldatavad konkurentsieeskirjad

Esimese Astme Kohus tegi sel aastal üksteist otsust konkurentsivastaseid kokkuleppeid keelustavate põhieeskirjade kohta, jälle peamiselt kartellide valdkonnas.⁵⁸ Sellele suurele arvule vastandub üksainus kohtuotsus EÜ artikli 82 kohaldamise kohta⁵⁹ ning kolm otsust koondumiste kontrolliga seotud põhiküsimustes.⁶⁰

1. Konkurentsieeskirjade kohaldamisala

Esimese Astme Kohus täpsustas oma otsuses **Piau v. komisjon** veelkord, et konkurentsieeskirjad on teatud juhul kohaldatavad spordi valdkonnas.⁶¹ Selles kohtuasjas oli komis-

⁵⁶ Eespool 29. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus *Infront WM v. komisjon*.

⁵⁷ Muudetud nõukogu 3. oktoobri 1989. aasta direktiiv 89/552/EMÜ teleringhäälingutegevust käsitlevate liikmesriikide teatavate õigus- ja haldusnormide kooskõlastamise kohta (EÜT L 298, lk 23).

⁵⁸ Esimese Astme Kohtu 26. jaanuari 2005. aasta otsus kohtuasjas T-193/02: *Piau v. komisjon* (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-171/05 P), kohtulahendite kogumikus veel avaldamata; 15. juuni 2005. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-71/03, T-74/03, T-87/03 ja T-91/03: *Tokai Carbon jt v. komisjon* (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-328/05 P), kohtulahendite kogumikus avaldamata; 18. juuli 2005. aasta otsus kohtuasjas T-241/01: *Scandinavian Airlines System v. komisjon*; 27. juuli 2005. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-49/02 – T-51/02: *Brasserie nationale jt v. komisjon*; 15. septembri 2005. aasta otsus kohtuasjas T-325/01: *DaimlerChrysler v. komisjon*; 25. oktoobri 2005. aasta otsus kohtuasjas T-38/02: *Groupe Danone v. komisjon* (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-3/06 P); 29. novembri 2005. aasta otsused kohtuasjas T-33/02: *Britania Alloys & Chemicals v. komisjon*; kohtuasjas T-52/02: *SNCZ v. komisjon*; kohtuasjas T-62/02: *Union Pigments v. komisjon*; kohtuasjas T-64/02: *Heubach v. komisjon* ning 6. detsembri 2005. aasta otsus kohtuasjas T-48/02: *Brouwerij Haacht v. komisjon*, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata.

⁵⁹ Eespool 58. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus *Piau v. komisjon*.

⁶⁰ Eespool 5. joonealuses märkuses viidatud otsus kohtuasjas *EDP v. komisjon*; 14. detsembri 2005. aasta otsused kohtuasjas T-209/01: *Honeywell v. komisjon* ning kohtuasjas T-210/01: *General Electric v. komisjon*, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata.

⁶¹ Eespool 58. joonealuses märkuses viidatud otsus kohtuasjas *Piau v. komisjon*.

jon ühenduse huvi puudumise tõttu jätnud rahuldamata hageja kaebuse Rahvusvahelise Jalgpalliföderatsiooni (FIFA) määruse peale, mis reguleerib mängijate agentide tegevust. Oma kohtuotsuses leidis Esimese Astme Kohus, et jalgpalliklubid ja neid ühendavad rahvuslikud jalgpalliliidud on ühenduse konkurentsioiguse tähenduses ettevõtjad ja ettevõtjate ühendused, nii et rahvuslikke jalgpalliliite ühendav FIFA kujutab endast omakorda ettevõtjate ühendust EÜ artikli 81 tähenduses. See eeldus lubas Esimese Astme Kohtul leida, et mängijate agentide tegevust reguleeriv määrus kujutab endast ettevõtjate ühenduse otsust. Selle tegevuse eesmärk on regulaarselt ja tasu eest kontaktide loomine mängijate ja klubide vahel, eesmärgiga sõlmida tööleping, või kahe klubi vahel, eesmärgiga sõlmida üleandmise leping. Tegemist on seega majandustegevusega teenuste osutamiseks, mis ei kuulu kohtupraktikas määratletud spordi erivaldkonda.

2. Konkurentsivastase tegevuse eest karistamise menetlus

Esimese Astme Kohus leidis kohtuotsuses **Sumitomo Chemical jt v. komisjon**, et ühenduse õigusnormides ette nähtud viieaastase tähtaja kohaldamise nõue karistuse määramiseks EÜ artiklite 81 ja 82 rikkumiste eest ei välista pärast selle tähtaja möödumist komisjoni poolt rikkumise tuvastamist trahvi kohaldamata.⁶² Esimese Astme Kohus täpsustas, et aegumise kohaldamata jätmine vaid rikkumise tuvastamisel ei riku esiteks õiguskindluse põhimõtet, teiseks liikmesriikide ühiseid põhimõtteid ega kolmandaks süütuse presumptsiooni. Esimese Astme Kohus otsustas samuti, et aegunud rikkumise õiguspäraselt tuvastamiseks peab komisjon seevastu suutma tõendada „õiguspärase huvi“ esinemist.⁶³ Kõnesolevas asjas ei olnud komisjon sellise huvi esinemist kontrollinud, mis põhjendas otsuse tühistamist hagejaid puudutavas osas.

3. Kohtupraktika EÜ artikli 81 valdkonnas

a) EÜ artikli 81 lõike 1 kohaldamine

Komisjon tuvastas 10. oktoobri 2001. aasta otsusega, et DaimlerChrysler on ise või oma Belgia ja Hispaania tütaretevõtjate kaudu rikkunud ühenduse konkurentsieeskirju, osaledes Mercedes-Benz marki sõiduautode jaemüüki käsitlevates kartellikokkulepetes oma Saksa, Belgia ja Hispaania edasimüüjatega. DaimlerChrysleri hagi kohta tehtud kohtuotsuses kinnitas Esimese Astme Kohus, et see ettevõtja osales oma Belgia tütaretevõtja va-

⁶² Esimese Astme Kohtu 6. oktoobri 2005. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-22/02 ja T-23/02: Sumitomo Chemical jt v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata. Asjaolude esinemise ajal vt nõukogu 26. novembri 1974. aasta määruse (EMÜ) nr 2988/74 Euroopa Majandusühenduse transpordi- ja konkurentsieeskirjades ettenähtud menetluste ja sundtäitmise rakendamise aegumistähtaegade kohta (EÜT L 319, lk 1) artikkel 1. Vt hilisemalt nõukogu 16. detsembri 2002. aasta määruse (EÜ) nr 1/2003 asutamislepingu artiklites 81 ja 82 sätestatud konkurentsieeskirjade rakendamise kohta (EÜT 2003, L 1, lk 1) artikkel 25.

⁶³ Euroopa Kohtu 2. märtsi 1983. aasta otsus kohtuasjas 7/82: GVL v. komisjon, EKL 1983, lk 483.

hendusel Belgia edasimüüjatega sõlmitud „odavate väljamüükide keelamise” kokkulepetes, kuid kritiseeris omakorda komisjoni analüüsi seoses Saksa ja Hispaania turgudega.⁶⁴

Hagejale oli Saksa turul nimelt ette heidetud, et ta oli oma müügiagentidele andnud juhi-seid ühelt poolt müüa uusi sõidukeid võimalusel vaid nende müügiterritooriumi klientidele ja vältida nii kontsernisest konkurentsi ning teiselt poolt nõuda välisklientidelt uute sõidukite tellimuste saamisel ettemaksu 15% sõiduki hinnast. Esimese Astme Kohus tuletab oma kohtuotsuses meelde, et kui EÜ asutamislepinguga on keelatud kahe või mitme ettevõtja koordineeritud tegevused, siis seevastu tootja ühepoolsele tegevusele seda keeldu ei kohaldata. Esimese Astme Kohus otsustas, et kõneolevas asjas oli DaimlerChrysleri tegevus ühepoolne. Komisjon leidis seega valesti, et Saksa müügiagendid, kellele DaimlerChrysler oli andnud juhiseid, on kandnud sellist majanduslikku riski, mis lubaks neid käsitleda iseseisvate ettevõtjatena; neid agente tuleb tegelikult käsitleda kui DaimlerChrysleri töötajaid, kes on tema ettevõttesse integreeritud ja kes moodustavad temaga ühe majandusüksuse.

Hispaania turuga seoses heideti DaimlerChryslerile ette, et ta keelas oma sealsetel edasimüüjatel sõidukite väljastamise liisingutehinguid pakkuvatele kindlate klientideta äriühingutele, millega takistas neil loomast oma varu ja muutis neil võimatuks sõiduki kiire müügi. Esimese Astme Kohus sedastas siiski, et Hispaania õigusnormid kohustavad iga liisingutehinguid pakkuvat äriühingut omama juba sõiduki omandamise hetkel liisingulepingu jaoks konkreetset liisinguvõtjat, olenemata liisingulepingu vaidlusalustest sätetest. Sellest nähtub, et ainuüksi viidatud õigusnormidest tuleneb, et Mercedes-Benz kontserni mittekuuluvad äriühingud on Mercedes-Benz kontserni kuuluvate äriühingutega võrdses olukorras, nii et sõidukite müügi piiramine Hispaania liisingutehinguid pakkuvatele äriühingutele ei ole käsitletav konkurentsi piiranguna EÜ artikli 81 lõike 1 mõttes.

b) EÜ artikli 81 lõike 3 kohaldamine

Komisjon oli juba viidatud kohtuasjas **Piau v. komisjon**⁶⁵ arvamisel, et asjaomase FIFA määrusega kehtestatud litsentsi kohustuslikkus võis olla EÜ artikli 81 lõike 3 kohaselt põhjendatud. Esimese Astme Kohus tõstab oma kohtuotsuses esile, et litsentsi nõue agendina tegutsemiseks kujutab endast juurdepääsupiirangut selle majandustegevusega tegelemisel ning mõjutab konkurentsi toimimist, nii et seda saab lubada ainult siis, kui see vastab EÜ artikli 81 lõikes 3 esitatud tingimustele. Esimese Astme Kohus otsustas kõnesolevas asjas, et komisjon ei ole teinud ilmset kaalutlusviga, leides et litsentsi kohustuslikkusest tulenevad piirangud võisid kuuluda sellise erandi alla. Asjaolud, mistõttu FIFA sekkumine oli põhjendatud, olid esiteks mängijate kaitseks vajalik agentide professionaalsuse ja eetiliseuse tõstmise vajadus, teiseks fakt, et litsentsisüsteem ei kõrvaldanud konkurentsi, kolmandaks siseriiklike õigusnormide peaaegu täielik puudumine ning neljandaks mängijate agentide ametialase koondumise puudumine.

⁶⁴ Eespool 58. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus DaimlerChrysler v. komisjon.

⁶⁵ Eespool 58. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Piau v. komisjon.

c) *Trahvid*

2005. aastal tegi Esimese Astme Kohus kuus kohtuotsust, milles on vaidlustatud EÜ artikli 81 rikkumise eest määratud trahvide seaduslikkus või kohasus.⁶⁶ Neis kohtuasjades tehtud otsustest enamikus on kohaldatud varem selgelt väljakujunenud põhimõtteid. Aruande selles osas on seega tähelepanu pööratud ainult kõige silmapaistvamatele arengutele, mis puudutavad ka sel aastal põhiliselt suuniste kohaldamist trahvide arvutamisel (edaspidi „suunised“).⁶⁷ Samuti võib tähele panna nende vaidluste arvu märgatavat suurenemist, mis puudutavad tingimusi, mille kohaselt komisjon võib olla kohustatud pärast trahvi tühistamist või muutmist hüvitama tasutud trahvide pealt makstud intresse või teenustasu pangagarantiilt, mis on tekkinud seoses trahvi kohese tasumise vältimisega.⁶⁸

— **Suunised**

Esimese Astme Kohus täpsustas 2005. aastal sarnaselt varasematele aastatele mitmeid suunistes esinevaid trahvide arvutamise meetodite kohaldamise tingimusi. Eelkõige tegi Esimese Astme Kohus otsuse nende kriteeriumide osas, mille alusel komisjon võib esiteks hinnata rikkumise raskust, teiseks kohelda rikkumise ühiselt toime pannud isikuid erinevalt ning kolmandaks hinnata raskendavate ja kergendavate asjaolude esinemist.

Rikkumise raskus

Suuniste punkti 1A kohaselt tuleb rikkumise raskuse hindamisel arvesse võtta rikkumise laadi, tegelikku mõju turule, kui seda saab mõõta, ja asjakohase geograafilise turu suurust.

Mis puudutab esimest kriteeriumi, s.o rikkumise laadi, siis Esimese Astme Kohus sai mitmel korral rõhutada selle tähtsust, võrreldes tegeliku mõju ja turu suurusega. Nii leidis Esimese Astme Kohus kohtuasjas **Groupe Danone v. komisjon**, et suuniseid kohaldades võib kooskõlastatud kokkuleppeid või tegevust, mille eesmärk on eelkõige hindade kindlaksmääramine ja klientide ärajagamine, ainuüksi nende laadi põhjal määratleda „väga raske“ rikkumisena, ilma et sellist käitumist iseloomustaksid eriline mõju või geograafiline ulatus.⁶⁹

⁶⁶ Eespool 58. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsused Tokai Carbon jt v. komisjon; Scandinavian Airlines System v. komisjon; Brasserie nationale jt v. komisjon; DaimlerChrysler v. komisjon; Groupe Danone v. komisjon; Britannia Alloys & Chemicals v. komisjon; SNCZ v. komisjon; Union Pigments v. komisjon; Heubach v. komisjon ning Brouwerij Haacht v. komisjon.

⁶⁷ Suunised määruse nr 17 artikli 15 lõike 2 ja ESTÜ asutamislepingu artikli 65 lõike 5 kohaselt määratlevate trahvide arvutamise meetodi kohta (EÜT 1998, C 9, lk 3).

⁶⁸ Esimese Astme Kohtu 21. aprilli 2005. aasta otsus kohtuasjas T-28/03: Holcim (Deutschland) v. komisjon (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-282/05 P) ning Esimese Astme Kohtu 4. mai 2005. aasta määrus kohtuasjas T-86/03: Holcim (France) v. komisjon, kohtulahendite kogumikus avaldamata; Esimese Astme Kohtu 20. juuni 2005. aasta määrus kohtuasjas T-138/04: Cementir – Cementerie del Tirreno v. komisjon ning Esimese Astme Kohtu 14. detsembri 2005. aasta otsus kohtuasjas T-135/02: Greencore Group v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata.

⁶⁹ Eespool 58. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Groupe Danone v. komisjon. Vt selle kohta samuti eespool 58. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Scandinavian Airlines System v. komisjon.

Mis puudutab teist kriteeriumi, s.o kokkuleppe mõju, otsustas Esimese Astme Kohus samuti kohtuasjas **Groupe Danone v. komisjon**, et kasvõi osalisest konkurentsivastase esemega kokkuleppe rakendamisest piisab, et puuduks võimalus leida, et nimetatud kokkuleppel puudub mõju turule.⁷⁰ Peale selle on Esimese Astme Kohtu ikka samas kohtuasjas esitatud arvamuse kohaselt rikkumise raskuse oluline näitaja samuti, olenemata rikkumise geograafilisest ulatusest ning asjasse puutuvate müügitehingute proportsioonist, võrreldes kogu Euroopa Ühenduse territooriumil tehtud müügitehingutega, nende müügitehingute absoluutne väärtus selles osas, milles see peegeldab truult tehingute majanduslikku tähtsust, mida rikkumisega normaalse konkurentsi tingimustes on kavatsatud takistada.⁷¹ Lõpetuseks leidis Esimese Astme Kohus kohtuasjas **Scandinavian Airlines System v. komisjon**, et kuna suuniste kohaselt peab komisjon rikkumise raskuse hindamisel selle tegelikku mõju turule arvesse võtma üksnes siis, kui seda saab mõõta, ja kuna üldise kokkuleppe eesmärgiks oli kaotada võimalik konkurent, mille tegelikku mõju on oletuslikult väga raske mõõta, ei pidanud komisjon täpselt tõendama kartelli konkreetset mõju turule ega selle suurust määratlema, vaid võis piirduda tõenäosuslike hinnangutega.⁷²

Erinev kohtlemine

Rikkumise raskuse hindamine suuniste alusel põhineb kohustuslikul lähenemisviisil selles osas, et trahvi põhisumma ei sõltu põhimõtteliselt süüdistatava ettevõtja käibest. Suuniste punkt 1A lubab seevastu komisjonil rakendada erinevat kohtlemist ettevõtjate suhtes, kes osalesid rikkumises, jagades need mitmesse kategooriasse, vastavalt erinevatele lähtesummadele. Kohase käibe valiku kohta ettevõtjate klassifitseerimiseks erineva kohtlemise rakendamisel on juba tekkinud kohtupraktika, mida täpsustati 2005. aastal kolmes kohtuasjas, rõhutades komisjoni laia hindamisruumi selles küsimuses.

Esiteks, kohtuasjas „**Graphites spéciaux**” otsustas komisjon ettevõtjad klassifitseerida nende iga karistatavast rikkumisest – kõnesolevas asjas hindade kindlaksmääramisest turgude jagamiseta – puudutatud toote ülemaailmse käibe alusel.⁷³ Hagejad vaidlustasid selle valiku ning väitsid eelkõige, et komisjon oleks pidanud arvestama nende käivet Euroopa Majanduspiirkonna (EMP) riikides, nagu kohtuasjas „Lysine”.⁷⁴ Esimese Astme Kohus kinnitas oma kohtuotsuses siiski komisjoni lähenemisviisi, leides, et kuigi ülemaailmsel käibel põhinev lähenemisviis saab olla kohane ülemaailmse turgude jagamise kartellikokkuleppe korral (vt kohtuasi „Électrodes de graphite”⁷⁵), ei tähenda see siiski seda, et selline lähenemine peab olema välistatud turgude jagamise puudumisel. Seega loeti käesolevas asjas

⁷⁰ Eespool joonealuses 58. märkuses viidatud kohtuotsus *Groupe Danone v. komisjon*.

⁷¹ *Idem*.

⁷² Eespool 58. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus *Scandinavian Airlines System v. komisjon*.

⁷³ Eespool 58. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus *Tokai Carbon jt v. komisjon*.

⁷⁴ Vt eelkõige Esimese Astme Kohtu 9. juuli 2003. aasta otsus kohtuasjas T-224/00: *Archer Daniels Midland ja Archer Daniels Midland Ingredients v. komisjon* (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-397/03 P), EKL 2003, lk II-2597.

⁷⁵ Esimese Astme Kohtu 29. aprilli 2004. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-236/01, T-239/01, T-244/01, T-246/01, T-251/01 ja T-252/01: *Tokai Carbon jt v. komisjon*, (apellatsioonimenetluses kohtuasjad C-289/04 P, C-301/04 P, C-307/04 P ja C-308/04 P), kohtulahendite kogumikus veel avaldamata.

kohaseks asjaomaste turgude ülemaailmse käibe (mitte aga ettevõtja kõikide toodete käibe) meetodit. Esimese Astme Kohus tõstis esitatud võrdluse kohta kohtuasjaga „Lysine” esile, et erinev kohtlemine põhines seal ettevõtjate kogu tegevusest saadud ülemaailmsel käibel, samas kui käesolevas asjas tugines komisjon asjaomaste toodete müügist saadud ülemaailmsele käibe.

Teiseks otsustas Esimese Astme Kohus oma otsuses **SNCZ v. komisjon**, et komisjon ei ole teinud ilmset hindamisviga, võttes erineval kohtlemisel arvesse turuosa ja asjaomasel turul saadud käivet, kuna asjaomaste ettevõtjate ülemaailmne käive andis tegelikkuse kohta vaid osalise pildi.⁷⁶

Kolmandaks on komisjoni hindamisruumi kohase käibe valimisel eriti laialt tunnustatud kohtuotsuses **Scandinavian Airlines System v. komisjon**, kuna Esimese Astme Kohus tuletas selles otsuses kohtupraktikast, et trahvisumma kindlaksmääramisel on komisjonil „õigus võtta arvesse tema valitud käivet, niivõrd kuivõrd see ei näi juhtumi asjaolusid arvestades olevat ebamõistlik”.⁷⁷ Käesolevas asjas ei ole tuvastatud ühtegi ilmset hindamisviga selles osas, et komisjon on korraka võtnud arvesse nii kartelliosaliste kogukäivet kui ka nende asjaomasel turul saadud käivet.

Raskendavad asjaolud

2005. aastal tegi Esimese Astme Kohus otsuse raskendavate asjaolude kohta, mis on seotud survemeetmetega ähvardamisega kartelli laiendamise eesmärgil, rikkumise uuesti toimepanemise ja kartelliosalise eestvedajaks olemisega.

Suuniste punkti 2 neljanda taande kohaselt moodustavad raskendava asjaolu survemeetmed muude ettevõtjate suhtes, et sundida neid tegema tegusid, mis kujutavad endast rikkumist. Kohtuasjas **Groupe Danone v. komisjon** kinnitas Esimese Astme Kohus komisjoni seisukohta, mille kohaselt ühe kartelliosalise poolt teise nimetatud kartelli osalise sundimine kartelli laiendamaks, ähvardades teda keeldumise korral survemeetmetega, võib olla käsitletav raskendava asjaoluna. Sellise käitumise otsene mõju on kartelliga tekitatud kahju suurendamine. Selliselt käitunud ettevõtja peab seetõttu eriliselt vastutama.⁷⁸ Komisjon ei olnud seevastu tuvastanud piisavat põhjuslikku seost ühelt poolt Danone'i esitatud ähvarduse ja teiselt poolt selle ettevõtja ning Interbrew vahelise koostöö laiendamise vahel. Seetõttu korrigeeris Esimese Astme Kohus trahvi.

Suuniste punkti 2 esimeses taandes on komisjon peale selle märkinud, et ta võtab rikkumise uuesti toimepanemist arvesse raskendava asjaoluna, mis õigustab põhisumma suurendamist. Kohtuasjas **Groupe Danone v. komisjon** oli komisjon kohaldanud raskendavat asjaolu, mis tulenes sellest, et see ettevõtja oli juba kahel korral süüdi tunnustatud sama laadi asjaoludel EÜ artikli 81 rikkumises, samas kui hagejal oli siis teine nimi ning need kaks varasemat rikkumist avaldasid mõju erinevale sektorile.⁷⁹ Esimese Astme Kohus nõus-

⁷⁶ Eespool 58. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus SNCZ v. komisjon.

⁷⁷ Eespool 58. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Scandinavian Airlines System v. komisjon.

⁷⁸ Eespool 58. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Groupe Danone v. komisjon.

⁷⁹ Eespool 58. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Groupe Danone v. komisjon.

tus oma otsuses komisjoniga, kinnitades, et toimepandud rikkumise raskuse hindamisel tuleb arvesse võtta võimalikku uuesti toimepanemist. Esimese Astme Kohus täpsustas seoses sellega, et uuesti toimepanemise mõiste ei eelda tingimata, arvestades selle eesmärki, varasema rahalise sanktsiooni, vaid ainult varasema rikkumise tuvastamist.

Lõpetuseks, kohtuasjas „**Graphites spéciaux**” vähendas Esimese Astme Kohus, kohaldades suuniste punkti 2 kolmandat taanet, komisjoni poolt SGL Carbonile eestvedajaks olemise tõttu kohaldatud suurendamise protsendimäära, kuna tema rolli oli kahe teise kartelliosalise rolliga võrreldes üle hinnatud.⁸⁰

Kergendavad asjaolud

Suuniste punktis 3 on esitatud mitteammendav loetelu kergendavatest asjaoludest, mis lubavad vähendada trahvi põhisummat. Võib märkida, et kohtuasjas **Brasserie nationale jt v. komisjon** leidis Esimese Astme Kohus sisuliselt, et asjaolu, mis ei olnud kartelli õigustava iseloomuga (kõnesolevas asjas õiguskindluse puudumine teatud lepingute kehtivuse osas), ei saanud arvestada kergendava asjaoluna, mis õigustaks kartellikokkuleppe eest määratud trahvi vähendamist.⁸¹

— 10% ülempiir

Määruses nr 17 oli ette nähtud, nagu nüüd on ette nähtud määruse nr 1/2003 artikli 23 lõikes 2, et ühegi EÜ artiklite 81 ja 82 rikkumises osalenud ettevõtja ja ettevõtjate ühenduse puhul ei tohi trahv ületada 10% eelmise majandusaasta kogukäibest. Kuigi selle normi kohaldamine ei tekita üldiselt palju raskusi, oli Esimese Astme Kohtul 2005. aastal võimalus esitada selle kohta kaks olulist selgitust.

Ühelt poolt, kohtuasjas „**Graphites spéciaux**” täpsustas Esimese Astme Kohus tingimusi, mille kohaselt 10% ülempiiri tuleb kohaldada, kui rikkumise eest on formaalselt vastutavad kaks ettevõtjat, kellest üks on teise tütarettvõtja ning kes eralduvad teineteisest enne trahvi määramise otsuse vastuvõtmist.⁸² Esimese Astme Kohus otsustas, et sel juhul – kuna 10% ülempiir on seotud otsuse vastuvõtmise kuupäevale eelnenud majandusaastaga – tuleb kaitsta ettevõtjaid „ülemääraste trahvide eest, mis võib nad majanduslikult laostada”. Nii ei kuulu käive mitte karistatud rikkumiste toimepanemise perioodi, vaid trahvi määramisega seotud ajavahemiku (sellele eelnenud majandusaasta) juurde. Järelikult tuleb 10% ülempiiri esmalt kohaldada otsuse iga adressaadi suhtes eraldi ning seda saab teises järjekorras kohaldada mitme adressaadi liidetud käibele ainult siis, kui nad moodustavad „ettevõtja” rikkumise eest vastutava majandusüksuse tähenduses – ning seda jätkuvalt otsuse tegemise kuupäeval. Teisisõnu, kui majanduslik ühtsus äriühingute vahel on enne otsust kadunud, on igal adressaadil õigus 10% ülempiiri tema suhtes eraldi kohaldamisele.

⁸⁰ Eespool 58. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Tokai Carbon jt v. komisjon.

⁸¹ Eespool 58. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Brasserie nationale jt v. komisjon.

⁸² Eespool 58. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Tokai Carbon jt v. komisjon.

Teiselt poolt täpsustas Esimese Astme Kohus kohtuotsuses **Britannia Alloys & Chemicals v. komisjon** selle ülempiiri kohaldamise tingimusi, kui rikkumise toime pannud ettevõtja on enne rikkumise eest karistamise otsust lõpetanud kogu tegevuse.⁸³ Vastavalt määruse nr 17 artikli 15 lõikele 2 tuleb ülempiir kindlaks määrata trahvi määramise otsusele eelnenud majandusaasta käibest. Kõnesolevas asjas ei olnud hageja otsuse tegemise hetkel enam äriühing ning ta oli lõpetanud oma tegevuse tsiingi sektoris. Kuna tema käive otsuse tegemisele eelnenud majandusaastal oli seega null, otsustas Esimese Astme Kohus, et see ei saanud olla määruuses nr 17 ette nähtud ülempiiri kindlaksmääramise aluseks. Esimese Astme Kohtu arvamuse kohaselt tuleneb määruse nr 17 artikli 15 lõike 2 üldisest kontekstist ning kohtupraktikast, et 10% ülempiiri kohaldamine eeldab ühest küljest seda, et komisjonile on teada otsuse vastuvõtmisele eelneva viimase majandusaasta käive, ja teisest küljest seda, et need andmed iseloomustavad tervet majandusaastat normaalse majandustegevusega kaheteistkümneme kuu jooksul. Järelikult oli komisjonil kohustus trahvi ülempiiri määramisel lähtuda kõige hilisemast käibest, mis kajastab tervet normaalse majandustegevusega majandusaastat. Kõnesolevas asjas oli komisjonil seega õigus kehtestada ülempiir 30. juunil 1996 lõppenud majandusaastast lähtuvalt, olenemata asjaolust, et komisjoni otsuses oli määratud karistus detsembris 2001 toime pandud rikkumise eest.

— Koostööteatis

Mitmed kohtuotsused käsitlesid ka sel aastal 1996. aasta koostööteatise kohaldamist, jäädes ootama esimesi 2002. aasta koostööteatist puudutavaid kohtuasju.⁸⁴

Trahvisumma vähendamiseks faktiliste asjaolude mittevaidlustamise tõttu vastavalt koostööteatise punkti D2 teisele taandele peab ettevõtja komisjonile selgelt teatama, et ta ei kavatsenud fakte pärast vastuväiteteatise teatavaks võtmist vaidlustada.⁸⁵ Kohtuasjas **Groupe Danone v. komisjon**, milles tuli neid põhimõtteid täpsustada, otsustas Esimese Astme Kohus, et „faktiliste asjaolude mittevaidlustamise avaldust, millele lisanduvad [...] märkused, millega hageja kavatses väidetavalt selgitada teatud faktiliste asjaolude ulatust, kuid mis on tegelikult vaadeldavad nende asjaolude vaidlustamisena, ei saa lugeda komisjoni ülesannet, mis koosneb konkurentsieeskirjade asjaomase rikkumise tuvastamisest ja karistamisest, kergendavana”.⁸⁶ Neis tingimustes ei saa ettevõtja trahvisummat vähendada faktiliste asjaolude mittevaidlustamise tõttu vastavalt koostööteatise punkti D2 teisele taandele.

Peale selle kinnitas Esimese Astme Kohus kohtuasjas „**Graphites spéciaux**”, et „esimese ettevõtja” tuvastamisel, kes esitas komisjonile „määravaid tõendeid” koostööteatise punkti B alapunkti b tähenduses, on komisjonil lai hindamisruum ja Esimese Astme Kohus ei kavatse komisjoni taunida, välja arvatud „ilmse liialduse” korral.⁸⁷

⁸³ Eespool 58. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus *Britannia Alloys & Chemicals v. komisjon*.

⁸⁴ Komisjoni teatis kartellikokkulepete eest määratud trahvide mittekohtuotsustamise või vähendamise kohta (EÜT 1996, C 207, lk 4; edaspidi „koostööteatis”), hiljem asendatud komisjoni teatisega, mis käsitleb kaitset trahvide eest ja trahvide vähendamist kartellide puhul (EÜT 2002, C 45, lk 3).

⁸⁵ Esimese Astme Kohtu 14. mai 1998. aasta otsus kohtuasjas T-347/94: *Mayr-Melnhof v. komisjon*, EKL 1998, lk II-1751, punkt 309.

⁸⁶ Eespool 58. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus *Groupe Danone v. komisjon*.

⁸⁷ Eespool 58. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus *Tokai Carbon jt v. komisjon*.

Lõpetuseks võib märkida, et kohtuasjas **Brouwerij Haacht v. komisjon** leidis Esimese Astme Kohus, et isegi kui hageja poolt esitatud informatsioon oli määrava tähtsusega, õigustab selle informatsiooni esitamine asjaomasele ettevõtjale määratud trahvisumma vähendamist vaid niivõrd, kui võrd nimetatud informatsioon „oli midagi enam kui see, mille esitamist komisjon võis määruse nr 17 artikli 11 kohaselt nõuda”.⁸⁸ Kuna kõnesolevas asjas ei vastanud hageja esitatud informatsioon neile tingimustele, ei olnud komisjon sellel alusel hageja trahvi vähendamisest keeldumisel materiaaõigust valesti kohaldanud.

— Täieliku pädevuse rakendamine

Trahvide valdkonnas on Esimese Astme Kohtul täielik pädevus, mis võimaldab tal komisjoni määratud trahve vähendada või suurendada. 2005. aastal kasutas Esimese Astme Kohus seda pädevust eelkõige komisjoni ühest hindamisveast järelduste tegemiseks⁸⁹ või suunistes ette nähtud trahvide arvutamise etappide kohaldamise järjekorras tehtud vea parandamiseks.⁹⁰

Varem käsitlemata moel esitas Esimese Astme Kohus paar täpsustust oma täieliku pädevuse võimaliku kasutamise kohta, et võtta arvesse vaidlustatud otsuse vastuvõtmisest hilisemaid faktilisi asjaolusid. Kohtuasjas **Scandinavian Airlines System v. komisjon** palus hageja Esimese Astme Kohtul vähendada temale määratud trahvi, et võtta arvesse tema arvates eeskujulikku käitumist pärast otsuse vastuvõtmist.⁹¹ Esimese Astme Kohus leidis oma otsuses siiski, et hageja ei saanud tuletada kohtupraktikast põhimõtet, mille kohaselt ettevõtjale määratud trahvi saaks vähendada tema käitumise alusel trahvi määramise otsuse vastuvõtmise järel. Selle kohta otsustas Esimese Astme Kohus täpsustada, et sellist vähendamist, „kui see ka oleks võimalik, saaks ühenduse kohtunik ikkagi teostada üksnes väga suure ettevaatusega ja väga erilises olukorras eelkõige põhjusel, et selline praktika näiks kutsena toime panna rikkumisi, spekuloides trahvisumma võimaliku vähendamisega selle alusel, et ettevõtja pärast otsuse vastuvõtmist muudab oma käitumist”.

4. Kohtupraktika EÜ artikli 82 valdkonnas

Eespool viidatud kohtuasjas **Piau v. komisjon**⁹² leidis Esimese Astme Kohus, et asjaomastest FIFA normidest puudutatud turul, mis on teenuste osutamise turg, millel ostjad on mängijad või klubid ja müüjad on agendid, saab leida, et FIFA tegutseb jalgpalliklubide nimel, kellega ta moodustab seotud üksuse, kui ettevõtjate – klubide – teise tasandi ühendus.

⁸⁸ Eespool 58. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus *Brouwerij Haacht v. komisjon*.

⁸⁹ Eespool 58. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsused *Tokai Carbon jt v. komisjon* ning *Groupe Danone v. komisjon*.

⁹⁰ Eespool 58. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus *Groupe Danone v. komisjon*.

⁹¹ Eespool 58. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus *Scandinavian Airlines System v. komisjon*.

⁹² Eespool 58. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus *Piau v. komisjon*.

Seega on Esimese Astme Kohtu arvates klubidel FIFA normide kohustuslikkuse tõttu rahvuslikele jalgpalliliitudele, kes on selle liikmed, ning klubidele, keda nad ühendavad, agentide ja mängijate teenuste turul kollektiivne valitsev seisund. Esimese Astme Kohus otsustas, et järelikult, vastupidiselt komisjoni arvamusele, on FIFA-l, kes moodustab nende klubidega seotud üksuse ning tegutseb sellel turul nende vahendusel, agentide ja mängijate teenuste turgu valitsev seisund, olenemata sellest, et ta ei tegutse turul otseselt ettevõtjana ning et tema sekkumine toimub normatiivse tegevuse kaudu. Esimese Astme Kohtu arvates leidis komisjon seevastu õigesti, et hukka mõistetud praktika ei kujutanud endast valitseva seisundi kuritarvitamist. Sellest tuleneb, et õiguse väär kohaldamine ei mõjutanud ühenduse huvi puudumise tõttu kaebuse rahuldamata jätmise seaduslikkust.

5. Kohtupraktika koondumiste kontrolli valdkonnas

Neljast kohtuasjast, mis käsitlesid määruse nr 4064/89 kohaldamist, mis on nüüd asendatud määrusega nr 139/2004, väärrib mainimist kolm.⁹³

Esiteks on kohtuotsuses **EDP v. komisjon**⁹⁴ esitatud olulisi täpsustusi selle kohta, kellele lasub tõendamiskoormus, kui vaidlustatakse poolte väljapakutud kohustuste piisavust ning koondumistehingute hindamisel konkurentsile avamata sektoris.

Nii täpsustas Esimese Astme Kohus ühest küljest, et komisjonil lasub kohustus tõendada, et koondumise osapoolte nõuetekohaselt väljapakutud kohustused ei muuda seda kohustustega muudetud koondumist ühisturuga kokkusobivaks. Esimese Astme Kohus lisas siiski, et asjaolu, et komisjon käsitleb ebapiisavatena kohustusi, mis on esitatud nõuetekohaselt, kujutab endast tõendamiskoormuse alusetut ülekandmist üksnes siis, kui komisjon põhjendab ebapiisavust mitte kohustuste hindamisega objektiivsete ja kontrollitavate kriteeriumide alusel, vaid pigem kinnitusega, et osapooled ei suutnud sisulise hinnangu andmiseks esitada piisavaid tõendeid. Lisaks sellele oli komisjonil õigus jätta arvesse võtmata ebapiisavaid kohustusi, kuna nii toimides ei kandnud komisjon tõendamiskoormust üle pooltele, vaid eitas kohustuste kindlat tekkimist ja kindlaksmääratavust, mis neil peab olema.

Teisest küljest täpsustas Esimese Astme Kohus, et konkurentsile avamata sektoris kujutab monopol endast absoluutset turgu valitsevat seisundit, mida ei saa seetõttu sellel turul tugevdada, nii et koondumine ei saa tõhusat konkurentsi takistada. Kõnesolevas asjas pidid Portugali traditsiooniline elektriettevõtja Energias de Portugal (EDP) ning Itaalia elektriettevõtja Eni SpA ühiselt omandama Portugali traditsioonilise gaasiettevõtja Gás de Portugal'i (GDP). See tehing avaldas mõju eelkõige teatud gaasiturgudel. Need turud tuli avada konkurentsile mitte-majapidamistarbijate jaoks enne 1. juulit 2004 ning tuleb ava-

⁹³ Nõukogu 21. detsembri 1989. aasta määrus (EMÜ) nr 4064/89 kontrolli kehtestamise kohta ettevõtjate koondumiste üle (EÜT L 395, lk 1, parandus EÜT 1990, L 257, lk 13, tunnistatud seejärel kehtetuks määrusega (EÜ) nr 139/2004 kontrolli kehtestamise kohta ettevõtjate koondumiste üle (ELT L 24, lk 1)). Ainus aastaaruandes mainimata kohtuasi puudutab otsust, milles on kohaldatud klassikalist kohtupraktikat üksikisiku võimatuse kohta vaidlustada komisjoni keeldumist alustada liikmesriigi kohustuste rikkumise menetlust (Esimese Astme Kohtu 25. mai 2005. aasta määrus kohtuasjas T-443/03: Retecal jt v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata).

⁹⁴ Eespool 5. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus EDP v. komisjon.

da teiste tarbijate jaoks enne 1. juulit 2007. Liikmesriigid võisid siiski teha teatud kohustuste suhtes erandeid ja lükata direktiivi rakendamist edasi, Portugal kasutab kuni 2007. aastani just sellist erandit. Esimese Astme Kohtu arvates ei hinnanud komisjon, põhjendades koondumise keelamist turgu valitsevate seisundite tugevdamisega, mille tagajärjel oleks konkurents erandi kohaselt konkurentsile avamata gaasiturgudel märkimisväärselt takistatud, õigesti selle erandi mõju ning sellest tulenevalt selle ulatust.

See eksimus piirdub siiski ainult gaasiturgudega. Komisjoni hinnangud ei mõjuta järelkult Portugali elektriturgude olukorda, mida asjaomane tehing samuti puudutas. Esimese Astme Kohus leiab selle kohta, et komisjon ei ole teinud ilmset kaalutusviga, leides et koondumine tingiks potentsiaalse EDP konkurendi (s.o GDP) kadumise kõikidelt elektriturgudelt, ning et asjasse puutuvate ettevõtjate kohustused ei võimaldanud tema selgitatud probleeme lahendada. Ainuüksi sellest elektriturgudega seotud järeldusest piisas asjaomase koondumise ühisturuga kokkusobimatuks tunnistamise otsuse põhjendamiseks, mistõttu Esimese Astme Kohus ei tühistanud seda.

Teiseks, kohtuasjas **General Electric v. komisjon** esitas Esimese Astme Kohus jätkuks iseenda ja Euroopa Kohtu otsustele kohtuasjas *Tetra Laval v. komisjon* hulga täpsustusi oma kohtuliku kontrolli ulatuse kohta komisjoni otsuste üle, mis käsitlevad koondumisi ja konglomeraadiefektiga tehingutele hinnangu andmist konkurentsiseisukohast.⁹⁵ Esimese Astme Kohus rõhutas eelkõige ühest küljest komisjoni poolt sündmuste kohta, mis võivad tekitada turul võimalikku koondumist, läbiviidava analüüsi ning teisest küljest komisjoni poolt konglomeraadi tüüpi koondumise kohta esitatud tõendite kvaliteedi üle teostatava tõhusa kohtuliku kontrolli erilist tähtsust.

See kohtuasi sai alguse komisjoni 3. juuli 2001. aasta otsusest, millega see institutsioon tunnistas Ameerika äriühingute Honeywell International ja General Electric Company (GE) vahelise koondumise ühisturuga kokkusobimatuks ja mille tagajärjel seda ei rakendatud Euroopa Liidu territooriumil. Oma kohtuotsuses *General Electric v. komisjon* kinnitas Esimese Astme Kohus komisjoni hinnangut, et koondumise tagajärjel tekkis või tugevnes valitsev seisund, mis omakorda takistas oluliselt tõhusat konkurentsist kolmel turul, s.o suurte regionaallennukite reaktiivmootorite turul, ärilennukite reaktiivmootorite turul ja laevade väikeste gaasiturbiinide turul. Esimese Astme Kohus nõustus komisjoni argumentatsiooniga, mille kohaselt koondumine tugevdas hageja varasemat valitsevat seisundit suurte regionaallennukite reaktiivmootorite ülemaailmsel turul. Komisjoni sedastus, et tehing jätkaks kliendid ilma hinnakonkurentsist eelistest, on põhjendatud. Peale selle pidas Esimese Astme Kohus õigeks sellel turul ühinemise tõttu tekkinud konkurentsiprobleemide lahendamiseks koondumise poolte väljapakutud kohustuse tagasilükkamist komisjoni poolt. Esimese Astme Kohus täpsustas selle kohta, et poolte pakutud struktuursed kohustused saab komisjon heaks kiita vaid siis, kui ta saab kindlalt järeldada, et neid on võimalik täita ning et sellest tulenevad uued majanduslikud struktuurid on piisavalt elujõulised ja püsivad selleks, et suhteliselt lähitulevikus ei saaks tekkida või tugevneda valitsev seisund ega saaks esineda tõhusa konkurentsist piiranguid, mille takistamine oli kohustuste ees-

⁹⁵ Eespool 60. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus *General Electric v. komisjon*. Vt samuti Esimese Astme Kohtu 25. oktoobri 2002. aasta otsus kohtuasjas T-5/02: *Tetra Laval v. komisjon*, EKL 2002, lk II-4381, ning Euroopa Kohtu 15. veebruari 2005. aasta otsus kohtuasjas C-12/03 P: *komisjon v. Tetra Laval*, EKL 2005, lk I-987.

märk. Samamoodi lükkas Esimese Astme Kohus tagasi GE argumendid, milles on kritiseeritud komisjoni hinnanguid ärilennukite reaktiivmootorite turgu ja laevade väikeste gaasiturbiinide turgu valitseva seisundi tekitamise kohta.

Neist sedastustest piisas järelduse tegemiseks, et koondumine on ühisturuga kokkusobimatu. Esimese Astme Kohus ei tühistanud seega oma otsuses komisjoni otsust, hoolimata mõnest veast, mida komisjon oli teinud eelkõige oma analüüsi käigus tehingu tõttu tekkinud konglomeraadi tagajärgede kohta.

Esimese Astme Kohus leidis oma kohtuotsuses, et komisjon sai, ilma et ta oleks teinud ilmset hindamisviga, tuvastada GE valitseva seisundi suurte regionaallennukite reaktiivmootorite turul enne koondumist. Seoses sellega leidis komisjon õigesti, et GE kasutas oma kontserni kuuluvate tütarettevõtjate, eelkõige lennukite liisinguettevõtja GECAS-e majanduslikku võimu lepingute saamiseks, mida ta ei oleks arvatavasti ilma nende sekumisetä saanud. Esimese Astme Kohus otsustas seevastu, et kolm komisjoni otsuse punkti on ebaseaduslikud.

Esmalt, vaidlustatud otsuse punkt, mis käsitleb GE varasema valitseva seisundi tugevdamist suurte tsiviillennukite reaktiivmootorite turul, mis tuleneb vertikaalsest seotusest, ei ole põhjendatud. Eelkõige tuvastas Esimese Astme Kohus, et komisjoni käsitletud turgu mõjutavad tegurid tulenesid ühinenud ettevõtja teatud hilisemast käitumisest, nii et komisjon pidi esitama kindlaid tõendeid nende võimalikkuse kohta. Vajadusel saavad nendeks tõenditeks olla majandusuuringud, mis selgitavad turuolukorra võimalikke arenguid ning näitavad ühinenud ettevõtja kalduvust antud viisil käituda, rikkumata siiski töendi valimise vabaduse põhimõtet. Kõnesolevas asjas olid komisjoni käsutuses kõik vajalikud tõendid, et kontrollida, mil määral võib asjaomane käitumine endast kujutada EÜ artikliga 82 keelatud valitseva seisundi kuritarvitamist ja olla seetõttu karistatav. Esimese Astme Kohtu arvamuse kohaselt jättis komisjon seega asjaomase käitumise tõenäosuse hindamisel valetsi arvesse võtmata selle sätte preventiivset mõju. Komisjon on seetõttu oma analüüsi käigus materiaaolõiguse norme väärtalt kohaldanud, millega kaasnes lahutamatu ilmne hindamisviga.

Seejärel otsustas Esimese Astme Kohus, et komisjon ei ole tõendanud piisava tõenäosusega, et ühinenud ettevõtja oleks kasutanud turgudel, millel Honeywell tegutseb (lennundustooted ja mittelennundustooted), GE suurte tsiviillennukite reaktiivmootorite turu praktikat kasutada rahanduslikku ja kaubanduslikku võimu, mis tal oli seoses oma liisingu-ga tegeleva tütarettevõtjaga. Igal juhul ei ole komisjon adekvaatselt tõendanud, et see praktika – tingimusel, et seda on kasutatud – oleks tõenäoliselt tekitanud asjaomaseid lennuki- ja muid turge valitseva seisundi. Järelikult on komisjon ka selles osas teinud ilmse hindamisvea.

Lõpetuseks otsustas Esimese Astme Kohus, et komisjon ei ole piisavalt tõendanud, et ühinenud ettevõtja oleks tegelenud GE mootorite ning Honeywelli lennuki- ja muude toodete seotud müügiga. Sellise müügi puudumisel ei piisa ainuüksi asjaolust, et sellel ettevõtjal oli oma konkurentide omast laiem tootevalik, tuvastamaks, et tema erinevaid asjaomaseid turge valitsev seisund oleks tugevnenud. Järelikult on komisjon selles osas samuti teinud ilmse hindamisvea.

Mis puudutab kolmandat ja viimast kohtuotsust koondumiste kontrolli valdkonnas, s.o kohtuotsust **Honeywell International v. komisjon**, siis see on tehtud seoses sama tehinguga, mida on käsitletud kohtuotsuses *General Electric v. komisjon*.⁹⁶ Kuigi see on viimati nimetatud otsusest ebaolulisema ulatusega, võimaldas see siiski Esimese Astme Kohtul kohaldada normi, mille kohaselt, kui otsuse resolutiivosa tugineb argumentatsiooni mitmele iseseisvale osale, millest igaühest piisaks sellise resolutiivosa põhjendamiseks, tuleb see otsus tühistada vaid juhul, kui argumentatsiooni iga iseseisev osa on õigusvastane. Järelikult ei piisa vaidlustatud otsuse tühistamise põhjendamiseks vaid argumentatsiooni ühte iseseisvat osa puudutavast eksimusest või muust otsuse õigusvastaseks muutvast asjaolust, sest sellel ei saa institutsiooni poolt heakskiidetud resolutiivosa seisukohast olla määravat mõju. Kohaldades seda normi Honeywelli hagile, jättis Esimese Astme Kohus selle põhjendatud fakti- või õigusväite puudumise tõttu rahuldamata. Hageja ei olnud vaidlustanud eraldi vaidlustatud otsuse iga sõltumatut osa, millest igaüks moodustab vaidlustatud otsuse piisava õigusliku ja faktilise aluse. Sellest tulenes, et isegi eeldades, et kõik hageja nõuetekohaselt esitatud fakti- ja õigusväited olid põhjendatud, ei saanud tema esitatud hagi viia vaidlustatud otsuse tühistamiseni.

C. Riigiabi

1. Põhireglid

a) *Teokoosseis*

Sel aastal ei ole üheski Esimese Astme Kohtu otsuses märkimisväärselt täpsustatud riigiabi mõiste elemente. Mitmes kohtuasjas tühistas Esimese Astme Kohus siiski komisjoni otsused faktivigade või materiaalõiguse väära kohaldamise tõttu või põhjendamisvigade tõttu.

Nii tõstis Esimese Astme Kohus kohtuasjas **Freistaat Thüringen v. komisjon** esile mitu põhjendamisviga ja mitu faktiviga, mille komisjon oli teinud ühe Saksa ettevõtja kasuks kohaldatud meetmete kontrollimise käigus.⁹⁷ Need vead sundisid teda vaidlustatud otsust osaliselt tühistama, tõstatades vajaduse tõttu omal algatusel põhjendamisveale tugineva väite.

Samuti tühistas Esimese Astme Kohus kohtuotsuses **Confédération nationale du Crédit mutuel v. komisjon** põhjendamisvea tõttu komisjoni otsuse, milles viimane leidis, et teatud Prantsuse Vabariigi võetud meetmed, mis käsitlevad reguleeritud säästuhoiuste vastuvõtmist ja haldamist nn Livret bleu süsteemi raames, kujutavad endast ühisturuga kokkusobimatut riigiabi.⁹⁸ Olles kindlaks teinud, et otsuse resolutiivosast ei ole võimalik teada saada, millist riiklikku meetet või milliseid riiklikke meetmeid peab komisjon riigiabiks,

⁹⁶ Eespool 60. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus *Honeywell v. komisjon*.

⁹⁷ Eespool 10. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus *Freistaat Thüringen v. komisjon*.

⁹⁸ Esimese Astme Kohtu 18. jaanuari 2005. aasta otsus kohtuasjas T-93/02: *Confédération nationale du Crédit mutuel v. komisjon*, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata.

kontrollis Esimese Astme Kohus otsuse põhjendusi. Oma kontrolli tulemusel leidis ta kohtuotsuses, et analüüs tingimustest, mis peavad olema täidetud, et riigi sekkumist saaks kvalifitseerida riigiabiks, ei võimalda täpselt identifitseerida meetmeid, mida komisjon peab Crédit mutuel'ile abi andmiseks. Esimese Astme Kohus juhtis näiteks tähelepanu komisjoni otsust mõjutavatele mitmetimõistetavustele Livret bleu'd kasutavatele hoiustajatele antud maksusoodustuste kvalifitseerimisel. Otsuses sisalduv analüüs ei võimalda selgelt kindlaks määrata, kas komisjon leidis, et maksuvabastus võib kujutada endast riigi ressursside üleandmist, jättes sellise tõlgenduse võimaluse siiski alles. Esimese Astme Kohus leidis seetõttu, et ta ei saa kontrollida Livret bleu süsteemile komisjoni poolt antud hinnangu seaduslikkust.

b) *Liikmesriigi nõude tagajärjel tehtud otsus*

Regione autonoma della Sardegna v. komisjon⁹⁹ on esimene kohtuotsus, milles Esimese Astme Kohus kontrollis komisjoni otsust, mis on tehtud pärast nõuet teha otsus kahekuulise tähtaja jooksul.

1998. aastal teatasid Itaalia ametiasutused komisjonile Sardiinia maakonna poolt ette nähtud ligikaudu 30 miljoni euro suuruse kogusummaga abikavaprojektist väikeste raskustes olevate Sardiinia põllumajandusettevõtjate ümberkorraldamiseks. Komisjon otsustas 2001. aastal, et see projekt on ühisturuga kokkusobimatu. Sardiinia maakond palus Esimese Astme Kohtul tühistada komisjoni otsus, heites komisjonile eelkõige ette seda, et ta oli leidnud, et ei ole kindel, kas Sardiinia maakonna projekt toob kasu ainult raskustes olevatele ettevõtjatele ja kas ta suudab nende elujõulisuse taastada, kahjustamata lubamatult konkurentsi.

Määruse nr 659/1999¹⁰⁰ artikli 7 lõigetes 1 ja 7 on ette nähtud, et ametlik uurimismenetlus riigiabi valdkonnas lõpetatakse põhimõtteliselt otsusega ning et kui asjaomane liikmesriik seda taotleb, siis teeb komisjon otsuse kahe kuu jooksul talle kättesaadava teabe alusel. Kõnesolevas asjas leidis Esimese Astme Kohus, et pärast 18-kuulise tähtaja möödumist, mille jooksul komisjon üritab põhimõtteliselt otsust teha, nõudis Itaalia Vabariik komisjonilt otsuse tegemist kahekuulise tähtaja jooksul. Komisjon peab seega sel juhul otsuse tegema temale teada oleva informatsiooni alusel ning kui see ei võimalda teha kindlaks tema poolt kontrollitava projekti kokkusobivust ühisturuga, siis tegema negatiivse otsuse. Kõnesolevas asjas oleks saanud komisjon samuti leida, et ta ei ole kindel, kas ettenähtud abist saavad kasu ainult raskustes olevad ettevõtjad. Ta püüdis saada infot selle kohta, millist mõju projekt avaldab abikõlblikele ettevõtjatele ja konkurentidele, kuid Itaalia ametiasutused ei edastanud talle seda. Informatsioon, mis komisjonile oli kättesaadav, ei võimaldanud seega tõendada, et projekt sobis ühisturuga kokku ning komisjon tegi õigesti negatiivse otsuse.

⁹⁹ Eespool 9. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Regione autonoma della Sardegna v. komisjon.

¹⁰⁰ Nõukogu 22. märtsi 1999. aasta määrus (EÜ) nr 659/1999, millega kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad [EÜ artikli 88] kohaldamiseks (EÜT L 83, lk 1).

c) *Suunised*

Kuigi vastavalt EÜ artiklile 87 on riikide poolt antav abi, mis kahjustab või ähvardab kahjustada konkurentsi, soodustades teatud ettevõtjaid või teatud kaupade tootmist, ühisturuga kokkusobimatu niivõrd, kuivõrd see kahjustab liikmesriikidevahelist kaubandust, siis teatud abi võib siiski tunnistada ühisturuga kokkusobivaks vastavalt tingimustele, mis on esitatud asutamislepingus ja komisjoni poolt teatud juhtude kohta oma hindamisruumi piiritlemiseks kehtestatud erinevaid riigiabi liike käsitlevates suunistes. Eelkõige on komisjon suunistes, millele Esimese Astme Kohtus on sageli tuginetud, määratlenud tingimused, millal raskustes olevate äriühingute päästmiseks ja ümberkorraldamiseks antav riigiabi võidakse tunnistada ühisturuga kokkusobivaks.¹⁰¹ Nende tingimuste hulgas on eelkõige abi piirdumine ümberkorraldamiseks vajaliku miinimumiga.

Neid norme on käsitletud eelkõige kohtuasjas **Regione autonoma della Sardegna v. komisjon**,¹⁰² kuid siinkohal on eriti tähelepanu pööratud kohtuasjale **Corsica Ferries France v. komisjon**, milles Esimese Astme Kohus on leidnud, et komisjon oli andnud miinimumiga piirduva abi tingimustele väär hinnangu, mistõttu otsus oli ebaseaduslik.¹⁰³ Kuigi komisjonil oli kohustus võtta arvesse ümberkorraldamiskava täitmiseks teostatud võõrandamistest saadud kogu tulu, ei võtnud ta oma arvutustes arvesse riikliku merendusettevõtja Corse-Méditerranée 12 miljoni euro suurust kinnisvara võõrandamise puhastulu. Niisiis tuleb tunnistada, nagu märkis Esimese Astme Kohus, et komisjonil on põhimõtteliselt õigus oma laia kaalutusõigust teostades hinnata ümberkorraldamiskavas ette nähtud võõrandamise puhastulu ligikaudselt. See ei olnud kõnesolevas asjas siiski nii, kuna komisjonil oli informatsiooni, mis võimaldas tal abi hinnata täpselt.

d) *Valel eesmärgil kasutamine*

EÜ asutamislepinguga on keelatud mitte ainult ühisturuga kokkusobimatu riigiabi, vaid ka riigiabi kasutamine valel eesmärgil. Seda mõistet on täpsustatud määruse nr 659/1999 artikli 1 punktis g, mis määratleb seda kui abi kuritarvitamist, mille sisuks on „abi kasutamine selle saaja poolt vastuolus [komisjoni vastuväidete esitamata jätmise otsusega, positiivse otsusega või tingimusliku otsusega]“. 2005. aastal kohaldas Esimese Astme Kohus seda mõistet kahes kohtuasjas.

Kohtuasjas **Saxonia Edelmetalle v. komisjon**¹⁰⁴ kiitis komisjon esialgu heaks abi andmise mitmele endise Saksa Demokraatliku Vabariigi ettevõtjale. Kuid viis aastat hiljem otsustas komisjon, et asjaomast abi oli kasutatud valel eesmärgil EÜ artikli 88 lõike 2 tähenduses. Selle otsuse vaidlustas üks kahest hagejast. Esimese Astme Kohus leidis oma otsuses, et komisjon ei ole teinud ilmset hindamisviga, võttes otsuse vastu, ilma et ta oleks kindlaks teinud kõne-

¹⁰¹ Ühenduse suunised raskustes olevate äriühingute päästmiseks ja ümberkorraldamiseks antava riigiabi kohta (EÜT 1999, C 288, lk 2).

¹⁰² Eespool 9. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Regione autonoma della Sardegna v. komisjon.

¹⁰³ Eespool 13. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Corsica Ferries France v. komisjon.

¹⁰⁴ Esimese Astme Kohtu 11. mai 2005. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-111/01 ja T-133/01: Saxonia Edelmetalle v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata.

aluse summa tegelikku kasutamist. Saksa ametiasutused, olgugi et nad esitasid hulgaliselt selle küsimusega seotud andmeid, andsid ainult poolikuid vastuseid, millest sai tuletada kaks tõlgendust, mis mõlemad viisid abi valel eesmärgil kasutamise tuvastamiseni. Seega, kuigi komisjon peab põhimõtteliselt tõendama, et tema poolt varem heaks kiidetud abi on kasutatud valel eesmärgil, jääb siiski liikmesriigi ülesandeks edastada kõik komisjoni poolt teabe esitamise korraldusega nõutud vajalikud andmed, mille esitamata jätmisel on komisjonil õigus võtta ametliku uurimismenetluse lõpetamise otsus vastu kättesaadava teabe põhjal.

Kohtuotsuses **Freistaat Thüringen v. komisjon** tühistas Esimese Astme Kohus osaliselt komisjoni otsuse, asudes seisukohale, et abi on kasutatud valel eesmärgil.¹⁰⁵ Esimese Astme Kohtu arvates peab komisjon, selleks et tõendada, et lubatud abikava alusel antud abi on kasutatud valel eesmärgil, ära näitama, et selle abi kasutamisel on rikutud selle abikava kohta kehtivaid siseriiklike eeskirju või lisatingimusi, millega liikmesriik nõustus siis, kui komisjon abikava heaks kiitis. Sellegipoolest ei saa asjaolu, et rikutud on abi andva poole poolt ühepoolset kehtestatud täiendavat tingimust, ilma et see tingimus oleks selgesõnaliselt ära toodud siseriiklikes eeskirjades, millele komisjon on heakskiidu andnud, lugeda piisavaks, tõendamaks, et abi on kasutatud valel eesmärgil EÜ artikli 88 lõike 2 mõttes. Esimese Astme Kohus tühistas seetõttu kõnesolevas asjas komisjoni otsuse, millega tuvastati, et Tüüringi liidumaa ühepoolset kehtestatud kriteeriumi vastaselt kohaldatud abi on kasutatud valel eesmärgil.

e) *Abi tagasinõudmine*

Kui komisjon tuvastab abi ühisturuga kokkusobimatuse, võib ta nõuda liikmesriigilt, et see nõuaks abisaajatelt abi tagasi. Ebaseadusliku abi lõpetamine tagasinõudmise teel on abi ebaseaduslikkuse tuvastamise loogiline tagajärg ning selle eesmärgiks on algse olukorra taastamine.¹⁰⁶ Kohtupraktika kohaselt saavutatakse see eesmärk, kui abisaaja – teisisõnu ettevõtjad, kes on seda tegelikult kasutanud – tagastab kõnealuse abi koos vajaduse korral sellele lisanduvate viivistega.¹⁰⁷ Abisaaja kindlaksmääramine tekitab siiski mõnikord delikaatseid probleeme, juhul kui algselt abisaajaks olnud ettevõtja osad või vara on üle antud. Need keerulised küsimused on tekitanud olulisi vaidlusi, nagu näitavad kolm Esimese Astme Kohtu poolt 2005. aastal lõpetatud kohtuasja. Neis kohtuasjades on täpsustatud „tegelikult kasu saamise” mõistet, kui abi on antud kas ettevõtjate kontsernile, mis on lagunenu enne vaidlustatud otsuse vastuvõtmist (Saxonia Edelmetalle v. komisjon), või ühissetevõttele, mille vara on enne vaidlustatud otsuse vastuvõtmist osaliselt üle antud (Freistaat Thüringen v. komisjon ja CDA Datenträger Albrechts v. komisjon).

¹⁰⁵ Eespool 10. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Freistaat Thüringen v. komisjon.

¹⁰⁶ Euroopa Kohtu 12. juuli 1973. aasta otsus kohtuasjas 70/72: komisjon v. Saksamaa, EKL 1973, lk 813, punkt 20; 8. mai 2003. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-328/99 ja C-399/00: Itaalia ja SIM 2 Multimedia v. komisjon, EKL 2003, lk I-4035, punkt 65, ning 29. aprilli 2004. aasta otsus kohtuasjas C-277/00: Saksamaa v. komisjon, EKL 2004, lk I-3925, punktid 73–74.

¹⁰⁷ Abi tagastamisega kaotab abisaaja tegelikult eelise, mis tal oli turul oma konkurentidega võrreldes ning taastatakse abi andmisele eelnenud olukord (vt selle kohta Euroopa Kohtu 4. aprilli 1995. aasta otsus kohtuasjas C-350/93: komisjon v. Itaalia, EKL 1995, lk I-699, punkt 22; 3. juuli 2003. aasta otsus kohtuasjas C-457/00: Belgia v. komisjon, EKL 2003, lk I-6931, punkt 55, ning eespool 106. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Saksamaa v. komisjon, punkt 75).

Esiteks täpsustas Esimese Astme Kohus kohtuasjas **Saxonia Edelmetalle v. komisjon** komisjonil lasuvaid kohustusi abisaaja kindlaksmääramisel.¹⁰⁸ Könesolevas asjas anti abi esialgu kontsernile, mis ei eksisteerinud enam otsuse vastuvõtmise kuupäeval, nii et komisjon otsustas kohaldada abi tagasimaksmise kohustust kõikide abi andmise ajal kontserni kuulunud äriühingute suhtes, uurimata eelnevalt, millises ulatuses nad seda abi kasutasid. Peale selle sedastas komisjon nende eraldatud summade säilitamise kontserni valdusettevõtja poolt. Neil asjaoludel asus Esimese Astme Kohus seisukohale, et komisjon ei võinud valdusettevõtja tüdarettevõtjaid lugeda asjaomase abi saajateks, kuivõrd nad ei saanud sellest tegelikku kasu. Komisjon ei võinud leida, et ta ei ole kohustatud uurima, millises ulatuses kontserni erinevad äriühingud seda abi kasutasid.

Esimese Astme Kohus otsustas siiski täpsustada, et könesoleva kohtuasja asjaolusid arvestades ei pidanud komisjon vaidlustatud otsuses kindlaks määrama, kui suures ulatuses iga äriühing asjaomast summat kasutas, vaid võis nõuda Saksamaa ametiasutustelt abi tagastamist seda saanud isiku(te)lt, st abist tegelikult kasu saanud ettevõtjalt või ettevõtjatelt. Seega tuleb Saksamaa Liitvabariigil nõuda tema ühenduse kohustuste raames tagasi kõnealune summa. Lisaks, juhul kui selle tagastamise korralduse täitmisel tabavad liikmesriiki ettenägematud raskused, võib ta tuua need probleemid komisjoni ette hindamiseks, mille korral komisjon ja liikmesriik vastavalt EÜ artiklis 10 nimetatud omavahelise usaldusliku koostöö kohustusele peavad tegema koostööd heas usus, et ületada raskused asutamislepingu sätete ja eelkõige riigiabiga seotud sätete kogu ulatuses täitmise tagamisel.¹⁰⁹

Teiseks ja kolmandaks, kohtuasjades **Freistaat Thüringen v. komisjon** ja **CDA Datenträger Albrechts v. komisjon**¹¹⁰ andsid Saksa pangad ja riigiasutused Albrechtsis asuva CD-tehase ehitamiseks hulgaliselt finantsvahendeid. Tehas kuulus ühissettevõttele, mille kapitali moodustavate osade omandiõigust anti palju kordi üle. Peale selle ostis kolmas äriühing (CDA) tehase tegutsemise raskustest tuleneva ümberkorraldamisetapi raames osa varast (teatud põhivara, käibevara, lühiajaliselt realiseeritava vara ning tehnilise oskusteabe ja turustussüsteemi), samas kui tegutsemiseks vajalik maa, ehitised, tehniline infrastruktuur ja logistikaseadmed jäid ühissettevõtte omandisse (mis nimetati ümber „LCA“-ks). Seejärel sõlmisid LCA ja CDA teenuste osutamise kokkuleppe. Kuna komisjon leidis siiski, et Saksa ametiasutuste poolt antud mitmesugune finantsabi kujutas endast ühisturuga kokkusobimatut riigiabi, nõudis ta abi tagasinõudmist eelkõige LCA-lt ja CDA-lt põhjendusel, et need ettevõtjad jätkasid esialgse abisaaja tegevust, kasutades selle tootmisvahendeid.

Kahe abimeetme puhul, mis maksti välja ühele kahest tehase omanikuks olnud kontserni esialgsest omanikust ja mis olid mõeldud tehase ehitamise rahastamiseks, leidis Esimese Astme Kohus, et „komisjon [on] põhimõtteliselt õigustatult nõudnud abi tagastamist LCA-lt“.¹¹¹

¹⁰⁸ Eespool 104. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Saxonia Edelmetalle v. komisjon.

¹⁰⁹ Vt eelkõige Euroopa Kohtu 21. märtsi 1991. aasta otsus kohtuasjas C-303/88: Itaalia v. komisjon, EKL 1991, lk I-1433, punkt 58, ning 13. juuni 2002. aasta otsus kohtuasjas C-382/99: Madalmaad v. komisjon, EKL 2002, lk I-5163, punkt 50.

¹¹⁰ Eespool 10. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Freistaat Thüringen v. komisjon ning 19. oktoobri 2005. aasta otsus kohtuasjas T-324/00: CDA Datenträger Albrechts v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata.

¹¹¹ Tuginedes eespool 107. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsusele Belgia v. komisjon, punktid 55–62.

Seevastu teiste abisaajaks olevale ühissettevõtte omanikust kontsernile välja makstud abi-meetmete puhul, mis ei olnud mõeldud ühissettevõtte ümberkorraldamiseks, on välistatud, et ta oleks sellest abist tegelikult kasu saanud. Järelikult ei saanud LCA-d lugeda abisaajaks. Samas, ühissetvõttele määratud abi kohta, mis anti aga teistele samasse kontserni kuulu-vatele ettevõtjatele, oli komisjonile vaidlustatud otsuse tegemise ajal kättesaadav kehtivate ja üksteisega kooskõlas olevate andmete kogum, millest nähtus, et ühissetvõtte ei saanud suurest osast CD-tehase ehitamiseks, tugevdamiseks ja ümberkorraldamiseks mõeldud abimeetmetest tegelikku kasu. Pealegi võimaldasid need andmed vähemalt ligikaudselt määratleda, kui suur osa abist kõrvale suunati. Kuna ühissetvõtte ei saanud sellest kasu, ei saanud asjaomast abi LCA-lt tagasi nõuda.

Mis puudutab abi tagasinõudmist CDA-lt, siis komisjon oli seda põhiliselt põhjendanud sooviga tahtlikult mööda minna otsuse tagajärgedest. Esimese Astme Kohtu arvates ei ole see tahe siiski tõendatud, kuna vara omandamine toimus turuhinna alusel. Mis puudutab komisjoni argumenti, mille kohaselt likvideerimisel olevast LCA-st oli järel vaid „tühi kest”, millelt ei saa nõuda abi tagastamist, siis Esimese Astme Kohus vastas sellele, tuletades eel-kõige meelde, et varasema olukorra taastamine ja ebaseaduslikult makstud abist tuleneva konkurentsimoontuse kaotamine võib toimuda põhimõtteliselt nii, et likvideerimisel ole-va ettevõtja passivasse kantakse kõnealuse abi tagastamise kohustus. Kohtupraktika ko-haselt piisab sellisest sissekandest, et tagada ühisturuga kokkusobimatu riigiabi tagasta-mist nõudva otsuse täitmine.¹¹²

2. Menetlusküsimused

a) *Huvitatud isikute õigus esitada märkusi*

Riigiabi kontrollimise menetlus on, arvestades selle üldist süsteemi, abi andmise eest vas-tutava liikmesriigi,¹¹³ mitte abisaaja või -saajate suhtes algatatud menetlus.¹¹⁴ EÜ artikli 88 lõige 2 ei eelda konkreetsete isikute individuaalset teavitamist, komisjon peab üksnes ta-gama, et kõiki potentsiaalselt asjassepuutuvaid isikuid on teavitatud ning neil on võimalus teha oma argumendid teatavaks.¹¹⁵ Praktikaks käsitletakse huvitatud isikuid EÜ artikli 88 lõikes 2 sätestatud haldusmenetluses sisuliselt komisjoni teabeallikana.¹¹⁶

¹¹² Vt selle kohta Euroopa Kohtu 15. jaanuari 1986. aasta otsus kohtuasjas 52/84: komisjon v. Belgia, EKL 1986, lk 89, punkt 14, ning 21. märtsi 1990. aasta otsus kohtuasjas C-142/87: Belgia v. komisjon, EKL 1990, lk I-959, punktid 60 ja 62.

¹¹³ Euroopa Kohtu 10. juuli 1986. aasta otsus kohtuasjas 234/84: Belgia v. komisjon, nimega „Meura”, EKL 1986, lk 2263, punkt 29, ning Esimese Astme Kohtu 14. jaanuari 2004. aasta otsus kohtuasjas T-109/01: Fleuren Compost v. komisjon, EKL 2004, lk II-127, punkt 42.

¹¹⁴ Euroopa Kohtu 24 septembri 2002. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-74/00 P ja C-75/00 P: Falck ja Acciaie-rie di Bolzano v. komisjon, EKL 2002, lk I-7869, punkt 83, ning eespool 113. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Fleuren Compost v. komisjon, punkt 44.

¹¹⁵ Euroopa Kohtu 14. novembri 1984. aasta otsus kohtuasjas 323/82: Intermills v. komisjon, EKL 1984, lk 3809, punkt 17, ning Esimese Astme Kohtu 25. juuni 1998. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-371/94 ja T-394/94: British Airways jt v. komisjon, EKL 1998, lk II-2405, punkt 59.

¹¹⁶ Esimese Astme Kohtu 22. oktoobri 1996. aasta otsus kohtuasjas T-266/94: Skibsværftsforeningen jt v. komis-jon, EKL 1996, lk II-1399, punkt 256.

Esimese Astme Kohus täpsustas kohtuasjas **Saxonia Edelmetalle v. komisjon**, et üksnes ametliku menetluse algatamise teatamisest ei piisa märkuste tõhusaks esitamiseks.¹¹⁷ Arvestades määruse nr 659/1999 artikli 6 lõiget 1, otsustas Esimese Astme Kohus, et ametliku uurimismenetluse algatamise otsus peab olema piisavalt täpne – hoolimata sellest, et selles sisalduv hinnang on esialgne –, et huvitatud pooled saaksid ametlikust uurimismenetlusest tõhusalt osa võtta ja selle käigus oma argumendid esitada. Hagejad ei olnud kõnesolevas asjas siiski väitnud, et menetluse algatamise otsus oli nende märkuste esitamise õiguse tõhusaks kasutamiseks ebapiisavalt põhjendatud, ning igal juhul tuleneb teatise avaldamisest Euroopa Ühenduste Teatajas, et komisjon võimaldas sel viisil hagejatel tõhusalt kasutada oma õigust esitada märkusi.

b) *Tuginemine Esimese Astme Kohtus faktiliste asjaoludele, mida ei ole mainitud komisjoni haldusmenetluses*

Kohtuasjas **Saxonia Edelmetalle v. komisjon** tugines üks hageja Esimese Astme Kohtus mitmele faktilisele asjaolule, mida ei antud komisjonile haldusmenetluses teada.¹¹⁸ Esimese Astme Kohus rahuldab komisjoni vastuväited, kes leidis, et faktilised argumendid olid vastuvõetamatud. Selles osas tugines Esimese Astme Kohus põhimõttele, mille kohaselt hinnatakse EÜ artikli 230 alusel esitatud tühistamishagi raames ühenduse õigusakti seaduslikkust akti vastuvõtmise ajal kehtivate faktiliste ja õiguslike asjaolude alusel. Eelkõige peab komisjoni järeldusi hindama vaid nende asjaolude alusel, mis olid komisjonile teada järelduste tegemise ajal.¹¹⁹ Esimese Astme Kohus tuletas sellest, et kui hageja on osalenud EÜ artikli 88 lõikes 2 sätestatud uurimismenetluses, ei saa lugeda vastuvõetavaks faktiliste argumentide esitamist, millest komisjon ei ole teadlik, ja mida ei antud talle uurimismenetluse ajal teada.

Tõstes esile, et seda põhimõtet ei saa tingimata laiendada kõikidele juhtudele, kus ettevõtja ei ole osa võtnud EÜ artikli 88 lõikes 2 sätestatud uurimismenetlusest, rõhutas Esimese Astme Kohus, et kõnesolevas asjas ei ole hageja kasutanud oma õigust osaleda uurimismenetluses, kuigi teda on uurimismenetluse algatamise otsuses korduvalt mainitud. Neil asjaoludel ei saa argumente, millest komisjon ei olnud vaidlustatud otsuse vastuvõtmise hetkel teadlik, vaidlustatud otsuse vastu Esimese Astme Kohtus esimest korda esitada.

Sama küsimus tõusetus sisuliselt kohtuasjas **Freistaat Thüringen v. komisjon**.¹²⁰ Selles kohtuasjas otsustas Esimese Astme Kohus, et kui liikmesriik ja teised huvitatud isikud leidsid, et ametliku uurimismenetluse algatamise otsuses ära toodud faktilised asjaolud olid valed, pidid nad sellest komisjonile teatama haldusmenetluse jooksul, vastasel korral võib juhtuda, et nad ei saa neid kohtumenetluses enam vaidlustada. Juhul, kui huvitatud isikud ei esita sellele vastupidist teavet, võib komisjon teha otsuse selliste faktiliste asjaolude alusel, mis on talle kättesaadavad lõpliku otsuse vastuvõtmise hetkel, isegi kui need on ebaõiged, juhul kui kõnealuste faktiliste asjaolude kohta on komisjon esitanud liikmesriigile

¹¹⁷ Eespool 104. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Saxonia Edelmetalle v. komisjon.

¹¹⁸ Eespool 104. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Saxonia Edelmetalle v. komisjon.

¹¹⁹ Eespool 115. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus British Airways jt v. komisjon, punkt 81, ning 6. oktoobri 1999. aasta otsus kohtuasjas T-110/97: Kneissl Dachstein v. komisjon, EKL 1999, lk II-2881, punkt 47.

¹²⁰ Eespool 10. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Freistaat Thüringen v. komisjon.

nõude vajaliku teabe saamiseks. Kui aga komisjon ei ole liikmesriigilt nõudnud teabe esitamist selliste asjaolude kohta, mille alusel ta kavatseb otsuse vastu võtta, ei saa ta hiljem õigustada võimalikke faktivigu, väites, et ta tegi ametliku uurimismenetluse lõpetamise otsuse üksnes sel hetkel talle kättesaadava teabe alusel.

D. Ühenduse kaubamärk

Ka sel aastal on olnud väga palju kohtuasju, milles kohaldati nõukogu 20. detsembri 1993. aasta määrust (EÜ) nr 40/94 ühenduse kaubamärgi kohta.¹²¹ Kaubamärgiga seotud lahendatud kohtuasjade arv (94) moodustab 15% Esimese Astme Kohtus 2005. aastal lõpetatud kohtuasjadest.

Vastavalt määrusele nr 40/94 võib ühenduse kaubamärgi registreerimisest keelduda nii absoluutsetel kui ka suhtelistel keeldumispõhjustel.

1. Absoluutsed keeldumispõhjused

Seitsmeteistkümnest kohtuotsusest, mis olid tehtud absoluutsete keeldumispõhjustega seonduvates kohtuasjades, tühistas Esimese Astme Kohus apellatsioonikoja otsuse kolmes.¹²² Selle aasta kohtupraktika puudutab peamiselt absoluutseid keeldumispõhjuseid, mis tuginevad esiteks sellele, et asjaomaseid tähiseid ei ole võimalik graafiliselt esitada (määruse nr 40/94 artikkel 4 artikli 7 lõike 1 punkt a), teiseks sellele, et taotletud kaubamärgil puudub eristusvõime või see on kirjeldava iseloomuga (määruse nr 40/94 artikli 7

¹²¹ EÜT L 11, lk 1.

¹²² Esimese Astme Kohtu 12. jaanuari 2005. aasta otsus kohtuasjas T-334/03: Deutsche Post EURO EXPRESS v. Siseturu Ühtlustamise Amet (EUROPREMIUM) (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-121/05 P); 14. aprilli 2005. aasta otsus kohtuasjas T-260/03: Celltech v. Siseturu Ühtlustamise Amet (CELLTECH) (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-273/05 P) ning 25. oktoobri 2005. aasta otsus kohtuasjas T-379/03: Peek & Cloppenburg v. Siseturu Ühtlustamise Amet (Cloppenburg), kohtulahendite kogumikus veel avaldamata. Neliteist kohtuotsust, milles ei tühistatud apellatsioonikoja otsust, on Esimese Astme Kohtu 12. jaanuari 2005. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-367/02–T-369/02: Wieland-Werke v. Siseturu Ühtlustamise Amet (SnTEM, SnPUR, SnMIX); 19. jaanuari 2005. aasta otsus kohtuasjas T-387/03: Proteome v. Siseturu Ühtlustamise Amet (BIO-KNOWLEDGE); 11. mai 2005. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-160/02–T-162/02: Naipes Heraclio Fournier v. Siseturu Ühtlustamise Amet – France Cartes (mõõga kuju mängukaartide pakis, sõjanuiaga rüütel ja mõõgaga kuningas) (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-311/05 P); 7. juuni 2005. aasta otsus kohtuasjas T-316/03: Münchener Rückversicherungs-Gesellschaft v. Siseturu Ühtlustamise Amet (MunichFinancialServices); 8. juuni 2005. aasta otsus kohtuasjas T-315/03: Wilfer v. Siseturu Ühtlustamise Amet (ROCKBASS) (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-301/05 P); 22. juuni 2005. aasta otsus kohtuasjas T-19/04: Metso Paper Automation v. Siseturu Ühtlustamise Amet (PAPERLAB); 13. juuli 2005. aasta otsus kohtuasjas T-242/02: Sunrider v. Siseturu Ühtlustamise Amet (TOP); 8. septembri 2005. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-178/03 ja T-179/03: CeWe Color v. Siseturu Ühtlustamise Amet (DigiFilm ja DigiFilmMaker); 13. septembri 2005. aasta otsus kohtuasjas T-140/02: Sportwetten v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Intertops Sportwetten (INTERTOPS); 15. septembri 2005. aasta otsus kohtuasjas T-320/03: Citicorp v. Siseturu Ühtlustamise Amet (LIVE RICHLY); 27. septembri 2005. aasta otsus kohtuasjas T-123/04: Cargo Partner v. Siseturu Ühtlustamise Amet (CARGO PARTNER); 27. oktoobri 2005. aasta otsus kohtuasjas T-305/04: Eden v. Siseturu Ühtlustamise Amet (küpsede maasika lõhn), kohtulahendite kogumikus veel avaldamata; Esimese Astme Kohtu 30. novembri 2005. aasta otsus kohtuasjas T-12/04: Almdudler-Limonade v. Siseturu Ühtlustamise Amet (limonaadipudeli kuju), kohtulahendite kogumikus avaldamata; Esimese Astme Kohtu 15. detsembri 2005. aasta otsus kohtuasjas T-262/04: BIC v. Siseturu Ühtlustamise Amet (tulekiviga välgumihkli kuju) ja kohtuasjas T-263/04: BIC v. Siseturu Ühtlustamise Amet (elektroonilise välgumihkli kuju), kohtulahendite kogumikus veel avaldamata.

lõike 1 punktid b ja c), ning kolmandaks sellele, et see on vastuolus avaliku korra või üldtunnustatud moraalipõhimõtetega (määruse nr 40/94 artikli 7 lõike 1 punkt f).

a) *Tähised, mida ei ole võimalik graafiliselt esitada*

Määruse nr 40/94 artikli 7 lõike 1 punkt a keelab tähiste registreerimise, mis ei vasta artiklis 4 sätestatud nõuetele. Viimati nimetatud sättes on ette nähtud, et „[ü]henduse kaubamärgi võivad moodustada mis tahes tähised, mida on võimalik graafiliselt esitada [...], kui selliste tähiste põhjal on võimalik eristada ühe ettevõtja kaupu või teenuseid teiste ettevõtjate omadest”. Kohtuasjas **Eden v. Siseturu Ühtlustamise Amet (küpse maasika lõhn)** kohaldas Esimese Astme Kohus neid sätteid, et teha esimest korda otsus lõhnamärgi taotluse kohta. Kohus otsustas, et apellatsioonikoda oli õigesti keeldunud lõhnamärgi registreerimisest, mida ei saa visuaalselt tajuda, mida on kirjeldatud sõnadega „küpse maasika lõhn” ja millega kaasneb maasikat kujutav värviline pilt.¹²³ Tähis, mida ennast ei ole võimalik visuaalselt tajuda, võib moodustada kaubamärgi tingimusel, et seda saab esitada graafiliselt, isäranis kujutiste, joonte või tähtede abil ning et see on selge, täpne, iseenesest täielik, kergesti äratuntav, mõistetav, vastupidav ja objektiivne. Kõnesolevas asjas ei olnud see siiski nii, hoolimata hageja esitatud graafilisest elemendist, kuna registreerimistaotluses esitatud maasika pilt kujutab ainult marja, mis eritab lõhna, mis on väidetavalt identne asjaomase lõhnamärgiga, ning mitte taotletavat lõhna.

b) *Eristusvõime puudumine või kirjeldav iseloom*

Määruse nr 40/94 artikli 7 lõike 1 punkti b alusel ei registreerita kaubamärke, millel puudub eristusvõime, ning sama lõike punkti c alusel neid, mis koosnevad ainult sellistest märkidest või tähistest, mis tähistavad kaubanduses sorti, kvaliteeti, kvantiteeti, otstarvet, väärtust, geograafilist päritolu või kaupade tootmise või teenuste pakkumise aega või muid kauba või teenuse omadusi. Määruse nr 40/94 artikli 7 lõike 1 punkt c takistab sellise olukorra tekkimist, kus üksainus ettevõtja reserveeriks endale kõnealusel sättes viidatud märgid või tähised kaubamärgina. See säte kaitseb niisiis üldist huvi, mille kohaselt kõik peavad saama asjaomaseid märke või tähiseid vabalt kasutada.

Esimese Astme Kohus otsustas kolmel korral, et Siseturu Ühtlustamise Ameti (kaubamärgid ja tööstusdisainilahendused) apellatsioonikoda on valesti leidnud, et asjaomased märgid on eristatavad või kirjeldavad.

Esmalt, kohtuasjas **Celltech v. Siseturu Ühtlustamise Amet (CELLTECH)** leidis Esimese Astme Kohus, et apellatsioonikoda ei ole tõendanud, et sõnaline tähis CELLTECH, tähenduses „cell technology” (rakutehnoloogia), kirjeldas asjaomaseid farmaatsiavaldkonna tooteid ja teenuseid.¹²⁴ Ei olnud selgitatud, kuidas need terminid annavad edasi andmeid registreerimise taotluses märgitud toodete ja teenuste eesmärgi ja olemuse kohta, eelkõige

¹²³ Eespool 122. joonealusel märkuses viidatud kohtuotsus Eden v. Siseturu Ühtlustamise Amet (küpse maasika lõhn).

¹²⁴ Eespool 122. joonealusel märkuses viidatud kohtuotsus Celltech v. Siseturu Ühtlustamise Amet (CELLTECH).

viisi, kuidas neid tooteid ja teenuseid rakutehnoloogias kasutada või kuidas nad sellest tulenevad. Kuna apellatsioonikoda ei olnud ka tõendanud, et asjaomasel sõnalisel tähisel puudus eristusvõime määruse nr 40/94 artikli 7 lõike 1 punkti b tähenduses, tühistas Esimese Astme Kohus apellatsioonikoja otsuse.

Seejärel, kohtuasjas **Deutsche Post EURO EXPRESS v. Siseturu Ühtlustamise Amet (EUROPREMIUM)** leidis apellatsioonikoda, et tarbijad võivad kaubamärki EUROPREMIUM tajuda kui märget asjaomaste kaupade ja teenuste silmapaistva kvaliteedi ning Euroopa päritolu kohta.¹²⁵ Esimese Astme Kohus tühistas selle otsuse, leides et märgi koostisosaks olevad mõisted „euro” ja „premium” ei kirjelda taotleja mõeldud tooteid ja teenuseid, kuna need on käesolevas asjas seotud postitranspordiga. Kuna märk „EUROPREMIUM” tervikuna ei tekitanud ka sihtgrupiks oleval avalikkusel kohest ja konkreetset seost asjaomaste kaupade ja teenustega, siis tuli apellatsioonikoja otsus tühistada.

Lõpetuseks, kohtuasjas **Peek & Cloppenburg v. Siseturu Ühtlustamise Amet (Cloppenburg)** leidis apellatsioonikoda, et sõnamärgi Cloppenburg registreerimine „jaekaubandus-teenuste” jaoks on vastuolus absoluutse keeldumispõhjusega, kuna see märk tähistab nimelt ühte Saksa linna.¹²⁶ Esimese Astme Kohus, kes tegi otsuse oma koja laiendatud koosseisus, otsustas siiski, et põhimõtteliselt ei keela määruse nr 40/94 artikli 7 lõike 1 punkt c kaubamärgina registreerimast geograafilisi nimetusi, mis on huvigrupi jaoks tundmatud või vähemalt tundmatud geograafilise koha tähistajana, või nimetusi, mille puhul tähistatud koha iseloomust tulenevalt ei ole tõenäoline, et huvigrupp võiks arvata, et asjaomane kauba- või teenuseliik pärineb sellest kohast või on seal välja töötatud. Kõnesolevas asjas ei olnud mitte kõik vaidlustatud otsuses väljatoodud põhjendused, mille eesmärgiks on tõendada, et keskmine tarbija Saksamaal tunneb seda märki kui geograafilist kohta, veenvad. Sellele lisandus asjaolu, et apellatsioonikoda ei olnud õiguslikult piisavalt tõendanud, et sihtrühma silmis esines seos Cloppenburgi linna või piirkonna ja asjaomase teenusteliigi vahel või et võiks mõistlikult ette näha, et sõna „Cloppenburg” oleks sihtrühma jaoks võinud tähistada vaidlusaluse teenusteliigi päritolu. Esimese Astme Kohus tühistas seega apellatsioonikoja otsuse.

Kirjeldav iseloom või eristusvõime puudumine leiti olevat seevastu märkidel SnTEM, SnPUR ja SnMIX metallist poolvalmis toodete jaoks;¹²⁷ sõnamärgil BIOKNOWLEDGE toodete jaoks, mis sisaldavad informatsiooni organismide kohta või võimaldavad sellele juurdepääsu;¹²⁸ mitmel kujutismärgil, mis seonduvad otseselt mängukaartidega, viimati nimetatud kaupade jaoks;¹²⁹ sõnamärgil MunichFinancialServices finantsteenuste jaoks;¹³⁰ sõnamärgil ROCK-

¹²⁵ Eespool 122. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Deutsche Post EURO EXPRESS v. Siseturu Ühtlustamise Amet (EUROPREMIUM).

¹²⁶ Eespool 122. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Peek & Cloppenburg v. Siseturu Ühtlustamise Amet (Cloppenburg).

¹²⁷ Eespool 122. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Wieland-Werke v. Siseturu Ühtlustamise Amet (SnTEM, SnPUR, SnMIX).

¹²⁸ Eespool 122. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Proteome v. Siseturu Ühtlustamise Amet (BIOKNOWLEDGE).

¹²⁹ Eespool 122. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Naipes Heraclio Fournier v. Siseturu Ühtlustamise Amet – France Cartes (mööga kuju mängukaartide pakis, sõjanuiaga rüütel ja möögaga kuningas).

¹³⁰ Eespool 122. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Münchener Rückversicherungs-Gesellschaft v. Siseturu Ühtlustamise Amet (MunichFinancialServices).

BASS muusikariistade ja lisatarvikute jaoks;¹³¹ sõnamärgil PAPERLAB arvutiseadmete ja mõõtevahendite jaoks paberi kontrollimiseks ja katsetamiseks;¹³² sõnamärkidel DigiFilm ja DigiFilmMaker digitaalsete andmete salvestamis-, hoidmis- ja töötlusseadmete jaoks;¹³³ sõnamärgil LIVE RICHLY finantsteenuste ja rahaliste teenuste jaoks;¹³⁴ sõnamärgil CARGO PARTNER kaupade transpordi, pakendamise ja ladustamise teenuste jaoks;¹³⁵ läbipaistva pudeli kujul, mille ülemine ja alumine osa on reljeefne, karastusjoogi jaoks¹³⁶ ning kahel välgumihkli kujul, millest üks oli vastavalt elektroonilise ja teine tulekiviga välgumihkli jaoks.¹³⁷ Peale selle leiti, et sõnamärgil TOP puudub eristusvõime, kuna seda ei saa pidada sellega hõlmatud kaupade kaubanduslikku päritolu tähistavaks ning seega ka kaubamärgi peamist ülesannet täitvaks.¹³⁸

c) *Vastuolu avaliku korra või üldtunnustatud moraali põhimõtete ga*

Määruse nr 40/94 artikli 7 lõike 1 punktis f on sätestatud, et ei registreerita „kaubamärke, mis on vastuolus avaliku korra või üldtunnustatud moraali põhimõtete ga”. Kohtuasjas **Sportwetten v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Intertops Sportwetten (INTERTOPS)** palus hageja selle alusel tunnistada kihlveoteenuste jaoks registreeritud kujutismärk kehtetuks, kusjuures Siseturu Ühtlustamise Amet jättis selle taotluse rahuldamata.¹³⁹ Hageja tugines oma põhjendustes asjaolule, et siseriiklike õigusnormide alusel, mis näevad ette, et kihlvedudega seotud teenuseid on lubatud pakkuda ainult siseriiklikelt ametiasutustelt tegevusloa saanud ettevõtjatel, on kaubamärgi omanikul keelatud Saksamaal asjaomaste teenuste pakkumine ja nende reklaamimine. See väide võimaldas Esimese Astme Kohtul täpsustada, et hindamaks selle vastuolu avaliku korra ja üldtunnustatud moraali põhimõtete ga, tuleb uurida kaubamärki ennast, s.o tähist seotult registreerimise taotluses esinevate kaupade või teenustega, nii et asjaolu, et kaubamärgi omanikul on Saksamaal keelatud oma teenuste pakkumine ja nende reklaamimine, ei saa pidada seotuks selle kaubamärgi põhiomadustega ning see ei saa tingida kaubamärgi vastuolu avaliku korra ja üldtunnustatud moraali põhimõtete ga.

¹³¹ Eespool 122. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Wilfer v. Siseturu Ühtlustamise Amet (ROCKBASS).

¹³² Eespool 122. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Metso Paper Automation v. Siseturu Ühtlustamise Amet (PAPERLAB).

¹³³ Eespool 122. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus CeWe Color v. Siseturu Ühtlustamise Amet (Digi-Film et DigiFilmMaker).

¹³⁴ Eespool 122. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Citicorp v. Siseturu Ühtlustamise Amet (LIVE RICHLY).

¹³⁵ Eespool 122. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Cargo Partner v. Siseturu Ühtlustamise Amet (CARGO PARTNER).

¹³⁶ Eespool 122. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Almdudler-Limonade v. Siseturu Ühtlustamise Amet (limonaadipudeli kuju).

¹³⁷ Eespool 122. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsused BIC v. Siseturu Ühtlustamise Amet (tulekiviga välgumihkli kuju) ja BIC v. Siseturu Ühtlustamise Amet (elektroonilise välgumihkli kuju).

¹³⁸ Eespool 122. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Sunrider v. Siseturu Ühtlustamise Amet (TOP).

¹³⁹ Eespool 122. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Sportwetten v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Intertops Sportwetten (INTERTOPS).

2. Suhtelised keeldumispõhjused

Neljakümne kahest kohtuotsusest, milles kontrolliti suhteliste keeldumispõhjuste hindamist apellatsioonikodade poolt, tegi Esimese Astme Kohus üheksa tühistamisotsust.¹⁴⁰

¹⁴⁰ Esimese Astme Kohtu 20. aprilli 2005. aasta otsused kohtuasjas T-211/03: Faber Chimica v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Nabersa (Faber); kohtuasjas T-318/03: Atomic Austria v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Fabricas Agrupadas de Muñecas de Onil (ATOMIC Blitz); 4. mai 2005. aasta otsused kohtuasjas T-22/04: Reemark v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Bluenet (Westlife); 15. juuni 2005. aasta otsused kohtuasjas T-186/04: Spa Monopole v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Spaform (SPAFORM); kohtuasjas T-7/04: Shaker v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Limiñana y Botella (Limoncello della Costiera Amalfitana shaker) (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-334/05 P); 7. juuli 2005. aasta otsus kohtuasjas T-385/03: Miles International v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Biker Miles (Biker Miles); 14. juuli 2005. aasta otsus kohtuasjas T-126/03: Reckitt Benckiser (España) v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Aladin (ALADIN); 5. oktoobri 2005. aasta otsus kohtuasjas T-423/04: Bunker & BKR v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Marine Stock (B.K.R.) ning 17. novembri 2005. aasta otsus kohtuasjas T-154/03: Biofarma v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Bausch & Lomb Pharmaceuticals (ALREX), kohtulahendite kogumikus veel avaldamata. 33 kohtuotsust, milles ei tühistatud apellatsioonikoja otsust, on Esimese Astme Kohtu 1. veebruari 2005. aasta otsus kohtuasjas T-57/03: SPAG v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Dann ja Backer (HOOLIGAN); 15. veebruari 2005. aasta otsused kohtuasjas T-296/02: Lidl Stiftung v. Siseturu Ühtlustamise Amet – REWE-Zentral (LINDENHOF); kohtuasjas T-169/02: Cervecería Modelo v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Modelo Continente Hipermercados (NEGRA MODELO); 1. märtsi 2005. aasta otsused kohtuasjas T-185/03: Fusco v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Fusco International (ENZO FUSCO); kohtuasjas T-169/03: Sergio Rossi v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Sissi Rossi (SISSI ROSSI) (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-214/05 P), kohtulahendite kogumikus veel avaldamata; 8. märtsi 2005. aasta otsus kohtuasjas T-32/03: Leder & Schuh v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Schuhpark Fascies (JELLO Schuhpark), kohtulahendite kogumikus avaldamata; 9. märtsi 2005. aasta otsus kohtuasjas T-33/03: Osotspa v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Distribution & Marketing (Hai); 16. märtsi 2005. aasta otsus kohtuasjas T-112/03: L'Oréal v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Revlon (FLEXI AIR) (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-235/05 P), kohtulahendite kogumikus veel avaldamata; 13. aprilli 2005. aasta otsused kohtuasjas T-353/02: Duarte y Beltrán v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Mirato (INTEA); kohtuasjas T-286/03: Gillette v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Wilkinson Sword (RIGHT GUARD XTREME sport), kohtulahendite kogumikus avaldamata; 20. aprilli 2005. aasta otsus kohtuasjas T-273/02: Krüger v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Calpis (CALPICO); 21. aprilli 2005. aasta otsused kohtuasjas T-269/02: PepsiCo v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Intersnack Knabber-Gebäck (RUFFLES); kohtuasjas T-164/03: Ampafrance v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Johnson & Johnson (monBeBé); 4. mai 2005. aasta otsus kohtuasjas T-359/02: Chum v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Star TV (STAR TV); 11. mai 2005. aasta otsused kohtuasjas T-31/03: Grupo Sada v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Sadia (GRUPO SADA); kohtuasjas T-390/03: CM Capital Markets v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Caja de Ahorros de Murcia (CM); 25. mai 2005. aasta otsused kohtuasjas T-352/02: Creative Technology v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Vila Ortiz (PC WORKS) (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-314/05 P); kohtuasjas T-67/04: Spa Monopole v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Spa-Finders Travel Arrangements (SPA-FINDERS); kohtuasjas T-288/03: TeleTech Holdings v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Teletech International (TELETECH GLOBAL VENTURES) (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-312/05 P); 7. juuni 2005. aasta otsus kohtuasjas T-303/03: Lidl Stiftung v. Siseturu Ühtlustamise Amet – REWE-Zentral (Salvita); 22. juuni 2005. aasta otsus kohtuasjas T-34/04: Plus v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Bälz ja Hiller (Turkish Power) (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-324/05 P); 28. juuni 2005. aasta otsus kohtuasjas T-301/03: Canali Ireland v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Canal Jean (CANAL JEAN CO. NEW YORK); 13. juuli 2005. aasta otsus kohtuasjas T-40/03: Murúa Entrena v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Bodegas Murúa (Julián Murúa Entrena); 14. juuli 2005. aasta otsus kohtuasjas T-312/03: Wassen International v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Stroschein Gesundkost (SELENIUM-ACE); 22. septembri 2005. aasta otsus kohtuasjas T-130/03: Alcon v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Biofarma (TRAVATAN) (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-412/05 P); 27. oktoobri 2005. aasta otsus kohtuasjas T-336/03: Éditions Albert René v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Orange (MOBILIX); 23. novembri 2005. aasta otsus kohtuasjas T-396/04: Sofass v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Sodipan (NICKY); 24. novembri 2005. aasta otsused kohtuasjas T-346/04: Sadas v. Siseturu Ühtlustamise Amet – LTJ Diffusion (ARTHUR ET FELICIE); kohtuasjas T-3/04: Simonds Farsons Cisk v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Spa Monopole (KINJI by SPA); kohtuasjas T-135/04: GfK v. Siseturu Ühtlustamise Amet – BUS (Online Bus); 8. detsembri 2005. aasta otsus kohtuasjas T-29/04: Castellblanch v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Champagne Roederer (CRISTAL CASTELLBLANCH), kohtulahendite kogumikus veel avaldamata; 14. detsembri 2005. aasta otsus kohtuasjas T-169/04: Arysta Lifescience v. Siseturu Ühtlustamise Amet – BASF (CARPOVIRUSINE) ning 15. detsembri 2005. aasta otsus kohtuasjas T-384/04: RB Square Holdings Spain v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Unelko (cleanx), kohtulahendite kogumikus avaldamata.

Neist kohtuotsustest tulenev peamine kohtupraktika puudutab esiteks sõnamärkide ja kombineeritud kujutismärkide võrdlust ning teiseks kaubamärgi tegelikust kasutamisest tekkinud kaitset.

a) *Kombineeritud kujutismärgid ja sõnamärgid*

Sel aastal kuulutatud tühistamisotsustest neli oli tehtud ühe või mitme hindamisvea tõttu sõnamärkide ja kombineeritud kujutismärkide, mis koosnevad kahte või mitut liiki tähistest, näiteks tähtede ja graafilise kujutise kombinatsioonist, vahelise segiajamise tõenäosuse hindamisel.

Nii otsustas Esimese Astme Kohus kohtuotsuses **Faber Chimica v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Nabersa (Faber)**, et Siseturu Ühtlustamise Amet oli valesti leidnud, et sõnamärk „naber” ja kombineeritud kujutismärk, mis sisaldas küll sõnalist osa „faber”, kuid millel oli ka oluline graafiline osa, mis koosneb väljamõeldud kompositsioonist, mis nõuab selle kontseptuaalset hindamist, on visuaalselt sarnased.¹⁴¹ Samas kohtuotsuses otsustas Esimese Astme Kohus, et kaks märki on foneetiliselt erinevad, nii et üldise hindamise tagajärjel, milles oli eelkõige arvestatud asjaomase avalikkuse spetsialiseeritust, leidis Esimese Astme Kohus, et asjaomased märgid ei ole sarnased.

Kohtuasjas **Shaker v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Limiñana y Botella (Limoncello della Costiera Amalfitana shaker)** muutis Esimese Astme Kohus samuti apellatsioonikoja otsust, otsustades vastupidiselt sellele, et kombineeritud kujutismärgis, mis koosneb eelkõige sidrunitega kaunistatud ümmarguse taldriku kujutisest, domineeris kujutisosa ning sellel ei olnud midagi ühist varasema sõnamärgiga LIMONCHELO.¹⁴²

Peale selle oli apellatsioonikoda kohtuasjas **Miles Handelsgesellschaft International v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Biker Miles (Biker Miles)** valesti leidnud, et teatud kujutisosa (eelkõige ringiga ümbritsetud tee) ja üks sõnaline osa („biker”) mängisid olulist rolli kujutismärgist tekkiva üldmulje juures, samas kui selles domineeris tegelikult teine sõnaline osa („miles”), mis tekitas segiajamise varasema sõnamärgiga MILES.¹⁴³

Lõpetuseks, kohtuasjas **Bunker & BKR v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Marine Stock (B.K.R.)** oli apellatsioonikoda õigesti tuvastanud kombineeritud kujutismärgi domineeriva osa (tähis B.K.R.), kuid oli seevastu valesti hinnanud selle visuaalset ja foneetilist sarnasust varasema sõnamärgiga (BK RODS).¹⁴⁴

¹⁴¹ Eespool 140. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Faber Chimica v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Nabersa (Faber).

¹⁴² Eespool 140. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Shaker v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Limiñana y Botella (Limoncello della Costiera Amalfitana shaker).

¹⁴³ Eespool 140. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Miles International v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Biker Miles (Biker Miles).

¹⁴⁴ Eespool 140. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Bunker & BKR v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Marine Stock (B.K.R.).

b) *Kaubamärgi tegelikust kasutamisest tekkinud kaitse ulatus*

Vastavalt määruse nr 40/94 artikli 43 lõikele 2 peab vastulause esitanud varasema ühenduse kaubamärgi omanik taotleja nõudmisel tõendama, et varasemat ühenduse kaubamärki on ühenduses tegelikult kasutatud kaupade või teenuste puhul, mille jaoks see on registreeritud, viie aasta jooksul enne ühenduse kaubamärgi taotluse avaldamist ning et see on vastulause aluseks või et mittekasutamine on õigustatud, tingimusel, et varasem ühenduse kaubamärk on selleks kuupäevaks olnud registreeritud vähemalt viis aastat. Sama sätte kohaselt, „[k]ui varasemat ühenduse kaubamärki on kasutatud vaid osa kaupade või teenuste puhul, mille jaoks see on registreeritud, loetakse see vastulause menetlemisel ainult nende kaupade või teenuste jaoks registreerituks”. Määruse nr 40/94 artikli 43 lõige 3 laiendab nende põhimõtete kasutamist ka varasemate siseriiklike kaubamärkide suhtes.

Kolmes sel aastal tehtud kohtuotsuses on täpsustatud tegeliku kasutamise mõistet ja sellest kasutamisest tekkinud kaitse ulatust.

Esiteks, tegeliku kasutamise mõiste kohta kinnitas Esimese Astme Kohus oma otsustes **GfK v. Siseturu Ühtlustamise Amet** ja **Castellblanch v. Siseturu Ühtlustamise Amet**, et sellise kasutamise tõendamine „hõlmab [...] ka tõendit selle kohta, et varasemat kaubamärki kasutati kujul, mis erineb registreeritud kujust selliste elementide poolest, mis ei muuda selle märgi eristusvõimet”.¹⁴⁵

Teiseks, kohtuasjas **Reckitt Benckiser (España) v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Aladin (ALADIN)** täpsustas Esimese Astme Kohus kaubamärgi osalisest tegelikust kasutamisest tekkinud kaitse ulatust kaupade suhtes.¹⁴⁶ Esimese Astme Kohus tõlgendas viidet osalisele kasutamisele määruse nr 40/94 artikli 43 lõikes 2 selliselt, et selle eesmärk on vältida, et vaid osa kaupade ja teenuste puhul kasutatud kaubamärki kaitstaks ulatuslikult üksnes seetõttu, et see on registreeritud laia kauba- või teenusevaliku jaoks. Seega, kui kaubamärk on registreeritud kaupade või teenuste kategooria jaoks, mis on nii lai, et võimaldab eristada kategooria siseselt mitmeid iseseisvalt vaadeldavaid alamkategooriaid, toob vastulausemenetluses kaubamärgi tegeliku kasutamise tõendamine üksnes osa kaupade või teenuste suhtes kaasa kaitse vaid selle või nende alamkategooriate jaoks, mis hõlmavad kaupu või teenuseid, mille jaoks kaubamärki on tegelikult kasutatud. Kui kaubamärk oli seevastu registreeritud täiesti täpselt ja piiritletult kindlaks määratud kaupade või teenuste jaoks nii, et asjaomase kategooria siseselt pole võimalik teha olulisi jaotusi, siis kaubamärgi tegeliku kasutamise tõendamine vastulausemenetluses hõlmab nimetatud kaupade ja teenuste suhtes tingimata kogu seda kategooriat.

Kõnesolevas asjas, esitades vaieldamatu tõendi kaubamärgi kasutamise kohta „metallide poleerimiseks mõeldud kauba, mis koosneb poleerainega immutatud puuvillavatist (magic cotton)” jaoks, mis on varasema kaubamärgiga kaitstud kaupade alamkategooriasse

¹⁴⁵ Eespool 140. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsused **GfK v. Siseturu Ühtlustamise Amet – BUS (Online Bus)** ja **Castellblanch v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Champagne Roederer (CRISTAL CASTELLBLANCH)**.

¹⁴⁶ Eespool 140. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus **Reckitt Benckiser (España) v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Aladin (ALADIN)**.

kuuluv „metallide poleerimiseks mõeldud kaup”, oli hageja nõuetekohaselt tõendanud kaubamärgi tegelikku kasutamist kogu selle alamkategorias osas. Järelikult, kuna apellatsioonikoda luges vastulause menetlemisel varasema kaubamärgi registreerituks vaid „metallide poleerimiseks mõeldud kauba, mis koosneb poleerainega immutatud puuvillavatist (magic cotton)” jaoks, oli ta määruse nr 40/94 artikli 43 lõikeid 2 ja 3 valesti kohaldanud.

3. Vormi- ja menetlusküsimused

a) Menetlus apellatsioonikojas

Menetluskeel *ex parte* menetlustes

Määruse nr 40/94 artikli 115 lõikes 4, milles sätestatakse menetluskeele normid, mida kohaldatakse ühtlustamisameti *ex parte* menetlustes, on märgitud, et menetluskeeleks on keel, milles on esitatud ühenduse kaubamärgi taotlus. Sama säte annab ühtlustamisametile õiguse saata taotlejale kirjalikke teateid viimase poolt märgitud teises keeles juhul, kui ühenduse kaubamärgi taotlus on esitatud keeles, mis ei ole ühtlustamisameti töökeel. Kohtupraktika kohaselt, kuna menetlus koosneb dokumentide kogumist, mida tuleb taotluse käsitlemisel täita, siis sellest järeldub, et määruse nr 40/94 artikli 115 lõike 4 kohaldamise seisukohalt hõlmab mõiste „menetlusdokumendid” iga sellist dokumenti, mida nõuavad ja näevad ette ühenduse õigusnormid ühenduse kaubamärgi taotluse käsitlemisel või mis on selleks vajalikud, näiteks teated, paranduste tegemise ja selgitamise nõuded ning teised dokumendid. Seega peab ühtlustamisamet koostama kõik dokumendid selles keeles, milles on esitatud registreerimise taotlus.¹⁴⁷

Kohtuasjas **Sunrider v. Siseturu Ühtlustamise Amet (TOP)** otsustas Esimese Astme Kohus, et Siseturu Ühtlustamise Amet rikkus määruse nr 40/94 artikli 115 lõiget 4, edastades hagejale mitmed otsused inglise keeles, vaatamata asjaolule, et kaubamärgi taotlus oli esitatud kreeka keeles ning inglise keel oli selles märgitud vaid teise keelena.¹⁴⁸ Esimese Astme Kohus keeldus siiski apellatsioonikoja otsuse tühistamisest, kuna hageja esitatud dokumentidest nähtus, et ta oli täiesti suuteline asjaomastest teadetest aru saama, nii et tema kaitseõigusi ei olnud kahjustatud.

Tõendamisreeglid

— Apellatsioonikojas *ex parte* menetlustes esitatud faktid ja tõendid

Määruse nr 40/94 artikli 59 kolmanda lause sätete kohaselt tuleb kontrollija otsuste peale esitatud kaebuste raames esitada kirjalik selgitus kaebuse aluste kohta nelja kuu jooksul alates nende otsuste teatavaks tegemisest.

¹⁴⁷ Euroopa Kohtu otsus 9. septembri 2003. aasta otsus kohtuasjas C-361/01 P: Kik v. Siseturu Ühtlustamise Amet, EKL 2003, lk I-8283.

¹⁴⁸ Eespool 122. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Sunrider v. Siseturu Ühtlustamise Amet (TOP).

Kohtuasjas **Wilfer v. Siseturu Ühtlustamise Amet (ROCKBASS)** otsustas Esimese Astme Kohus, et seda sätet ei saanud tõlgendada nii, et see takistab pärast kaebuse aluste esitamise tähtaja möödumist uusi fakte tõendavate asjaolude või absoluutse keeldumispõhjustega seotud kaebuse kontrollimise käigus esitatud tõendi arvesse võtmist.¹⁴⁹ Esimese Astme Kohtu sõnul annab määruse nr 40/94 artikli 74 lõige 2, milles on ette nähtud, et ühtlustamisamet võib mitte arvesse võtta fakte ja tõendeid, mille asjaomased pooled on esitanud hilinenult, apellatsioonikojale kaalutluspädevuse pärast selle tähtaja möödumist esitatud täiendava teabe arvesse võtmise suhtes. Sellegipoolest, kuigi apellatsioonikoda keeldus õigustamatult hageja poolt üheksa päeva enne apellatsioonikoja otsuse tegemist esitatud kirjaliku selgituse kontrollimisest, ei tühistanud Esimese Astme Kohus nimetatud otsust, kuna asjaomane kirjalik selgitus ei sisaldanud selliseid uusi argumente või uusi tõendeid, mis oleks võinud mõjutada vaidlustatud otsuse sisu.

— Varasema kaubamärgi tegeliku kasutamise tõendamise nõue

Vastavalt määruse nr 40/94 artikli 43 lõigetele 2 ja 3 eeldatakse sama määruse artikli 42 alusel esitatud vastulause menetlemisel varasema kaubamärgi tegelikku kasutamist seni, kuni kaubamärgi taotleja nõuab sellise kasutamise tõendamist. Sellise nõude esitamine toob seega kaasa vastulause esitaja kohustuse tõendada tegelikku kasutamist (või näidata, et kasutamata jätmine oli põhjendatud), kuna vastasel juhul jäetakse tema vastulause rahuldamata. Sellise mõju tekkimiseks tuleb nõue koostada selgesõnaliselt ja esitada ühtlustamisametile õigeaegselt.

Kohtuasjas **L'Oréal v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Revlon (FLEXI AIR)** leidis apellatsioonikoda, et L'Oréal ei esitanud vastulause esitaja Revloni varasema kaubamärgi tegeliku kasutamise tõendamise nõuet tähtaegselt ning seega ei tulnud seda vastulause suhtes otsuse tegemisel arvesse võtta.¹⁵⁰ Esimese Astme Kohus kinnitas seda hinnangut, leides et varasema kaubamärgi tegeliku kasutamise küsimus tuleb juhul, kui kaubamärgi taotleja selle on tõstatanud, lahendada enne vastulause enda suhtes otsuse tegemist. Peale selle ei saanud asjaolu, et apellatsioonikoda ei ole vaidlustatud otsuses maininud tegeliku kasutamise tõendamise nõuet, mille hageja oli siiski tema ees tõstatanud, õigustada vaidlustatud otsuse tühistamist, kuna faktilised asjaolud olid jäänud samaks kui need, millest vastulausete osakond teadlik oli, nii et apellatsioonikoda võis sarnaselt vastulausete osakonnaga seaduslikult leida, et talle teise võimalusena esitatud nõuet ei esitatud õigeaegselt.

— Tõendi valimise vabadus

Esimese Astme Kohus esitas olulisi täpsustusi tõendi valimise vabaduse kohta apellatsioonikodades. Kohtuasjas **Atomic Austria v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Fabricas Agrupadas de Muñecas de Onil (ATOMIC Blitz)** jättis Siseturu Ühtlustamise Amet vastulause rahuldamata põhjendusel, et vastulause esitaja registreerimistõenditele ei olnud lisatud

¹⁴⁹ Eespool 122. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus *Wilfer v. Siseturu Ühtlustamise Amet (ROCKBASS)*.

¹⁵⁰ Eespool 140. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus *L'Oréal v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Revlon (FLEXI AIR)*.

tõendit asjaomaste kaubamärkide pikendamise kohta.¹⁵¹ Esimese Astme Kohus otsustas ühelt poolt, et vastulause esitaja võib vabalt valida tõendi, mida ta peab vajalikuks oma vastulause toetuseks Siseturu Ühtlustamise Ametile esitada, ning Siseturu Ühtlustamise Amet peab teiselt poolt kontrollima kõiki esitatud tõendeid, et tuvastada, kas need tegelikult tõendavad varasema kaubamärgi registreerimist või taotlust, ilma et tal oleks õigust teatud liiki tõend kohe alguses seda liiki tõendi vastuvõetamatuse tõttu tagasi lükata. Kui Siseturu Ühtlustamise Ametil oleks lubatud kehtestada tingimusi esitatavate tõendite liiki kohta, oleks selle tagajärjeks see, et teatud juhtudel oleks selliste tõendite esitamine poolte jaoks võimatu, näiteks kui siseriiklik patendiamet ei anna välja ametlikku dokumenti kaubamärgi pikendamise kinnitamiseks. Kõnesolevas asjas jättis Siseturu Ühtlustamise Amet vastulause rahuldamata, tuginedes hageja esitatud tõenditele ning eeldusele kaubamärkide kaitse kestuse kohta Austria õiguses. See eeldus oli juriidiliselt korrektne, kuid kui Siseturu Ühtlustamise Amet oleks vastavalt oma kohustusele seda kontrollinud Austria õiguse seisukohast, oleks ta leidnud, et see eeldus tuleb ümber lükata. Esimese Astme Kohus tühistas seega apellatsioonikoja otsuse.

— Mõistliku tähtaja põhimõtte kohaldamine apellatsioonikojas

Kohtuotsuses **Sunrider v. Siseturu Ühtlustamise Amet (TOP)** otsustas Esimese Astme Kohus, et põhimõtte käsitleda küsimusi mõistliku aja jooksul on kohaldatav ühtlustamisameti erinevate instantside menetluste, sealhulgas apellatsioonikodade menetluste suhtes, kuid sellegipoolest, sarnaselt teistele valdkondadele, milles seda põhimõtet kohaldatakse, ei vii mõistliku aja põhimõtte rikkumine, isegi kui see oleks tuvastatud, vaidlustatud otsuse automaatse tühistamiseni.¹⁵²

b) Menetlus Esimese Astme Kohtus

Siseturu Ühtlustamise Ameti nõuete vastuvõetavus

Ka sel aastal on tehtud hulgaliselt otsuseid Siseturu Ühtlustamise Ameti nõuete vastuvõetavuse kohta, millega viimane kas palub asja otsustamist Esimese Astme Kohtu äranägemisel või mõne oma apellatsioonikoja otsuse tühistamist.

Nii avaldas ühtlustamisamet kohtuasjas **Reemark v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Bluenet (Westlife)** soovi toetada hageja nõudeid ja väiteid, kuid palus hagi rahuldamata jätmist üksnes formaalselt, kuna ta arvas end Esimese Astme Kohtu praktika põhjal selleks kohustatud olevat.¹⁵³ Selles kohtuasjas, nagu ka kohtuasjas **Spa Monopole v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Spaform (SPAFORM)**,¹⁵⁴ tuletas Esimese Astme Kohus meelde põ-

¹⁵¹ Eespool 140. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus *Atomic Austria v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Fabricas Agrupadas de Muñecas de Onil (ATOMIC Blitz)*.

¹⁵² Eespool 122. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus *Sunrider v. Siseturu Ühtlustamise Amet (TOP)*.

¹⁵³ Eespool 140. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus *Reemark v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Bluenet (Westlife)*.

¹⁵⁴ Eespool 140. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus *Spa Monopole v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Spaform (SPAFORM)*.

himõtet, mille kohaselt hagimenetluses ühtlustamisameti apellatsioonikoja otsuse vastu, mis on tehtud vastulausemenetluse raames, ei ole ühtlustamisametil õigust Esimese Astme Kohtus võetud seisukohtadega muuta vaidluse tingimusi, mis tulenevad vastavalt kaubamärgi registreerimise taotleja ja vastulause esitaja väidetest ja nõuetest.¹⁵⁵ Sellegipoolest leidis Esimese Astme Kohus, et sellest kohtupraktikast ei tulene, et ühtlustamisametil oleks kohustus paluda mõne tema apellatsioonikoja otsuse peale esitatud hagi rahuldamata jätmist, sest kuigi ühtlustamisamet ei ole pädev algatama menetlust apellatsioonikoja otsuse vastu, ei saa temalt siiski nõuda, et ta kaitseks põhimõtteliselt kõiki apellatsioonikodade vaidlustatud otsuseid või paluks alati nende vastu suunatud hagide rahuldamata jätmist. Esimese Astme Kohus otsustas seega, et ühtlustamisamet võib vaidluse tingimusi muutmata paluda omal valikul ühe või teise poole nõuded rahuldada ja esitada selle poole väidete toetuseks argumente. Samuti tuletas ta kohtuasjas Reemark v. Siseturu Ühtlustamise Amet meelde, et ühtlustamisamet ei või seevastu esitada iseseisvaid tühistamisnõudeid ega tühistamisaluseid, mida teised menetluspooled ei ole esitanud.

Kohtuasjas **Peek & Cloppenburg v. Siseturu Ühtlustamise Amet (Cloppenburg)**, mis puudutas *ex parte* menetlust, toetas Siseturu Ühtlustamise Amet sisuliselt hageja nõuet vaidlustatud otsus tühistada, kuid leidis, et selline lähenemine viiks hageja nõude tunnistamiseni ja võtaks Esimese Astme Kohtult vajaduse otsuse tegemiseks.¹⁵⁶ Ühtlustamisamet loobus järelkult lõpliku nõude esitamisest ja palus kohtuistungil asi otsustada Esimese Astme Kohtu äranägemisel. Pärast varem kohaldatud põhimõtete meelde tuletamist ja nende rakendamist *ex parte* menetluse suhtes, tõi Esimese Astme Kohus esile, et ühtlustamisamet on väljendanud selgelt soovi toetada hageja esitatud nõudeid ja väidet. Seega kvalifitseeris ta ühtlustamisameti nõuded ümber ja asus seisukohale, et ta taotleb sisuliselt hageja nõuete rahuldamist. Veelgi enam, vastupidiselt ühtlustamisameti väidetele, ei ole hagi, hoolimata poolte argumentide kokkulangemisest asja põhiküsimuse osas, oma eset kaotanud, kuna apellatsioonikoja sõltumatuse tõttu ei saanud tema otsust muuta või tühistada.

Uute faktide ja tõendite vastuvõetavus Esimese Astme Kohtus

Oma kohtuotsuses **Solo Italia v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Nuova Sala (PARMITALIA)** otsustas Esimese Astme Kohus, et tema poolt teostatav apellatsioonikoja otsuse kontroll ei tohi väljuda apellatsioonikoja poolt käsitletud õiguslikust raamistikust.¹⁵⁷ See tõttu keeldus ta kontrollimast Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni (EIÕK) artikli 6 rikkumisele tuginevat väidet, mida ühtlustamisameti menetluses ei olnud esitatud.

Sama ranget praktikat järgides esitas Esimese Astme Kohus oma otsuses **SPAG v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Dann ja Backer (HOOLIGAN)** põhimõtte, mille kohaselt apellatsioonikodade otsuste seaduslikkuse kontrollimisel määruse nr 40/94 raamistikus tuleb

¹⁵⁵ Euroopa Kohtu 12. oktoobri 2004. aasta otsus kohtuasjas C-106/03 P: Vedral v. Siseturu Ühtlustamise Amet, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata, punktid 26–38.

¹⁵⁶ Eespool 122. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Peek & Cloppenburg v. Siseturu Ühtlustamise Amet (Cloppenburg).

¹⁵⁷ Esimese Astme Kohtu 31. mai 2005. aasta otsus kohtuasjas T-373/03: Solo Italia v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Nuova Sala (PARMITALIA), kohtulahendite kogumikus veel avaldamata.

vaidluse faktilise ja õigusliku raamistiku suhtes, nagu see on esitatud apellatsioonikojas, kohaldada selle määruse artiklit 74.¹⁵⁸ Täpsemalt vaidluse faktilise raamistiku kohta tuletas Esimese Astme Kohus määruse nr 40/94 artiklist 74, et Siseturu Ühtlustamise Ametile ei saa ette heita ebaseaduslikku käitumist seoses faktiliste asjaoludega, mida temale ei ole esitatud, nii et Esimese Astme Kohtus esitatud faktilised asjaolud, mida ei ole esitatud mõnele Siseturu Ühtlustamise Ameti instantsile, tuleb tagasi lükata. Esimese Astme Kohus täpsustas vaidluse õigusliku raamistiku kohta, et „Esimese Astme Kohtus esitatud õiguslikud asjaolud, mida ei ole esitatud Siseturu Ühtlustamise Ameti instantsidele ja mis puudutavad õigusküsimust, mida ei olnud vaja määruse nr 40/94 õige kohaldamise tagamiseks poolte esitatud fakti- ja õigusväidete ning nõuete suhtes, ei mõjuta suhtelise keeldumispõhjuse kohaldamisega seotud apellatsioonikoja otsuse seaduslikkust, kui need ei kuulu vaidluse õiguslikku raamistikku, nagu see on esitatud apellatsioonikojas. Järelikult on need vastuvõetamatud. Seevastu, kui õigusnormi tuleb kohaldada või õigusküsimust tuleb käsitleda, et tagada määruse nr 40/94 korrektne kohaldamine poolte esitatud väidetele ja nõuetele, võib selle küsimusega seotud õiguslikku asjaolu esimest korda esitada Esimese Astme Kohtus“.

4. Siseturu Ühtlustamise Ameti instantside funktsionaalne järjepidevus

Siseturu Ühtlustamise Ameti instantside vahelisest funktsionaalsest järjepidevusest tuleneb, et vastavalt määruse nr 40/94 artikli 74 lõike 1 lõpuosale (milles on kehtestatud kohustus piirduda kontrollimisel registreerimisest keeldumise suhteliste põhjustega seotud menetlustes osaliste esitatud väidete ning nõudmistega), peab apellatsioonikoda oma otsuses tuginema kõikidele faktilistele ja õiguslikele asjaoludele, mis asjaomane pool on esitanud kas esimeses menetlusastmes asja läbivaadanud üksusele või kaebemenetluse käigus, pidades silmas määruse nr 40/94 artikli 74 lõikes 2 ettenähtut (s.o ühtlustamisamet ei või arvesse võtta fakte ja tõendeid, mille asjaomased pooled on esitanud hilinenult).¹⁵⁹

Seega, kohtuasjas **Focus Magazin Verlag v. Siseturu Ühtlustamise Amet** lükkas vastulausete osakond hageja vastulause tagasi põhjusel, et kuna hageja ei ole edastanud varasema Saksa kaubamärgi registreerimistunnistuse täielikku tõlget, on ta jätnud esitamata tõendid varasema kaubamärgi olemasolu kohta.¹⁶⁰ Apellatsioonikoda keeldus omalt poolt arvestamast Saksa registreerimistunnistuse tõlget, mis oli esitatud esimest korda alles temale. Esimese Astme Kohus ei nõustunud selle seisukohaga, tuginedes ühtlustamisameti

¹⁵⁸ Eespool 140. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus SPAG v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Dann ja Backer (HOOLIGAN). Vt samuti selle kohta Eespool 122. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Citicorp v. Siseturu Ühtlustamise Amet (LIVE RICHLI).

¹⁵⁹ Esimese Astme Kohtu 23. septembri 2003. aasta otsus kohtuasjas T-308/01: Henkel v. Siseturu Ühtlustamise Amet – LHS (UK) (KLEENCARE), EKL 2003, lk II-3253, punkt 32. Siinkohal tuleb märkida, et komisjoni 29. juuni 2005. aasta määruses (EÜ) nr 1041/2005 (EÜT L 172, lk 4), millega muudetakse määrust (EÜ) nr 2868/95, millega rakendatakse nõukogu määrus (EÜ) nr 40/94 ühenduse kaubamärgi kohta, on ette nähtud, et „[k]ui vaidlustatakse vastulausete osakonna otsus, piirdub apellatsioonikoda kaebuse läbivaatamisel nende faktide ja tõenditega, mis on esitatud vastulausete läbivaatustalituse poolt määruse ja käesolevate eeskirjade alusel määratud või täpsustatud tähtaegade jooksul, välja arvatud juhud, kui apellatsioonikoda leiab, et tuleks arvestada määruse artikli 74 lõike 2 kohaseid lisa- või täiendavaid fakte ja tõendeid“.

¹⁶⁰ Esimese Astme Kohtu 9. novembri 2005. aasta otsus kohtuasjas T-275/03: Focus Magazin Verlag v. Siseturu Ühtlustamise Amet – ECI Telecom (Hi-FOCuS), kohtulahendite kogumikus veel avaldamata.

osakondade vahelisele funktsionaalse järjepidevuse põhimõttele ning otsustades, et kõnealust dokumenti ei esitatud hilinenult määruse nr 40/94 artikli 74 lõike 2 tähenduses, sest see oli lisatud hageja poolt apellatsioonikojale edastatud kaebusele, s.o määruse nr 40/94 artiklis 59 kehtestatud neljakuulise kaebuse esitamise tähtaja jooksul.¹⁶¹

Seevastu kohtuasjas **TeleTech Holdings v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Teletech International (TELETECH GLOBAL VENTURES)** otsustas Esimese Astme Kohus, et kuigi Siseturu Ühtlustamise Ameti apellatsioonikodade ning esimeses astmes menetlevate instantside vahelisest funktsionaalse järjepidevuse põhimõttest tuleneb, et esimestel on kohustus uurida, arvestades kõiki asjaomaseid faktilisi ja õiguslikke asjaolusid, kas apellatsioonimenetluses on õiguspärane võtta vastu uus otsus, mille resolutsioon on sama, mis otsuses, mille peale kaebus on esitatud, siis funktsionaalne järjepidevus ei too seevastu registreerimisest keeldumise suhtelisi põhjusi või tühisuse suhtelisi põhjusi puudutavates menetlustes apellatsioonikojale kaasa kohustust ega isegi mitte võimalust laiendada tühisuse põhjuse uurimist faktidele, tõenditele või väidetele, mida pooled ei ole esitanud tühistamisosalakonnas ega apellatsioonikojas.¹⁶²

E. Juurdepääs dokumentidele

Ühes 2005. aastal tehtud üheksast Esimese Astme Kohtu otsusest määruse nr 1049/2001¹⁶³ alusel esitatud dokumentidele juurdepääsu taotlustega seotud otsuste kohta on kinnitatud, et Esimese Astme Kohus teostab vaid piiratud kontrolli institutsioonide otsuste üle, millega keelatakse juurdepääs dokumentidele avaliku huviga seotud erandi alusel (määruse nr 1049/2001 artikli 4 lõike 1 punkt a),¹⁶⁴ ning seitsmes ülejäänud kohtuotsuses on sedastatud, et liikmesriigi otsus keelata juurdepääs tema koostatud (või tema nimel koostatud) dokumendile on komisjonile kohustuslik ja keelab tal seega seda teatavaks teha.¹⁶⁵

Mis puudutab üheksandat otsust, mis on tehtud kohtuasjas **VKI v. komisjon**, siis Esimese Astme Kohus täpsustas selles tingimusi, mille kohaselt liikmesriigid peavad menetlema taotlust juurdepääsuks väga paljudele dokumentidele.¹⁶⁶ Selles kohtuasjas taotles Austria tarbija-

¹⁶¹ Vt samas tähenduses eespool 140. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus GfK v. Siseturu Ühtlustamise Amet – BUS (Online Bus).

¹⁶² Eespool 140. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus TeleTech Holdings v. Siseturu Ühtlustamise Amet – Teletech International (TELETECH GLOBAL VENTURES).

¹⁶³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. mai 2001. aasta määrus (EÜ) nr 1049/2001 üldsuse juurdepääsu kohta Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni dokumentidele (EÜT L 145, lk 43).

¹⁶⁴ Esimese Astme Kohtu 26. aprilli 2005. aasta otsus liidetud kohtuasjades T-110/03, T-150/03 ja T-405/03: Sison v. nõukogu, (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-266/05 P), kohtulahendite kogumikus veel avaldamata.

¹⁶⁵ Esimese Astme Kohtu 30. novembri 2004. aasta otsus kohtuasjas T-168/02: IFAW Internationaler Tierschutz-Fonds v. komisjon (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-64/05 P), kohtulahendite kogumikus veel avaldamata. Vt Esimese Astme Kohtu 17. märtsi 2005. aasta otsus kohtuasjas T-187/03: Scippacercola v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata; Esimese Astme Kohtu 8. juuni 2005. aasta määrused kohtuasjas T-139/03: Nuova Agricast v. komisjon; kohtuasjas T-287/03: SIMSA v. komisjon; kohtuasjas T-295/03: Poli Sud v. komisjon; kohtuasjas T-297/03: Tomasetto Achille v. komisjon; kohtuasjas T-298/03: Bieffe v. komisjon, kohtulahendite kogumikus avaldamata; ning kohtuasjas T-299/03: Nuova Faudi v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata.

¹⁶⁶ Eespool 8. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Verein für Konsumenteninformation v. komisjon.

te ühing Verein für Konsumenteninformation (VKI) komisjonilt luba tutvuda haldustoimikuga konkurentsimenetluses, milles tunnistati kaheksa Austria pank süüdi kartellikokkuleppes (nimega „Lombard-klubi“) osalemises. Komisjon jättis selle taotluse tervikuna rahuldamata ning VKI esitas Esimese Astme Kohtule hagi selle rahuldamatajätmise otsuse tühistamiseks.

Esimese Astme Kohus otsustas, et kui konkreetse ja individuaalse hindamise, mille institutsioon peab põhimõtteliselt juurdepääsu taotlusele vastamiseks läbi viima, eesmärk on võimaldada asjassepuutuval institutsioonil hinnata ühest küljest seda, mil määral on kohaldatav juurdepääsuõigust käsitlev erand, ning teisest küljest osalise juurdepääsu võimalust, siis hindamine ei pruugi olla vajalik, kui konkreetseid asjaolusid arvesse võttes on ilmselge, et juurdepääsust tuleb keelduda või vastupidi, seda tuleb lubada.

Könesolevas asjas sedastas Esimese Astme Kohus, et komisjoni osundatud erandid ei puuduta ilmingimata kogu „Lombard-klubi“ toimikut ning et isegi juhul, kui erandid hõlmaksid teatud dokumente, ei oleks välistatud, et need erandid oleksid kohaldatavad ainult teatud dokumendilõikude suhtes. Järelikult ei saanud komisjon põhimõtteliselt loobuda taotluses nimetatud iga dokumendi konkreetsest ja individuaalsest kontrollimisest, et hinnata erandite kohaldatavust või osalise juurdepääsu võimalust.

Esimese Astme Kohus lisis siiski, et erandi tegemine dokumentide kontrollimise kohustusest on lubatud erandjuhtudel, kui dokumentide konkreetse ja individuaalse hindamisega kaasneva administratiivtöö maht kujuneb eriti suureks, ületades selle, mida võib mõistlikult nõuda. Sel juhul on institutsioon kohustatud taotlejaga nõu pidama ühest küljest selleks, et kindlaks teha (või paluda taotlejal täpsustada), milline on taotleja huvi kõnealuste dokumentide saamise suhtes, ning teisest küljest konkreetset kaaluda, millised on tema võimalused kohaldada meedet, mis oleks vähem koormav kui dokumentide konkreetne ja individuaalne kontrollimine. Institutsioon on siis kohustatud valima sellise meetme, mis on taotlejale kõige soodsam juurdepääsuõiguse seisukohast, kuid mille töömaht ei ületa seda, mida võib mõistlikult nõuda.

Könesolevas asjas ei nähtunud vaidlustatud otsusest, et komisjon oleks konkreetset ja ammendavalt kaalunud erinevaid võimalikke alternatiive, millega ei oleks kaasnenud ebamõistlikult suurt töömahtu, kuid mis oleksid suurendanud hageja juurdepääsu võimalust vähemalt osale tema taotluses nimetatud asjaomastele dokumentidele. Seetõttu tühistas Esimese Astme Kohus selle otsuse.

F. Ühine välis- ja julgeolekupoliitika (ÜVJP) — terrorismivastane võitlus

Viimastel aastatel on esitatud hulgaliselt hagisid teatavate isikute ja üksuste suhtes terrorismivastase võitluse raames kehtestatud eripiirangute vaidlustamiseks. Esimese Astme Kohus tegi 2005. aastal otsuse viies seda valdkonda puudutavas kohtuasjas. Kolmes neist kohtuasjadest tunnistati hagi vastuvõetamatuks selle esitamise õiguse puudumise tõttu¹⁶⁷

¹⁶⁷ Esimese Astme Kohtu 15. veebruari 2005. aasta määrused kohtuasjas T-206/02: KNK v. nõukogu ning kohtuasjas T-229/02: PKK ja KNK v. nõukogu (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-229/05 P), kohtulahendite kogumikus veel avaldamata.

või neist viimases ilmse õigusvõime puudumise ja aegumise tõttu.¹⁶⁸ Esimese Astme Kohus on siiski teinud sisulise otsuse kahes teises kohtuasjas, mis võimaldas tal sätestada väga olulisi põhimõtteid, mis puudutavad eelkõige ühenduse õiguskorra ja Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni põhikirja sätete vahelist suhet.¹⁶⁹

Nii enne kui ka pärast 11. septembri 2001. aasta terrorirünnakuid võttis Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni Julgeolekunõukogu vastu mitu resolutsiooni Talibani, Osama bin Ladeeni, Al-Qaeda võrgustiku ning teiste nendega seotud isikute ja üksuste kohta. Nende resolutsioonidega nõuti Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni liikmesriikidelt nende isikute või üksuste poolt vahetult või kaudselt kontrollitavate rahaliste vahendite ja muude finantsallikate külmutamist. Puudutatud isikud ja külmutamisele kuuluvad rahalised vahendid määrab kindlaks ja erandite kohaldamise taotlusi kontrollib sanktsioonide komitee. Ühenduses rakendati neid resolutsioone mitmete ühiste seisukohtade ja nõukogu määrustega, milles on nõutud puudutatud isikute ja üksuste rahaliste vahendite külmutamist. Mitmed neist on nõudnud Esimese Astme Kohtus nende määruste tühistamist.

Neis otsustes leidis Esimese Astme Kohus esmalt, et tuginemine õigusliku alusena EÜ artiklitele 60, 301 ja 308 võimaldab majandus- ja finantssanktsioonide valdkonnas tegutseda liidu ja selle liikmesriikide poolt ÜVJP alusel edendatava eesmärgi saavutamise nimel. Olles otsustanud, et nõukogu oli pädev vaidlustatud määrust vastu võtma, asus Esimese Astme Kohus kontrollima hagejate väiteid, mis tuginesid nende ühenduse õiguses ja EIÕK-s tunnustatud põhiõiguste rikkumisele. Kuna vaidlustatud määrustega rakendati Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni Julgeolekunõukogus tehtud otsuseid, pidi Esimese Astme Kohus selle väite kontrollimisel esmalt selgitama Ühinenud Rahvaste Organisatsiooniga seotud rahvusvahelise õiguskorra ja siseriikliku või ühenduse õiguskorra vahelist suhet. Selle kohta sedastas Esimese Astme Kohus, et rahvusvahelise õiguse seisukohast on Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni põhikirjast tulenevad ÜRO liikmesriikide kohustused ülimuslikud kõikide teiste, sh EIÕK-st ja EÜ asutamislepingust tulenevate kohustuste suhtes ning see ülimuslikkus laieneb Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni põhikirja VII peatüki kohastele Julgeolekunõukogu otsustele. Veelgi enam, kuigi Euroopa Ühendus ei ole ise Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni liikmesriik, peab tema asutamislepingust tulenevalt ka teda lugema Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni põhikirjast tulenevate kohustustega samamoodi seotuks kui tema liikmesriike. Seega ei tohi ühendus ühest küljest rikkuda tema liikmesriikide jaoks kehtivaid põhikirjast tulenevaid kohustusi ega takistada nende täitmist. Teisest küljest peab ta vastu võtma kõik vajalikud sätted, et tema liikmesriigid saaks oma kohustusi täita.

Esimese Astme Kohus analüüsis seejärel järeldusi, mida saab teha sellest tema kohtuliku kontrolli põhimõttest määruste suhtes, mis piirduvad ainult Ühinenud Rahvaste Organi-

¹⁶⁸ Esimese Astme Kohtu 18. novembri 2005. aasta määrus kohtuasjas T-299/04: Selmani v. nõukogu ja komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata.

¹⁶⁹ Esimese Astme Kohtu 21. septembri 2005. aasta otsused kohtuasjas T-306/01: Yusuf ja Al Barakaat International Foundation v. nõukogu ja komisjon (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-415/05 P) ning kohtuasjas T-315/01: Kadi v. nõukogu ja komisjon (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-402/05 P), kohtulahendite kogumikus veel avaldamata.

satsiooni Julgeolekunõukogu otsuste rakendamisega. Esimese Astme Kohus tõstis selle kohta esile, et igasugune määruse sisemise seaduslikkuse kontrollimine tähendab seda, et Esimese Astme Kohus kontrollib kaudselt nimetatud otsuste seaduslikkust. Nende üliluslikkust arvestades ei allu need otsused põhimõtteliselt Esimese Astme Kohtu kontrollile, nii et viimasel puudub pädevus vaidlustada kasvõi kaudselt nende seaduslikkust ühenduse õiguse või ühenduse õiguskorras tunnustatud põhiõiguste seisukohast. Vastupidi, Esimese Astme Kohus peab igal võimalusel tõlgendama ja kohaldama seda õigust viisil, mis on kooskõlas liikmesriikide Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni põhikirjast tulenevate kohustustega. Esimese Astme Kohus leidis siiski, et ta on volitatud kontrollima vaidlustatud määruse seaduslikkust ning kaudselt nende määrustega rakendatud Julgeolekunõukogu otsuste seaduslikkust *jus cogens*’ist tulenevate üldise rahvusvahelise õiguse üliluslike normide seisukohast, mida loetakse rahvusvaheliseks avalikuks korraks, millest ei tohi kõrvale kalduda ei liikmesriigid ega ÜRO instantsid ning mille hulka kuuluvad eelkõige inimese põhiõiguste universaalsele kaitsele suunatud üldkohustuslikud normid.

Kontrollides määrust nende normide seisukohast, sedastas Esimese Astme Kohus, et rahaliste vahendite külmutamine, mis on ette nähtud vaidlustatud määruses, ei riku hagejate *jus cogens*’iga kaitstud põhiõigusi. Eelkõige ei riku määrus hagejate omandiõigust selles osas, milles see on *jus cogens*’iga kaitstud. Kaitseõiguste kohta sedastas Esimese Astme Kohus, et üheski *jus cogens*’i normis ei tundu olevat sätestatud huvitatud isikute isikliku ärakuulamist sanktsioonide komitees, kuigi asjaomastes resolutsioonides on ette nähtud üksikjuhtude ümberhindamise kord.

Efektive kohtusse pöördumise õiguse kohta tõstis Esimese Astme Kohus esile, et ta teostab hagi raames vaidlustatud määruse seaduslikkuse täielikku kontrolli, mis käsitleb seda, kas ühenduse institutsioonid on kinni pidanud pädevusnormidest ja seaduslikkuse reeglitest ning nende tegevusele kohaldatavatest olulistest menetlusnormidest. Esimese Astme Kohus kontrollib samuti määruse seaduslikkust, eelkõige selle formaalset ja materiaalselt vastavust, sisemist seotust ning proportsionaalsust seoses Julgeolekunõukogu otsustega. Esimese Astme Kohus kontrollib ka määruse seaduslikkust ja kaudselt Julgeolekunõukogu resolutsioonide vastavust *jus cogens*’ile. Seevastu ei kuulu Esimese Astme Kohtu pädevuse kaudselt kontrollida, kas Julgeolekunõukogu otsused ise on kooskõlas ühenduse õiguskorras kaitstud põhiõigustega, ega seda, kas Julgeolekunõukogu poolt tema kehtestatud meetmete toetuseks esitatud faktide ja tõendite hindamisel esines vigu, ega ka kaudselt kontrollida nende meetmete vajalikkust ja proportsionaalsust. Seetõttu ja sõltumatu rahvusvahelise kohtu puudumisel, mille ülesandeks oleks sanktsioonide komitee otsuste peale esitatud hagide kohta otsuste tegemine, puudub hagejatel igasugune kohtusse pöördumise võimalus.

Esimese Astme Kohus tunnistas siiski, et selline lünk hagejate kohtulikus kaitstes ei ole isenesest *jus cogens*’iga vastuolus, kuna juurdepääsu õigus kohtutele ei ole absoluutne. Käesolevas asjas tuleneb see kohtuimmuniteedist, mis Julgeolekunõukogul on. Hagejate huvi oma asja sisuliseks kohtulikuks arutamiseks ei kaalu üles olulist üldist huvi rahvusvahelise rahu ja julgeoleku tagamiseks, arvestades selgelt väljendatud ohtu, mille Julgeolekunõukogu on tuvastanud. Järelikult jättis Esimese Astme Kohus hagrid põhjendamata tõttu rahuldamata.

G. Ühenduse avalik teenistus

2005. aastal lahendas Esimese Astme Kohus suure hulga kohtuasju avaliku teenistuse valdkonnas, kuna 117 kohtuasja arvestamata, mis saadeti Euroopa Avaliku Teenistuse Kohule, kuulub ligi 20% (s.o 119 kohtuasja) lahendatud asjadest sellesse valdkonda. Esimese Astme Kohus tegi vähe tühistamisotsuseid, kuna selliseid kohtuotsuseid oli ainult neliteist. Arvestades selles valdkonnas tehtud kohtuotsuste väga suurt hulka ja selle aruande piiratud mahtu, on siinkohal piirdutud kolme märkusega.

Esmalt võib sarnaselt eelmisele aastale rõhutada Esimese Astme Kohtus vaidlustatud otsuste laia ampluaad, kuna otsused ja määrused käsitlevad nii ametisse nimetamise, edutamise ja konkursi küsimusi¹⁷⁰ kui ka ametnike ja teenistujate majanduslike õiguste,¹⁷¹ komisjoni ja ametiühingute vahel sõlmitud raamkokkuleppe,¹⁷² ajutiste teenistujate lepingute,¹⁷³ distsiplinaarmenetluste¹⁷⁴ või karjääriarengu aruannete¹⁷⁵ küsimusi. Teiseks, suur osa tühistamisotsustest (s.o kuus kohtuotsust neljateistkümnest) põhinevad vaidlustatud otsuse põhjendamisveal või ebapiisaval põhjendamisel.¹⁷⁶ Lõpetuseks tuleb selle küsimuse praktilise tähtsuse tõttu esile tõsta, et Esimese Astme Kohus tunnistas oma otsuses Fardoom ja Reinard v. komisjon komisjoni poolt 2002. aastal ametnike edutamismenetluse kohta kehtestatud keskmise punkti ja kvootide süsteemi seaduslikuks.¹⁷⁷ Esimese Astme Kohus leidis, et keskmise punkti süsteem, mis on kaugel sellest, et piirata hindajate otsustusvabadust, hoopis soodustas seda, eelistades hindamist, mis näitab ametnike paremust.

¹⁷⁰ Vt näiteks vastavalt Esimese Astme Kohtu 3. veebruari 2005. aasta otsused kohtuasjas T-137/03: Mancini v. komisjon (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-172/05 P) ja kohtuasjas T-172/03: Heurtaux v. komisjon ning 17. märtsi 2005. aasta otsus kohtuasjas T-362/03: Milano v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata.

¹⁷¹ Eelkõige tehti sellel aastal suur hulk kohtuotsuseid personalieeskirjades ette nähtud kodumaalt lahkumise toetuse saamise tingimuste kohta, milles Esimese Astme Kohus sai täpsustada „riigi“ mõistet Euroopa Ühenduste ametnike endiste personalieeskirjade VII lisa artikli 4 lõike 1 punkti a tähenduses (vt näiteks Esimese Astme Kohtu 30. juuni 2005. aasta otsus kohtuasjas T-190/03: Olesen v. komisjon ja 25. oktoobri 2005. aasta otsus kohtuasjas T-83/03: Salazar Brier v. komisjon (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-9/06 P), kohtulahendite kogumikus veel avaldamata).

¹⁷² Esimese Astme Kohtu 12. aprilli 2005. aasta otsus kohtuasjas T-191/02: Lebedef v. komisjon (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-268/05 P), kohtulahendite kogumikus veel avaldamata.

¹⁷³ Esimese Astme Kohtu 13. septembri 2005. aasta otsus kohtuasjas T-272/03: Fernández Gómez v. komisjon (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-417/05 P), kohtulahendite kogumikus veel avaldamata.

¹⁷⁴ Esimese Astme Kohtu 5. oktoobri 2005. aasta otsus kohtuasjas T-203/03: Rasmussen v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata.

¹⁷⁵ Esimese Astme Kohtu 12. juuli 2005. aasta otsus kohtuasjas T-157/04: De Bry v. komisjon (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-344/05 P), kohtulahendite kogumikus veel avaldamata.

¹⁷⁶ Eespool 170. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Heurtaux v. komisjon; 1. märtsi 2005. aasta otsus kohtuasjas T-143/03: Smit v. Europol; 2. juuni 2005. aasta otsus kohtuasjas T-177/03: Strohmann v. komisjon; 5. juuli 2005. aasta otsus kohtuasjas T-9/04: Marcuccio v. komisjon; 15. septembri 2005. aasta otsus kohtuasjas T-132/03: Casini v. komisjon ning 8. detsembri 2005. aasta otsus kohtuasjas T-237/00: Reynolds v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata.

¹⁷⁷ Eespool 28. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Fardoom ja Reinard v. komisjon.

H. Tolliõigus

2005. aastal tegi Esimese Astme Kohus sarnaselt varasematele aastatele otsuseid mitmete hagide kohta, mis puudutasid imporditollimaksu vähendamise taotluste, mis põhinevad õigluse klauslil, mis tuleneb ühenduse tollialastest õigusnormidest, milles on ette nähtud võimalus impordi- või eksporditollimaksu tagasimaksmiseks või vähendamiseks olukorras, mis tuleneb asjaoludest, mille puhul asjaomast isikut ei saa süüdistada pettuses või ilmses hooletuses, rahuldamata jätmist komisjoni poolt.¹⁷⁸ Kuigi Esimese Astme Kohus lahendas need kohtuasjad põhiliselt selle valdkonna klassikalisi põhimõtteid kohaldades, tuleb kahte kohtuasja siiski esile tõsta.

Ühelt poolt, kohtuasjas **Geologistics v. komisjon**, mis puudutas vähendamise taotlust, mille oli esitanud ettevõtja, kellele kohaldati rahalist vastutust ühenduse välistransiidiprotseduuri haldajana („printsipaal”) kauba tollijärelevalve alt välja viimise eest, tühistas Esimese Astme Kohus komisjoni otsuse, leides et viimane oli teinud ilmseid hindamisvigu.¹⁷⁹ Esiteks, vastupidiselt komisjoni arvamusele, aetas asjaolu, et siseriiklikud ametiasutused, kes teadsid hagejaga seotud pettusest ning uurisid seda, ei olnud sellest viimasele teatanud – seda seoses nimetatud uurimise huvidega – hageja „eriolukorda” niivõrd, kuivõrd see puudutab tollivõlga, mis tekkis selle pettuse avastamise järgselt sooritatud ja sellega seotud pettuslike toimingute tõttu. Teiseks oli komisjon valesti leidnud, et hageja oli toime pannud „ilmse hooletuse”, teostamata erinevate kolmandate vahendajate suhtes transiidi ajal järelevalvet ning sõlmimata asjakohaseid kindlustuslepinguid. Esimene etteheide ei olnud piisavalt tõendatud ning teise kohta otsustas Esimese Astme Kohus, et üldreeglina ei saa aktsepteerida, et üksnes kindlustuslepingu sõlmimata jätmine kujutab endast ettevõtja ilmselt hooletut käitumist.

Teiselt poolt tegi Esimese Astme Kohus kohtuotsuses **Ricosmos v. komisjon** kaks huvitava täpsustust tingimuste kohta, millal vähendamise taotluse võib rahuldamata jätta.¹⁸⁰

Esiteks, menetluslikust küljest tugines Esimese Astme Kohus eelkõige toimikule juurdepääsu õigusega seotud kohtupraktikale konkurentsioiguse valdkonnas, täpsustamaks, et kui komisjon kavatses teha taotleja suhtes ebasoodsa otsuse, peab ta andma hagejale oma vastuväidete üleandmise hetkel võimaluse uurida kõiki dokumente, mis oleksid vähendamise või tagasimaksmise taotluse huvides asjakohased, ning selleks, et seda teha, peab komisjon talle hankima vähemalt ammendava nimekirja toimiku mittekonfidentsiaalsetest dokumentidest, mis sisaldavad piisavalt täpset informatsiooni, et hageja saaks asjaolusid teades kindlaks määrata, kas kirjeldatud dokumendid on temale vajalikud või mitte.

¹⁷⁸ Nõukogu 12. oktoobri 1992. aasta määruse (EMÜ) nr 2913/92, millega kehtestatakse ühenduse tolliseadustik (EÜT L 302, lk 1), artikkel 239 ning komisjoni 2. juuli 1993. aasta määruse (EMÜ) nr 2454/93, millega kehtestatakse ühenduse tolliseadustiku rakendussätted (EÜT L 253, lk 1), artikkel 905. Vt näiteks eespool 14. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Common Market Fertilizers v. komisjon.

¹⁷⁹ Esimese Astme Kohtu 27. septembri 2005. aasta otsus kohtuasjas T-26/03: Geologistics v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata.

¹⁸⁰ Esimese Astme Kohtu 13. septembri 2005. aasta otsus kohtuasjas T-53/02: Ricosmos v. komisjon (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-420/05 P), kohtulahendite kogumikus veel avaldamata.

Teiseks, vähendamise taotluste sisulise hindamise osas täpsustas Esimese Astme Kohus, et kuigi sellise taotluse rahuldamata jätmiseks peab olema tõendatud seos ettevõtjale süüks pandud hooletuse ja konkreetset tuvastatud eriolukorra vahel, siis samal ajal ei ole aga vaja, et see eriolukord oleks asjaomase otsese ja vahetu hooletuse tagajärg. Selle kohta piisab tõdemusest, et hooletuse olemasolu aitas kauba tollijärelevalve alt väljaviimisele kaasa või lihtsustas seda.

III. Hüvitamisvaidlused

2005. aastal, kui jätta kõrvale avaliku teenistuse vaidlused, otsustas Esimese Astme Kohus seitsmeteistkümnes otsuses ja määruses ühenduste lepinguvälise vastutuse sisuliste tingimuste üle.¹⁸¹ Ainult kohtuasjas **AFCon Management Consultants jt v. komisjon** tunnistati õigust hüvitisele, mis kõnesolevas asjas oli alla 50 000 euro, ja see maksti välja ettevõtjale, kes kõrvaldati õigusvastaselt pakkumismenetlusest.¹⁸² Peale selle määras Esimese Astme Kohus kohtuasjas **Camar v. nõukogu ja komisjon**, kohaldades kahju hindamise klassikalisi põhimõtteid, hüvitise suuruse, mille põhimõtted olid varem paika pandud vaheotsuses.¹⁸³ Kõikides ülejäänud hagides, mis küll jäeti rahuldamata, tehti samapalju täpsustusi kahju hüvitamise hagide vastuvõetavuse, hüvitatava kahju ning kahju hüvitamiseks aluse andva käitumise osas.

A. Kahju hüvitamise hagi vastuvõetavuse tingimused

Esimese Astme Kohus tegi 2005. aastal mitu täpsustust kahju hüvitamise hagide vastuvõetavuse formaalsete tingimuste kohta, aegumise süsteemi kohta selles valdkonnas ja õiguskaitsevahendite eraldiseisvuse põhimõtte kohta.

¹⁸¹ Esimese Astme Kohtu 3. veebruari 2005. aasta otsused kohtuasjas T-19/01: Chiquita Brands jt v. komisjon; eespool 50. joonealuses märkuses viidatud kohtuasjas Comafrika ja Dole Fresh Fruit Europe v. komisjon; 16. märtsi 2005. aasta otsus kohtuasjas T-283/02: EnBW Kernkraft v. komisjon; 17. märtsi 2005. aasta otsused kohtuasjas T-285/03: Agraz jt v. komisjon (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-243/05 P); kohtuasjas T-160/03: AFCon Management Consultants jt v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata; eespool 68. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Holcim (Deutschland) v. komisjon; Esimese Astme Kohtu 13. juuli 2005. aasta otsus kohtuasjas T-260/97: Camar v. nõukogu ja komisjon; Esimese Astme Kohtu 14. septembri 2005. aasta määrus kohtuasjas T-140/04: Adviesbureau Ehcon v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata; eespool 22. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Cofradía de pescadores de „San Pedro” de Bermeo jt v. nõukogu; Esimese Astme Kohtu 26. oktoobri 2005. aasta määrus kohtuasjas T-124/04: Ouariachi v. komisjon (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-4/06 P); Esimese Astme Kohtu 30. novembri 2005. aasta otsus kohtuasjas T-250/02: Autosalone Ispra v. komisjon; 14. detsembri 2005. aasta otsused kohtuasjas T-69/00: FIAMM ja FIAMM Technologies v. nõukogu ja komisjon; kohtuasjas T-151/00: Laboratoire du Bain v. nõukogu ja komisjon; kohtuasjas T-301/00: Groupe Fremaux ja Palais Royal v. nõukogu ja komisjon; kohtuasjas T-320/00: CD Cartondruck v. nõukogu ja komisjon; kohtuasjas T-383/00: Beamglow v. parlament jt ning kohtuasjas T-135/01: Fedon & Figli jt v. nõukogu ja komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata.

¹⁸² Eespool 181. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus AFCon Management Consultants jt v. komisjon.

¹⁸³ Eespool 181. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Camar v. nõukogu ja komisjon.

Esiteks, selgelt väljakujunenud kohtupraktika kohaselt ei ole hageja kohustatud talle väidetavalt tekkinud kahju suurust välja arvutama. Siiski, nagu Esimese Astme Kohus täpsustas kohtuasjas **Polyelectrolyte Producers Group v. nõukogu ja komisjon**, selleks et täita kodukorras kehtestatud formaalseid vastuvõetavuse tingimusi (artikli 44 lõike 1 punkt c), peab hageja selgelt märkima elemendid, mis võimaldavad määratleda selle liiki ja ulatust. Kõnesolevas asjas piirdus hageja argumentatsioon temale väidetavalt tekkinud kahju kohta ainult kohaste tõenditega toetamata väidetega, mistõttu kahju hüvitamise hagi oli vastuvõetamatu.¹⁸⁴

Teiseks, aegumise kohta oli Esimese Astme Kohtul võimalus meelde tuletada väljakujunenud kohtupraktikat, mille kohaselt aegumine on kohaldatav ainult seda katkestavale teole eelneva enam kui viieaastase ajavahemiku suhtes, ilma et see mõjutaks hilisemate ajavahemike käigus tekkinud õigusi.¹⁸⁵ Määruses **Adviesbureau Ehcon v. komisjon** otsustas Esimese Astme Kohus, et see kohtupraktika on kohaldatav „ainult erandjuhul, kui on tõendatud, et asjaomane kahju tekkis pidevalt pärast selle tekkimise aluseks olnud faktilise asjaolu esinemist“. Käesolevas asjas ei olnud see nii, sest isegi kui väidetavalt tekkinud kahju – eeldusel, et see on tõendatud – kogu ulatus selgus alles pärast asjaomases riigihanke-menetluses hageja pakkumise tagasilükkamist, tekkis see nimetatud tagasilükkamisest siiski kohe.¹⁸⁶

Lõpetuseks, kolmandas kohtuasjas **Holcim (France) v. komisjon** tuletas Esimese Astme Kohus meelde õiguskaitsevahendite eraldiseisvuse põhimõtet, leides et kui hageja oleks temale väidetavalt kahju tekitanud akti või tegevusetuse kohta võinud esitada tühistamis- või tegevusetushagi, kuid ei olnud seda siiski teinud, ei kujuta nende õiguskaitsevahendite kasutamata jätmine endast sellegipoolest kahju hüvitamise hagi aegumise alust.¹⁸⁷ Selles kohtuasjas sai Esimese Astme Kohus ikka seoses õiguskaitsevahendite eraldiseisvuse küsimusega täpsustada kohtupraktika ulatust, mille kohaselt kahju hüvitamise hagi on vastuvõetamatu, kui see on tegelikult suunatud lõpliku üksikotsuse tühistamisele. Selle kohtupraktikaga on silmas peetud erandjuhtu, kui kahju hüvitamise hagi on suunatud sellise summa väljamaksmisele, mis vastab täpselt hageja poolt üksikotsuse täitmiseks tasutud kohustusele ning kui kahju hüvitamise hagi on selle asjaolu tõttu suunatud selle üksikotsuse tühistamisele.¹⁸⁸ Esimese Astme Kohus täpsustas, et see kohtupraktika ei olnud asjasse puutuv, kuna „väidetav kahju tuleneb üksnes lõplikust halduse üksikaktist, mida hageja oleks saanud vaidlustada tühistamishagiga“. Kuid käesolevas asjas ei tulenenud hageja väidetav kahju halduse üksikaktist, mida hageja oleks saanud vaidlustada, vaid sellest, et komisjon jättis ebaõigesti vastu võtmata kohtuotsuse rakendamiseks nõutava meetme. Hagi tunnistati seega vastuvõetavaks.

¹⁸⁴ Eespool 29. joonealuses märkuses viidatud määrus kohtuasjas *Polyelectrolyte Producers Group v. nõukogu ja komisjon*. Vt samuti eespool 181. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus *Autosalone Ispra v. komisjon*.

¹⁸⁵ Vt selle kohta Esimese Astme Kohtu 16. aprilli 1997. aasta otsus kohtuasjas T-20/94: *Hartmann v. nõukogu ja komisjon*, EKL 1997, lk II-595, punkt 132. Selle kohaldamise osas 2005. aastal vt eespool 68. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus *Holcim (Deutschland) v. komisjon*.

¹⁸⁶ Eespool 181. joonealuses märkuses viidatud määrus kohtuasjas *Ehcon v. komisjon*.

¹⁸⁷ Eespool 68. joonealuses märkuses viidatud määrus kohtuasjas *Holcim (France) v. komisjon*.

¹⁸⁸ Vt eelkõige Euroopa Kohtu 26. veebruari 1986. aasta otsus kohtuasjas 175/84: *Krohn v. komisjon*, EKL 1986, lk 753, punkt 33.

B. Kahju, mida võidakse hüvitada

Kohtuotsuses **Internationaler Hilfsfonds v. komisjon** kehtestas Esimese Astme Kohus põhimõtte, mille kohaselt ombudsmani ees kantud advokaadikulud ei hüvitata kahju hüvitamise hagi raames eelkõige seetõttu, et menetluspool võib ombudsmani poole pöörduda ilma, et ta kasutaks selleks advokaati.¹⁸⁹ Samamoodi sedastas Esimese Astme Kohus oma määruses **Ehcon v. komisjon**, et kõnesoleva asja faktiliste asjaolude kohaselt ei olnud hageja suutnud tõendada põhjuslikku seost ombudsmani ees väidetavalt kantud kulude ja etteheidetava ebaseaduslikkuse vahel, kuna kodaniku vaba valik pöörduda ombudsmani poole ei saa tunduda ühenduse institutsioonidele või organitele võimalikult süüks pandava haldusomavoli otsese ja vajaliku tagajärjena.¹⁹⁰

C. Vastutus õigusvastase käitumise eest

Ühenduse lepinguvälist vastutust saab peale õigusvastase tegevuse puudumisel kohaldatava vastutuse hüpoteesi, mida on käsitletud edaspidi, tihedamini kohaldada õigusvastase tegevuse eest. Vastutuse kohaldamine selle hüpoteesi alusel eeldab mitmete tingimuste esinemist, s.o institutsioonidele etteheidetava tegevuse ebaseaduslikkus, kahju tegelik tekkimine ja põhjuslik seos selle tegevuse ja viidatud kahju vahel.¹⁹¹

2005. aastal tegi Esimese Astme Kohus mitte vähem kui üheksa kohtuotsust kahju hüvitamise hagide kohta seoses turu ühise korraldusega.¹⁹² Siinkohal on siiski piiratud kuue detsembris 2005 kuulutatud kohtuotsusega, milles Esimese Astme Kohus, lahendades asju suurkojas, käsitles Maailma Kaubandusorganisatsiooni (WTO) vaidluste lahendamise organi (VLO) ja ühenduse õiguskorra otsuste hierarhia küsimust.¹⁹³

Neis kohtuasjades väitsid hagejad, et ühenduse tegevus oli WTO lepingutega seoses ebaseaduslik, mistõttu Esimese Astme Kohus pidi selgitama, kas sellised lepingud tekitavad kohtu jurisdiktsiooni alla kuuluvatele isikutele õiguse nendele lepingutele õiguslikult tugi-

¹⁸⁹ Esimese Astme Kohtu 11. juuli 2005. aasta määrus kohtuasjas T-294/04: Internationaler Hilfsfonds v. komisjon (apellatsioonimenetluses kohtuasi C-331/05 P), kohtulahendite kogumikus veel avaldamata.

¹⁹⁰ Eespool 181. joonealuses märkuses viidatud määrus kohtuasjas Ehcon v. komisjon.

¹⁹¹ Euroopa Kohtu 29. septembri 1982. aasta otsus kohtuasjas 26/81: Oleifici Mediterranei v. EMÜ, EKL 1982, lk 3057, punkt 16, ning Esimese Astme Kohtu 16. oktoobri 1996. aasta otsus kohtuasjas T-336/94: Efsol v. komisjon, EKL 1996, lk II-1343, punkt 30.

¹⁹² Eespool 181. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Chiquita Brands jt v. komisjon; eespool 50. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Comafrika ja Dole Fresh Fruit Europe v. komisjon; eespool 181. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsused Agraz jt v. komisjon; FIAMM ja FIAMM Technologies v. nõukogu ja komisjon; Laboratoire du Bain v. nõukogu ja komisjon; Groupe Fremaux ja Palais Royal v. nõukogu ja komisjon; CD Cartondruck v. nõukogu ja komisjon; Beamglow v. parlament jt ning Fedon & Figli jt v. nõukogu ja komisjon.

¹⁹³ Eespool 181. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsused FIAMM ja FIAMM Technologies v. nõukogu ja komisjon; Laboratoire du Bain v. nõukogu ja komisjon; Groupe Fremaux ja Palais Royal v. nõukogu ja komisjon; CD Cartondruck v. nõukogu ja komisjon; Beamglow v. parlament jt ning Fedon & Figli jt v. nõukogu ja komisjon. Vt selle küsimuse kohta samuti eespool 181. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Chiquita Brands jt v. komisjon.

neda, et vaidlustada ühenduse õigusakti kehtivust VLO otsuse suhtes. Neis kuues kohtuotsuses otsustas Esimese Astme Kohus, et see ei ole nii. WTO lepingud ei kuulu oma iseloomu ja ülesehituse tõttu põhimõtteliselt nende normide hulka, mille suhtes ühenduse kohus kontrollib ühenduse institutsioonide tegevuse õiguspärasust, välja arvatud kui ühendus on soovinud rakendada WTO raames võetud erikohustust, või olukorras, kus ühenduse õigusakt viitab selgelt WTO lepingute konkreetsetele sätetele.¹⁹⁴ Seega ei kohaldata VLO otsuse olemasolul, millega tuvastatakse liikme võetud meetmete vastuolu WTO eeskirjadega, kumbagi neist eranditest. Mis puudutab esimest erandit, siis kohustudes viima oma normid kooskõlla WTO eeskirjadega, ei soovinud komisjon võtta WTO raamistikus erikohustust, mis lubaks kontrolli, kuna vaidluste lahendamise kord jätab igal juhul olulise koha läbirääkimiste jaoks. Järelikult võib ühenduse kohtu kontroll nõrgendada ühenduse läbirääkijate positsiooni vaidlusele vastastikku vastuvõetava lahenduse otsimisel. Teise erandi kohta otsustas Esimese Astme Kohus, et „banaanituru“ ühine korraldus ei viita selgelt WTO lepingute konkreetsetele sätetele.

Institutsiooni käitumise ebaseaduslikuks tunnistamiseks õigusvastase käitumise eest vastutuse kohaldamise süsteemis nõuab kohtupraktika, et oleks tuvastatud üksikisikutele õigusi andva õigusnormi piisavalt selge rikkumine. Euroopa Kohtu poolt ühenduse lepinguvälise kahju valdkonnas loodud süsteem võtab iseäranis arvesse lahendatavate olukordade keerukust, õigusaktide kohaldamise või tõlgendamisega kaasnevaid raskusi ning eriti vaidlustatud akti andja kaalutlusruumi. Otsustav kriteerium selleks, et pidada ühenduse õiguse rikkumist piisavalt selgeks, on asjaomase ühenduse institutsiooni poolt oma kaalutusõigusele seatud piiride ilmne ja jäme eiramine. Kui sellel institutsioonil on üksnes märkimisväärselt vähendatud, kui mitte olematu kaalutlusruum, võib ühenduse õiguse vähim rikkumine olla piisav, et tuvastada piisavalt selge rikkumise olemasolu.¹⁹⁵ Seega, kohtuasjas **Holcim (Deutschland) v. komisjon** soovis hageja pangagarantiide kulude hüvitamist, mis olid antud Esimese Astme Kohtu poolt lõpuks tühistatud trahvide tasumise vältimiseks.¹⁹⁶ Esimese Astme Kohus sedastas, et komisjoni kaalutlusruum oli selgelt vähendatud valdkonnas, milles ta oli toime pannud hukkamõistetud õigusrikkumise (EÜ artikli 81 lõike 1 rikkumise tuvastamine), kuid see institutsioon seisis siiski silmitsi keerulise olukorraga, nii et tema poolt toime pandud õigusrikkumine ei olnud seda keerukust arvestades piisavalt selge, et tekitada õigust kahju hüvitamisele.

D. Vastutus õigusvastase käitumise puudumisel

Vastavalt EÜ artiklile 288 heastab ühendus lepinguvälise vastutuse korral kõik oma institutsioonide või oma teenistujate poolt ülesannete täitmisel tekitatud kahjud vastavalt liikmesriikide seaduste ühistele üldprintsipiidele. Esimese Astme Kohus tunnistas detsembris

¹⁹⁴ Vt näiteks Euroopa Kohtu 23. novembri 1999. aasta otsus kohtuasjas C-149/96: Portugal v. nõukogu, EKL 1999, lk I-8395.

¹⁹⁵ Euroopa Kohtu 4. juuli 2000. aasta otsus kohtuasjas C-352/98 P: Bergaderm ja Goupil v. komisjon, EKL 2000, lk I-5291, punktid 40 ja 42–44, ning 10. detsembri 2002. aasta otsus kohtuasjas C-312/00 P: Komisjon v. Camar ja Tico, EKL 2002, lk I-11355, punktid 52–55.

¹⁹⁶ Eespool 68. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Holcim (Deutschland) v. komisjon.

2005 välja kuulutatud mitmes suurkoja otsuses selgelt, et ühenduse vastutus on kohaldatav isegi õigusvastase käitumise puudumisel.¹⁹⁷

1993. aastal võttis nõukogu vastu määruse, millega kehtestati liikmesriikidele ühised banaaniimpordi reeglid.¹⁹⁸ Selles määruses olid ette nähtud soodustingimused banaanidele, mis pärinevad teatavatest Aafrika, Kariibi mere saarte ja Vaikse ookeani piirkonna riikidest. Mitmete riikide, kelle hulgas olid ka Ameerika Ühendriigid, esitatud kaebuste põhjal otsustas WTO vaidluste lahendamise organ, et ühenduse banaaniimpordi kord on WTO lepingutega vastuolus. 1998. aastal võttis nõukogu seega vastu määruse, mis muutis seda korda. Leides, et uus kord oli ikkagi WTO lepingutega vastuolus, lubas VLO Ameerika Ühendriikidel nende taotlusel kohaldada täiendavat tollimaksu ühenduse kaupadele, mis esinesid Ameerika ametiasutuste koostatud nimekirjas. Kuus Euroopa Ühenduses registreeritud äriühingut palus seejärel Esimese Astme Kohtul nõuda komisjonilt ja nõukogult kahju hüvitamist, mis tekkis seoses Ameerika vastuabinõude kohaldamisega nende Ameerika Ühendriiki suunatud ekspordile.

Oma kohtuotsuses leidis Esimese Astme Kohus esmalt, et käesolevas asjas ei saanud kohaldada ühenduse vastutust õigusvastase käitumise eest. Kuid ta leidis, et kuigi ühenduse institutsioonidele süüks pandava tegevuse õigusvastasus ei ole tõendatud, ei tähenda see siiski seda, et ettevõtjad, kes peavad kandma ebaoproportsionaalseid kohustusi, mis tulenevad eksporditurgudele juurdepääsust, ei saaks mingil juhul ühenduse vastutuse alusel kompensatsiooni nõuda. Lepinguvälist kahju puudutav siseriiklik õigus, millele viitab EÜ artikkel 288, lubab kindlates valdkondades ja erilisel viisil, olgugi et erinevas ulatuses, üksikisikutel nõuda kohtu kaudu teatava kahju hüvitamist isegi juhul, kui kahju tekitaja ei ole tegutsenud õigusvastaselt. Seega eeldades, et kahju on tekitatud ühenduse institutsioonide tegevusega, mille õigusvastasus ei ole tõendatud, võib ühenduse lepinguvälist vastutust kohaldada siis, kui on täidetud kõik tegeliku kahju tekkimise, selle ja ühenduse institutsioonide käitumise vahelise põhjusliku seose ning asjaomase kahju ebatavalise ja erilise iseloomuga seotud kohustuslikud tingimused. Nii tuvastas Esimese Astme Kohus esimest korda ja praktiliselt ühenduse lepinguvälise vastutuse selle organite õigusvastase käitumise puudumisel.

Kõnesolevas asjas oli kahjuga seotud tingimus täidetud. Sama kehtis ka kahju ja institutsioonide käitumise vahelise põhjusliku seose kohta. Ühenduse suhtes kontsessioonide peatamist täiendava imporditollimaksu kehtestamise teel tuleb mõista kui tagajärge, mis tuleneb ühenduse poolt heakskiidetud WTO vaidluste lahendamise süsteemi tavapärase ja etteaimatava kohaldamise käigus objektiivselt sellest, et nõukogu ja komisjon jätsid jõusse WTO lepingutega vastuolus oleva banaaniimpordi korra. Nii tõi institutsioonide tegevus tingimata kaasa vastuabinõu kehtestamise ja seda tegevust tuleb „vaadelda kui hagejate poolt pärast Ameerika täiendava tollimaksu kehtestamist kantud kahju otsustavat põhjust“. Hagejad ei olnud seevastu suutnud tõendada, et neile on tekkinud ebatavaline

¹⁹⁷ Eespool 181. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsused FIAMM ja FIAMM Technologies v. nõukogu ja komisjon; Laboratoire du Bain v. nõukogu ja komisjon; Groupe Fremaux ja Palais Royal v. nõukogu ja komisjon; CD Cartondruck v. nõukogu ja komisjon; Beamglow v. parlament jt ning Fedon & Figli jt v. nõukogu ja komisjon.

¹⁹⁸ Nõukogu 13. veebruari 1993. aasta määrus (EMÜ) nr 404/93 banaanituru ühise korralduse kohta (EÜT L 47, lk 1).

kahju, s.o kahju, mis ületab asjaomase sektori tegevusala juurde kuuluvate majandusriskide piire. Võimalus peatada tariifikontsessioonid on üks käesoleva aja rahvusvahelise kaubandussüsteemi juurde kuuluv paratamatus ning seetõttu peab seda taluma iga ettevõtja, kes otsustab oma toodangut turustada ühe WTO liikme turul. Seetõttu jättis Esimese Astme Kohus need kuus hagi rahuldamata.

IV. *Ajutiste meetmete kohaldamise taotlused*

2005. aastal jätkus ajutiste meetmete kohaldamise taotluste arvu langus, mis ilmnes juba 2004. aastal, kuna esitati ainult kakskümmend üks taotlust, võrreldes kahekümne kuue taotlusega 2004. aastal ja kolmekümne üheksa taotlusega 2003. aastal. Sel aastal lahendas Esimese Astme Kohtu president ajutiste meetmete kohaldamise üle otsustava kohtuniku-na kolmteist kohtuasja.

Selles aruandes on ära märgitud ainult kiireloomulisuse hindamine kohtuasjas **Deloitte Business Advisory v. komisjon**.¹⁹⁹ Selles kohtuasjas esitas Deloitte Business Advisory taotluse peatada ühelt poolt ühe komisjoni otsuse, millega lükati tagasi konsortsiumi pakkumine, mille liige ta oli, täitmine ning teiselt poolt asjaomase riigihankelepingu sõlmimine kolmanda isikuga. Peale tema maine kahjustamise tugines hageja asjaolule, et vaidlustatud otsuste tühistamise korral ning ajutiste meetmete puudumisel ei saa temaga pakkumismenetluses asjaomast riigihankelepingut enam sõlmida ega seda hiljem täita ja järelikult ei ole tal võimalik saada tema maine, kogemuse ja sissetulekuga seotud kasu.

Kontrollides, kas on tõendatud piisava tõenäosusega, et hagejal võib taotletud ajutiste meetmete puudumisel tekkida oluline ja korvamatu kahju, leidis ajutiste meetmete kohaldamise üle otsustav kohtunik, et konsortsium, millesse hageja kuulus, oli kaotanud võimaluse, et temaga sõlmitaks riigihankeleping, ning sellest tuleneva võimaluse saada sellest erinevat majanduslikku või mittemajanduslikku kasu, mis võimalusel tuleneks lepingu täitmisest. Seega, arvestades esiteks lepingu ettenähtud täitmise tähtaega, oli vähetõenäoline, et komisjoni võimalus korraldada uus riigihankemenetlus võimaldaks iseenesest jätta hagejale võimaluse, et temaga sõlmitaks riigihankeleping, ning riigihankelepingut täita. Teiseks, mis puudutab hagejale võimalikult tekkiva kahju hilisemat hüvitamise võimalust, siis toimikus ei olnud viidet, mille kohaselt oleks piisaval kindlalt tagatud, et vaidlustatud otsuste tühistamise korral maksab komisjon hagejale hüvitist ilma, et oleks esitatud kahju hüvitamise hagi. Veelgi enam, kahju, mis koosneb sellest, et hageja kaotab võimaluse, et temaga sõlmitaks riigihankeleping, tuleb lugeda väga raskesti hinnatavaks ning seetõttu korvamatuks kahjuks. Hageja ei olnud siiski õiguslikult piisavalt tõendanud, et ta oleks pakkumismenetluse raames temaga riigihankelepingu sõlmimisest ja selle täitmisest saanud piisavalt olulist kasu. Kuna huvide kaalumisel käesolevas asjas kaldus otsus igal juhul ajutiste meetmete kohaldamata jätmise kasuks, jättis ajutiste meetmete kohaldamise üle otsustav kohtunik taotluse rahuldamata.

¹⁹⁹ Esimese Astme Kohtu presidendi 20. septembri 2005. aasta määrus kohtuasjas T-195/05 R: Deloitte Business Advisory v. komisjon, kohtulahendite kogumikus veel avaldamata.